

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI REINTEGRÁCIÓS ISMERETEK

Rendészeti szervező, büntetés-végrehajtási szervező szakirány

JEGYZET

ÍRTA, SZERKESZTETTE:

**Ranga Attiláné c. bv. alezredes
Vörös Erzsébet c. bv. őrnagy**

**BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI SZERVEZET OKTATÁSI, TOVÁBBKÉPZÉSI ÉS
REHABILITÁCIÓS KÖZPONTJA**

2018

JEGYZET LEZÁRVA: 2018. szeptember 01.

Tartalom

1.	A fogvatartottakkal való bánásmód elvei és gyakorlata.....	4
1.1	A fogvatartottakkal való bánásmód fogalmi elemei	4
1.2	A bánásmód alapelvei	4
1.3	A fogvatartottakkal való bánásmód tartalma és terjedelme.....	5
1.4	A bánásmód objektív elemei.....	5
1.5	A bánásmód szubjektív elemei	6
2.	A magyar büntetés-végrehajtás története 1945-ig	7
3.	A REINTEGRÁCIÓI ISMERETEK TARTALMI ELEMEI	9
3.1	A büntetés-végrehajtási reintegráció történeti-ideológiai változásai	9
4.	A SZABADSÁGVESZTÉS BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSA.....	12
4.1	A szabadságvesztés végrehajtásának célja.....	12
4.2	A szabadságvesztés végrehajtásának feladata	13
4.3	A reintegrációs és a reintegrációs tevékenység.....	13
4.4	A büntetés-végrehajtási reintegrációs program.....	14
5.	Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer	16
5.1	A Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer	16
5.2	A Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet működése	17
5.3	A befogadás	19
6.	A differenciálás és a progresszív rezsim szabályok alkalmazása	24
7.	Rezim.....	25
8.	A SZABADSÁGVESZTÉS VÉGREHAJTÁSÁNAK ALAPELVEI	29
8.1	Normalizáció elve	29
8.2	Nyitottság elve.....	30
8.3	Felelősség elve	31
8.4	Egyéniesítés elve	31
8.5	Együttműködés elve	32
8.6	Fokozatosság elve	32
8.7	Reintegráció elve.....	33
9.	REINTEGRÁCIÓS PROGRAMOK.....	34
9.1	Az elítéltek reintegrációja:	34
9.1.1	Oktatás és szakképzés	34
9.1.2	A munkavégzés elvei és szabályai	36
9.1.3	Munkaterápiás foglalkoztatás	39
9.1.4	Sport és kulturális foglalkoztatás.....	40
9.1.5	Társadalmi és munkaerő piaci reintegrációs programok	41
9.1.6	A helyreállító, resztoratív igazságszolgáltatás a büntetés-végrehajtásban.	43
•	Beszéljen a resztoratív technikák lehetőségéről, jelentőségéről!	45
•	Beszéljen a társadalmi és munkaerő piaci reintegrációs programokról!	45
9.2	Családi-, társadalmi kapcsolatok támogatása	45
9.2.1	A levelezés.....	46

9.2.2 A látogatás.....	47
9.2.3 Kimaradás.....	48
9.2.4 Eltávozás.....	48
9.2.5 A távbeszélő használata.....	49
9.2.6 A csomagküldés/fogadás lehetősége.....	52
9.2.7 Vallásgyakorlás, lelki gondozás.....	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
9.2.8. Reintegrációs őrizet.....	55
10. ÖSZTÖNZŐ RENDSZER.....	58
10.1 A jutalmazás.....	59
10.2 Az enyhébb végrehajtási szabályok.....	61
10.3 Az átmeneti részleg.....	64
10.4 A végrehajtási fokozat megváltoztatása.....	66
10.5 A feltételes szabadságra bocsátás.....	67
11. AZ ELÍTÉLTEK FEGYELMI FELELŐSSÉGE.....	71
12. Speciális büntetés-végrehajtási feladatok.....	78
12.1 Fiatalkorú elítéltek speciális kezelése, gondozása.....	78
12.2 A nők büntetés-végrehajtásának sajátos vonásai.....	84
12.3 Az elítéltek kezelése a gyógyító-terápiás részlegen.....	88
12.4 A letartóztatás végrehajtása.....	91
12.5 A drog prevenció részlegen elhelyezett elítéltek speciális kezelése.....	95
12.6 Sajátos kezelési igényű elítéltek számára kialakított részlegek.....	97
12.6.1. Hosszúidős speciális részleg (HSR).....	97
12.6.2 Az alacsony biztonsági kockázatú részleg.....	98
13. SZABADULÁSRA VALÓ FELKÉSZÍTÉS.....	99
13.1 Visszailleszkedést segítő programok.....	100
13.2 Társadalmi kötődés program.....	101
13.3 Utógondozás.....	102
13.4 Pártfogó Felügyelői tevékenység.....	104
14. Felkészülési kérdések.....	107
15. Irodalomjegyzék.....	109

„embertelenséggel nem lehet emberiességet elérni”

/Pestalozzi/

1. A fogvatartottakkal való bánásmód elvei és gyakorlata¹

A bánásmód a tágabb értelemben emberek közötti viszonyt jelent. Olyan viszonyt, amelyben az egyik fél valamilyen hatalmi pozícióban áll, a másik fél pedig valamilyen alárendeltségi, függőségi helyzetben van. A bánásmód mindig a fölérendelt oldaláról valósul meg az alárendelt helyzetben lévővel szemben. Ilyen viszony például a szülő és a gyermek, a tanár és a diák, az edző és a sportoló, az orvos és a beteg, az előjáró és az alárendelt, a főnök és a beosztott, a bíró és a vádlott, a **fogva tartó** és a **fogvatartott** között. A bánásmód általában huzamosabb időtartamú kapcsolatot feltételez, de megvalósulhat rövid idő alatt is. A bánásmód tartalma és terjedelme az adott viszony jellegétől függ. Olykor csekély mértékű, csak valamilyen életviszonyra, tevékenységre terjed ki, máskor pedig a függőségi /alárendeltségi/ helyzetben lévőknek szinte az egész életére, életkörülményeire hatással van.

A hatalmi jellegéből adódóan a fölérendelt helyzetben lévőknek önmérsékletet kell tanúsítania a tőle függőségi helyzetben lévővel szemben. Nem szabad a helyzetét kihasználnia, esetleg visszaélni azzal. Éppen ezért a mi társadalmi fejlettségi szinten az ilyen jellegű viszonyok többnyire valamilyen jogi szabályozás alatt állnak, valamint erkölcsi követelmények és szokások is átszövik.

1.1 A fogvatartottakkal való bánásmód fogalmi elemei

A fogvatartotti szerv (büntetés-végrehajtás) a letartóztatott, az elítélt, valamint az egyéb jogcímen fogvatartott (a kényszergyógykezelést, a kényszerintézkedés hatálya alatt álló személy, a rendbíróság helyébe lépő elzárásra kötelezett személy és a szabálysértési elzárásra kötelezett elkövető), - a továbbiakban: fogvatartott- között **büntetés-végrehajtási jogviszony** keletkezik. A büntetés-végrehajtási jogviszony hatalmi viszony ugyan, de nem jelentheti a fogva tartott jogfosztottságát, teljes alárendeltségét és kiszolgáltatottságát. A fogvatartott a büntetés-végrehajtásnak nem tárgya, hanem alanya, akit a büntető szankció végrehajtása során jogok illetnek meg, és kötelezettségek terhelnek.

A fogva tartó szervezetnek, mint a jogviszony másik alanyát szintén meghatározott jogok illetik meg, és kötelezettségek terhelik, ezek érvényesítésével hajtja végre a szankcióit. Ennek során különösen érvényesülnie kell annak az elvnek, hogy a fogva tartó szerv és a fogvatartott között minden érintkezésnek csak a jogviszony alapját, a jog által szabályozottan szabad történnie.

1.2 A bánásmód alapelvei

A fogvatartottakkal való bánásmódot a felvázolt alaphelyzet határozza meg. Ebből fakadnak a bánásmód alapelvei:

1. tiszteletben kell tartani a fogvatartottak emberi jogait,
2. a fogvatartottakkal emberségesen, az emberi méltóság tiszteletben tartásával kell bánni,
3. tilos kínzást, embertelen, megalázó bánásmódot alkalmazni,
4. tartózkodni kell mindenfajta diszkriminációtól.

Az emberséges bánásmód, valamint az **emberi méltóság** tiszteletben tartásának követelményét több nemzetközi dokumentum és hazai jogszabály is meghatározza.

¹ Börtönügyi szemle 2004.4. szám Dr. Csordás Sándor- Dr.habil. Vókó György : A fogvatartottakkal való bánásmód elvei és gyakorlata

Az **Európai Börtönszabályok** ekképpen fogalmaz:” a szabadságtól megfosztás olyan tárgyi és erkölcsi viszonyokban nyilvánulhat meg, melyek meghatározzák az emberi méltóság tiszteletben tartását...”

Az emberséges bánásmód követelménye az **Alaptörvény**ből is következik, amely kimondja, hogy az emberi lét alapja az emberi méltóság.

A **kínzást és az embertelen, magalázó bánásmódot** több nemzetközi dokumentum és hazai jogszabály is tiltja. A kínzás fogalmát a következőképpen definiálják: „a kínzás kifejezés minden olyan cselekményt jelent, amelyet szándékosan, éles testi vagy lelki fájdalom, vagy szenvedés kiváltása céljából alkalmaznak valakivel szemben” A hazai jogszabályokban az Alaptörvény Szabadság és Felelősség című fejezetének III. cikke rendelkezik arról, hogy senkit sem lehet kitenni kínzásnak, kegyetlen, embertelen, magalázó bánásmódnak kitenni.

Az embertelen, magalázó bánásmód tilalmához szorosan kapcsolódik a diszkrimináció tilalma is. Nem tehető hátrányos megkülönböztetés a faj, a bőrszín, a nem, a nyelv, a vallás, a politika vagy más vélemény, meggyőződés, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerint.

A felsorolt szabályok, előírások nem határozzák meg az **emberséges bánásmód fogalmát**, ezért azt a fogva tartási jogviszony tatalmából és terjedelméből lehet levezetni.

1.3 A fogvatartottakkal való bánásmód tartalma és terjedelme

A fogva tartási viszonyt, az ebből fakadó jogokat, kötelezettségeket és egyéb normákat a különböző dokumentumok (ajánlások, határozatok), valamint különböző szintű jogszabályok részletesen szabályozzák. A nemzetközi dokumentumok közül kiemelnénk az **Európa Tanács Miniszteri Bizottsága Ajánlása az Európai Börtönszabályokról 2006. (Rec.2.)**. A hazai hatályos jogszabályok közül a fogva tartással kapcsolatos alapvető normákat a 2013. évi CCXL. tv. szabályozza (**Büntetés-végrehajtási Törvény**). Az alacsonyabb szintű jogszabályok közül a leglényegesebb a szabadságvesztés, az elzárás és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 16/2014.(XII.19) IM. Rendelet.

A fentieket összefoglalva **emberségesnek az a bánásmód tekinthető**, amely:

- megfelel a fogva tartással kapcsolatos nemzetközi dokumentumok előírásainak,
- valamint a jogszabályok rendelkezéseinek, és
- feleljen meg az emberi kapcsolatokra vonatkozó erkölcsi normáknak is.

A fogva tartó és a fogvatartott közötti viszony tartalma és terjedelme széleskörű, a fogvatartottnak szinte az egész „életére” kiterjed. A fogvatartás tényéből következően a fogvatartott létszükségleteiről, emberi mivoltából fakadó egyéb szükségleteiről a fogvatartónak kell gondoskodnia.

A fogva tartási jogviszonyból eredendően a bánásmód tartalmát és terjedelmét alapvetően két nagy területre, az objektív és szubjektív elemekre lehet felosztani.

1.4 A bánásmód objektív elemei

- az elhelyezési körülmények (lakóhelyhez lehetőleg legközelebbi bv. intézet, zárka, lakóhelyiség alapterülete, légtere, szellőzés, világítás, stb.)
- berendezési tárgyak minősége, mennyisége.)
- a higiéniai viszonyok és minősége (tisztálkodás, mellékhelyiség használata, mosás, szárítás stb.)
- az ételmezés színvonala (étel minősége, mennyisége, étkezési körülmények stb.)
- ruházat, ágynemű milyensége,
- az egészségügyi ellátás színvonala

1.5 A bánásmód szubjektív elemei

- a személyi állomány fogvatartottakhoz való viszonyulásának irányultsága (hangnem, kényszerítő eszközök alkalmazása, bántalmazás, megalázás, korrupció, a kötelezettségek teljesítésének megkövetelése stb.)
- a fogvatartottak egymás közötti viszonyának kontrollálása (bántalmazás, kényszerítés, kihasználás, vallási radikalizáció stb.)
- a napi elfoglaltságok biztosításának színvonala és mértéke (szabad levegőn tartózkodás, sport, művelődés, munkavégzés stb.)
- a fogvatartotti jogok biztosításának megfelelősége (kapcsolattartás, vallásgyakorlás stb.)
- a fogva tartottak ügyei, panaszai és kérelmei intézésének színvonala.

A felsorolt objektív és szubjektív elemek mindegyikét különböző szintű normák, előírások szabályozzák. Az ezeknek való megfelelés minősíti a bánásmódot.

A bánásmód mindig annak a részéről valósul meg, aki az adott szabály megtartásáért felelős.

Az emberséges bánásmód fogalmi tisztázása mellett azt is tisztázni kell, hogy mi tekinthető embertelen, megalázó bánásmódnak.

A nemzetközi dokumentumokban megfogalmazott állásfoglalásokat figyelembe véve, ahhoz az álláspontra juthatunk, hogy az emberséges bánásmódnak nem egyedüli ellentéte az embertelen bánásmód. Ugyanis a normákkal ellentétes bánásmódnak egy bizonyos súlyossági fokot el kell érnie ahhoz, hogy embertelen, megalázó bánásmódnak minősüljön. Amennyiben a normaszegés nem éri el a súlyosság fokát, akkor tekinthető a bánásmód „nem emberségesnek”.

Összefoglalva tehát: *embertelen a bánásmód, ha a fogva tartásra vonatkozó normákat olyan mértékben megsérti, melynek következtében a fogvatartott emberi méltósága is sérelmet szenved.*

Felkészülési kérdések:

- **Ismertesse a bánásmód jelentőségét, valamint hogy mi tekinthető emberséges bánásmódnak!**
- **Beszéljen a bánásmód megvalósulását elősegítő objektív és szubjektív elemekről!**

2. A magyar büntetés-végrehajtás története 1945-ig

A szabadságvesztés-büntetés kialakulása:

XVIII. század derekán, a felvilágosodás eszméinek hatására vált egyre nagyobb jelentőséggel bíró büntetési nemmé a **szabadságvesztés-büntetés**.

A polgári felvilágosodás eszméinek hatására a kor gondolkodása elfordult az embertelen és kegyetlen büntetési eszközöktől. A szabadságvesztés vált a legideálisabb büntetési nemmé, mert az **egyéni szabadság elvén nyugvó társadalomban** a szabadság elvétele olyan szigorú megtorló eszköz, mely mind az elítéltre, mind a társadalom egészére elrettentő, visszatartó hatást gyakorol.

E mellett, olyan társadalmi szükségletek is felmerültek, melyek kielégítésére alkalmas volt az **elítéltek tömeges** és olcsó **munkaereje**. A társadalom gazdasági szerkezetében és gondolkodásában lezajló folyamattal párhuzamosan jelentek meg a szabadságvesztés végrehajtásának különböző elemei:

- társadalomtól történő elszigetelés,
- munkakényszer,
- az elítéltek erkölcsi nevelése és
- a tettesek osztályozása.

A magyar büntetés-végrehajtás története 1945-ig²

Amikor a XIX. század elején Európa-szerte a szabadságvesztés-büntetés uralkodó büntetési nemként került a büntető törvénykönyvekbe, Magyarországon a megkésett fejlődés miatt csupán a **XIX. század utolsó harmadában** jött létre - főleg a fejlettebb nyugati modellek követésével - az egész országra kiterjedő, az európai jegyeket viselő **börtönhálózat**.

A nyugat-európai országok hozzánk képest már gazdag előnnyel rendelkeztek a büntetés-végrehajtás területén. Több évszázados hagyománnyal rendelkezett az egyházi büntetés, és az úgynevezett töredelmezési fogság, vagy a távoli gyarmatokra történő transzportálás valamint a fenyítő-házak.

Magyarországon a XV. századtól a városházákban, várak félreeső föld alatti helyiségeiben, uradalmak tömlőceiben való elzárás volt a bűnelkövetők büntetése egészen a XIX. századig.

A szabadságvesztés büntetés először a Corpus Juris Hungariciben, az 1723. évi 12. törvénycikkben jelent meg és a vérfertőzést szankcionálta.

Az első országos fenyítőház Szempcen létesült 1772-ben gróf Eszterházy Ferenc által adományozott épületrészekben. A későbbiek folyamán a fenyítőházat átköltöztették Tallósra, majd a Szegedi vár tömlőceibe. Végül fenntartási problémák miatt 1832-ben bezárták.

Az 1848/49-es szabadságharc leverését követően a térdre kényszerített Magyarország kénytelen volt elfogadni az "osztrák polgárosítás" részeként az 1852-től hatályba léptetett osztrák birodalmi büntető törvénykönyvet. A Habsburg-kormányzatnak ekkor kellett pótlólag létrehozni a magyar fegyintézetek hálózatát. A börtönök létesítésében vezérlő cél volt a gyorsaság és olcsóság.

A kormány 1854 és 1858 között fegyintézetté alakította át a régi várakat és más középületeket. Így vált fegyintézetté a korábban katonai erődítményként funkcionáló Nyitra megyei Lipótvár, a Trencsén megyei Illava (Léva), illetve a beregi Munkács vára. A Pest megyei fegyintézetet Vácra telepítették az egykor Mária Terézia által nemes ifjak kollégiumának épített intézet falai közé. 1858-ban adták át nők befogadására szolgáló fegyintézetként Márianosztrán az egykor pálos rendi kolostornak épült, két emeletre bővített épületet. A fegyintézeti hálózatot az erdélyi területeken

² WWW.mrszki.hu/imagged/docs/kerettanterv, Dr. Lőrincz József-Nagy Ferenc : Börtönügy Magyarországon BVPO, BP.1997, Kántor Gáspár-Forgács Judit büntetés-végrehajtási nevelés jegyzet 2006., Büntetés-végrehajtási igazgatás jegyzet 2012

1860-ban az egyetlen, eleve fegyintézeti célokra épített nagyenyedi és a már 1786-ban tartományi börtönné nyilvánított szamosújvári intézetek egészítették ki.

A **régi várakban**, vagy eredetileg **más célra készült épületekben** modern börtönrendszer kialakításáról és működtetéséről szó sem lehetett.

Az 1867. évi kiegyezést követően a modern polgári igazságszolgáltatás kialakításának igényével fellépő igazságügyi kormányzat európai léptékű törekvéseit jelzi, hogy a korabeli börtönállapotainkat szégyellnivalónak tartván, rendkívüli erőfeszítéseket kezdeményeztek a modern börtönrendszer kiépítésére.

Az első magyar büntető törvénykönyv - amelyet a szakirodalom, kodifikátora³ után **Csemegi⁴ - kódexként** tart számon - az 1878. évi V. törvénycikkben nyert elfogadást. A kódex a börtönügy³ szabályozását is tartalmazta oly módon, hogy a büntetési rendszerről szóló fejezetébe vette fel a szabadságvesztés-büntetésre és annak végrehajtására vonatkozó legfontosabb rendelkezéseket, míg a részletszabályok kidolgozását az igazságügy-miniszter rendeleti határhörébe utalta.

A kódex egy 9 fejezetből álló általános és egy 43 fejezetből álló különös részre oszlik, összesen 486 paragrafust számlálva. A bűncselekményeket tényállásuk súlyossága szerint büntettekre, vétségekre, valamint kihágásokra osztja, és kimondja a nullum crimen sine lege és nulla poena sine lege alapelveket, amelyeknek értelmében „bűntettet és vétséget csak azon cselekmények képezhetnek, melyet a törvény annak nyilvánít, valamint bűntett vagy vétség miatt senki sem büntethető más büntetéssel, mint amelyet arra elkövetése előtt a törvény megállapított.”

A Csemegi-kódex általános része 1951-ig, mintegy 70 évig volt hatályban. Ezt az 1950. évi II. törvény, a Büntetőtörvénykönyv Általános Része (Btá.) váltotta fel, amely a szovjet büntető jogtudomány tapasztalataira támaszkodott. A különös rész azonban ezt követően is hatályban maradt, felváltására 1954-től kezdve készültek, ám az 1956-os forradalom és a politikai változások miatt erre csak az 1962-ben hatályba lépő 1961. évi V. törvénnyel került sor.

A Csemegi-kódex a **szabadságvesztés-büntetés öt különálló nemét** határozta meg:

- a fegyházat,
- az államfogházat,
- a börtönt,
- a fogházat és
- az elzárást.

A kódex az új börtönrendszer működés módját tekintve magyaros megoldásra vállalkozott: börtönügyünk jelentős lemaradásának csökkentésére az akkor Európában a legkorszerűbbnek tetsző **fokozatos rendszert** vette át. A fokozatos rendszer végrehajtása azonban a meglévő börtönökkel nem volt lehetséges, újakat kellett építeni. A múlt század utolsó negyedének gazdasági felvirágzása azóta is példátlan méretű **börtönépítési programot** tett lehetővé.

A Csemegi-kódex hatályba lépése utáni időszakban, Wágner Gyula műegyetemi tanár irányításával vette kezdetét a börtönépítési program. 1883-ban létesítették a kishartai (ma Állampuszta) mezőgazdasági jellegű közvetítő intézetet. 1885-ben adták át rendeltetésének a

³ WWW. mrszki.hu/imagcd/docs/kerettanterv, Dr. Lőrincz József-Nagy Ferenc : Börtönügy Magyarországon BVPO. BP.1997, Kántor Gáspár-Forgács Judit büntetés-végrehajtási nevelés jegyzet 2006., Büntetés-végrehajtási igazgatás jegyzet 2012

csillagrendszerben (egy centrumba futó négy épületszárny) épített, ezért a köznyelvben "csillagbörtönnek" elnevezett Szegedi Kerületi Börtönt. 1886-ban nyitották meg a Soprontól 6 kilométerre levő, elhagyott cukorgyár helyén a Sopronkőhidai Fegyintézetet.

A millennium évében, 1896-ban kezdte meg működését - a főváros által nagyvonalúan ingyen felajánlott telken, az ugyancsak csillagrendszerben épített - Budapesti Gyűjtőfogház, vagy közismert elnevezése szerint a Gyűjtő.

Mellette létesítették 1906-ban az Igazságügyi Országos Megfigyelő és Elme gyógyító Intézetet. 1892-ben épült fel a Budapesti Törvényszéki Fogház, mai közismert nevén: a Markó. E nagyobb létesítmények mellett sorban adták át a törvényszéki és járásbírósi fogházakat. (pl. Kecskemét)

A magyar börtönügy jellemzője, hogy jelenlegi épületbázisának közel 70%-a a korabeli, immár évszázados állóképességű, de mára már meglehetősen elavult építményekből áll.

Az I. világháború befejezése utáni években, sem az ország gazdasági helyzete, sem pedig az uralkodó kriminálpolitikai szemlélet nem kínált lehetőséget a börtönkörülmények korszerűsítésére.

A két világháború között hat országos büntetőintézet folytatta működését:

- a budapesti országos gyűjtőfogház,
- a váci országos fegyintézet és közvetítőintézet,
- a sopronkőhidai országos fegyintézet és szigorított férfi dologház,
- a hartai országos büntetőintézet,
- a márianosztrai országos büntetőintézet és szigorított női dologház és
- a szegedi kerületi börtön és államfogház

Az országos büntetőintézetek befogadási képessége megközelítette a négyezret, a Trianon utáni fennmaradó 24 törvényszéki és 90 járásbírósi fogház befogadóképessége a hatezret. A tárgyalt időszakban a fogvatartotti létszám országosan hét- és kilencezer között ingadozott. Az 1930/31. évi kimutatás szerint a főállású börtönügyi tisztviselők (igazgató, titkár, főtiszt, orvos, lelkész, tanító, őrparancsnok, fogalmazó, fogházgondnok stb.) létszáma 94 fő, a tiszteletdíjas alkalmazottak (orvos, lelkész, tanító) létszáma 88 fő volt, az őrszemélyzet 1460 főből állt.

Felkészülési kérdések:

- Röviden ismertesse a magyar büntetés-végrehajtás történetének alakulását 1945-ig !
- Beszéljen a Csemegi kódex jelentőségéről!

3.⁴A REINTEGRÁCIÓI ISMERETEK TARTALMI ELEMEI

3.1 A büntetés-végrehajtási reintegráció történeti-ideológiai változásai

- Szocialista embertípus formálása (50-es évek)
- Átnevelés (60-as évek)
- Nevelés (70-es évek)

⁴ WWW. mrszki.hu/imaged/docs/kerettanterv, Dr. Lőrincz József-Nagy Ferenc : Börtönügy Magyarországon BVPO. BP.1997, Kántor Gáspár-Forgács Judit büntetés-végrehajtási nevelés jegyzet 2006., Büntetés-végrehajtási igazgatás jegyzet 2012

- 80'-as 90'-es évek (alapelvek beépülése a jogrendszerbe és a kezelésbe, garanciális büntetés-végrehajtás)
- napjainkban előremutató reintegrációs irányzatok

Az 1867-es kiegyezés, majd az 1878.V. sz. törvénycikk /**Csemegi Kódex**/ nagy lendületet adott a börtönrendszer kialakításában.

A Csemegi Kódex volt az első olyan igazi jogszabály, mely korlátozta a halálbüntetést, megszüntette a testi és megszégyenítő büntetéseket, s bevezette a szabadságvesztést, mint önálló büntetést. E normák több mint 70 éven keresztül meghatározták a gyakorlatot, s hatást gyakoroltak a büntetés-végrehajtási nevelés alakulására is.

A Kódex utolsó rendelkezéseit az 1959-ben megjelent első Büntetés-végrehajtási Szabályzat helyezte hatályon kívül.

Az 1950-es években/1949-1958/ a szabadságvesztés céljának megvalósítását az elszigetelésben, a munkáltatásban látták, melyet sztálini büntetőpolitikával, egy szocialista embertípus formálásával igyekeztek elérni. Ehhez a törvényi feltételeket az első Büntetés-végrehajtási Szabályzat teremtette meg, mely már igyekezett mellőzni a testi és szellemi fájdalmakat okozó büntetéseket. Ebben az időszakban 2 végrehajtási fokozatot különböztettek meg: börtön, büntetés-végrehajtás. munkahely

Az 1960-as években/1959-1969/ a korábbi feladatok megtartása mellett megjelent már a politikai-erkölcsi foglalkozás igénye is, melynek célja a szocialista embertípus elérése volt, melyet átneveléssel, mint a pedagógia speciálisan átalakított eszközrendszerével igyekeztek elérni. Az átnevelés elvi és szervezeti feltételeinek biztosítására a 8/1959.BM utasítás létrehozta az első nevelői szolgálatot és előírták, hogy minden 100 letartóztatott foglalkozásával 1 nevelő foglalkozzon.

Az 1966. évi 21 tvr. pedig megteremtette a börtönügy törvényi szintű szabályozását, mely során létrejött egy új felfogás, mely az elítéltet már nemcsak kötelezettségekkel, hanem jogokkal is ellátta, így az elítéltet a végrehajtás tárgyából annak alanyává tette.

A következő végrehajtási fokozatokat különböztette meg: szigorított börtön, börtön, szigorított büntetés-végrehajtás. munkahely, büntetés-végrehajtás. munkahely.

Az **1970-es évek** közepére vált nyilvánvalóvá az átnevelés - mint pedagógiai optimizmus - elérhetetlensége. A célok és feladatok átfogalmazása következtében a nevelés erőszakosabb átformáló jellege megenyhült, az átnevelés helyett a fogvatartottak **nevelését** tűzték ki elsődleges célként, az általános pedagógia, pszichológia, és a kriminálpedagógia eszközeinek felhasználásával. A törvényi feltételeit az 1978. évi IV. tv. (BTK), valamint az 1979. évi 11 tvr. teremtette meg, mely a büntetéseket és az intézkedéseket egységes szerkezetbe foglalta.

Ebben az időszakban a fegyház, szigorított börtön, börtön, fogház végrehajtási fokozatot különböztettek meg, s új jogintézményként létrejött a szigorított őrizet, az alkoholisták kötelező munkaterápiás intézeti kezelése, a gyógyító-nevelő csoport, valamint az átmeneti csoport.

Ugyancsak új intézményként került bevezetésre a személyiségzavarban szenvedő, korábban alkoholista életmódot folytató és korlátozott beszámítási képességgel rendelkező elítéltek sajátos kezelése és terápiás munkavégzésére létrehozott **gyógyító-nevelő csoport**.

Az 1980-as, valamint az 1990-es évekre /1980-1998/ szakmai kezdeményezések hatására átfogó nevelés, majd később munkáltatási koncepció készült, mely előrevetítette a politikai és társadalmi változásokat.

A rendszerváltást követően megjelennek a korrekciós pedagógiai törekvések, melyek a társadalmi visszailleszkedés elősegítésére, újabb bűncselekmény megelőzésére, önbecsülés fenntartására, felelősségérzet fejlesztésére helyezte a hangsúlyt, melyet neveléssel igyekeztek megoldani, a pedagógia, pszichológia, szociológia, kriminológia segítségével.

A lecsökkent hatásrendszer és a börtön sajátos jellemzőinek figyelembe vételével született meg a nevelés új fogalma:

"A céltudatos, tervszerű fejlesztő és korrigáló hatások olyan összehangolt rendszere, mely jogszabályi keretek, és zárt intézeti viszonyok között az elítélt személyiségéhez igazodó differenciáltsággal segíti a személyiség változását, a társadalmi beilleszkedését és alkalmazkodási képességének és készségének kialakulását."

⁵Az 1993. évi XXXII. tv. megfogalmazta az új reintegrációs koncepciót, az európai börtönrendszerekre jellemző alapelveket: a normalizáció, nyitottság, felelősség elvét.

A fegyház, börtön, fogház végrehajtási fokozat mellett új jogintézményként jelent meg az EVSZ, és a KBK. A szabadságvesztés feladatának az elítélt **önbecsülésének fenntartását** és **felelősségérzetének fejlesztését** határozták meg, melyhez fel kell használni a szükséges gyógyító, oktató, erkölcsi és szellemi erőforrásokat és biztosítani kell a rendszeres munkavégzés feltételeit.

Az ideológia váltás következményeként az elítélt személyiségi jogai kerültek előtérbe. Megfogalmazódott a **garanciális büntetés-végrehajtás** gondolata, melynek alapja az, hogy az alapvető jogok gyakorlása mellett, az elítélt kötelességeinek teljesítése fejében plusz jogokat (szabadabb életkörülményeket) élvezhet. Nagyobb hangsúlyt kapott a **fogvatartott döntési felelőssége**, mind börtönbéli életkörülményeinek alakulásával kapcsolatban, mind a szabadidő eltöltésére vonatkozólag.

Napjainkban az új szemléletmód következtében teljesebben ki a fogva tartottak jogi helyzete, valamint a büntetés-végrehajtási bíró feladatköre is strukturálódott, és bővültek a **progresszív** végrehajtás lehetőségei. A szabadságvesztés céljának elérése érdekében a társadalmi visszaülleszkedés elősegítése, a visszaesés csökkentése, az önbecsülés fenntartása, felelősségérzet csökkentése, a munkakultúra középpontba állítása került előtérbe, melyet a korrekciós büntetés-végrehajtási pedagógia eszközeivel, a szociális munka, a börtönpszichológia, a felnőttoktatás segítségével, mint a **reintegráció** eszközeivel igyekeznek elérni.

Szintén új elemként került jogszabályilag bevezetésre az intézeten belüli büntetés-végrehajtási pártfogók által a gondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység.

A fegyház, börtön és fogház végrehajtási fokozat az új koncepció szerint a célhoz igazított rezsimszemléletet alkalmazza, amikor a **rezsimeken belül megteremtí az általános, az enyhébb és a szigorúbb végrehajtási módot** és átjárhatóságot biztosít a fogvatartottak magatartásához igazodóan.

Felkészülési kérdés:

- **Beszéljen a büntetés-végrehajtási reintegráció történeti-ideológiai változásairól, valamint a pedagógiai hagyományairól!**

---

⁵ WWW. mrszki.hu/imagged/docs/kerettanterv, Dr. Lőrincz József-Nagy Ferenc : Börtönügy Magyarországon BVPO. BP.1997, Kántor Gáspár-Forgács Judit büntetés-végrehajtási nevelés jegyzet 2006., Büntetés-végrehajtási igazgatás jegyzet 2012, 2013. évi CCXL. törvény

4.A SZABADSÁGVESZTÉS BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSA

A szabadságvesztés végrehajtásának célja

A szabadságvesztés végrehajtásának a feladata

A reintegráció és a reintegrációs tevékenység

A büntetés-végrehajtási reintegrációs program

A Büntető Törvénykönyvről szóló, többször módosított 2012. évi C. törvény (BTK.) határozza meg a bűncselekmény elkövetőivel szemben alkalmazható büntetéseket és intézkedéseket. A BTK. szankciórendszerének **legsúlyosabb fő büntetési** neme, a szabadságvesztés-büntetés.

4.1 A szabadságvesztés végrehajtásának célja

A büntetés végrehajtásra vonatkozó szabályozást vizsgálva megállapítható, hogy a **szabadságvesztés végrehajtásának célja**, illetve **feladata** összefüggésben van a **büntetés lényegéről és céljáról kialakított**, a BTK-ban rögzített **meghatározással**.

„A büntetés célja a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el.”

A BTK. a büntetés célját a törvényben szabályozott büntetésekre irányadóan határozza meg, kiemelve a társadalom védelme érdekében mind az egyéni, mind az általános megelőzést. A hatályos Büntetés-végrehajtási Törvény erre is figyelemmel fogalmazza meg a **szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának célját** az alábbiak szerint:

A szabadságvesztés végrehajtásának célja az ügydöntő határozatban meghatározott joghátrány érvényesítése, valamint a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy az elítélt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon.

A feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárásával kiszabott életfogytig tartó szabadságvesztés végrehajtásának a célja a társadalom védelme érdekében az ügydöntő határozatban meghatározott joghátrány érvényesítése.

A reintegráció **céljaként** szerepel, a "**joghátrány érvényesítése**", mely azt juttatja kifejezésre, hogy a szabadságvesztést a személyi szabadság elvonásban megnyilvánuló jogintézményként kell alkalmazni.

A szabadságvesztés végrehajtásának korszerű felfogása azonban nem elégedhet meg a szabadságelvonással járó hátrányok, a büntetéssel szükségszerűen együtt járó "rossz" elrettentő hatásának egyoldalú érvényesítésével, azaz nem tekintheti megtorlásnak a végrehajtást. Az a börtön, amely elvtelenül szigorú, és az elítéltek mély alávetésére, megalázására helyezi a hangsúly nem képes eleget tenni a társadalmi elvárásoknak. Ez a követelmény nem más, mint az elítéltnak kiutat kínálni korábbi életvitele megváltoztatásához, **segítséget nyújtani számára a szabadulás utáni társadalmi beilleszkedéshez**.

Az elítéltet kizárólag a büntetés céljának eléréséhez **szükséges legkisebb** mértékű korlátozásoknak lehet alávetni. A szabadságvesztés végrehajtása során a büntetés-végrehajtási szervezet az elítélt életébe csak a büntetés céljának eléréséhez szükséges mértékben avatkozik be.

4.2 A szabadságvesztés végrehajtásának feladata

A Büntetés-végrehajtási Törvény az elítéltek reintegrációja címszó alatt alapvető jelentőséggel határozza meg a **szabadságvesztés végrehajtásának feladatát**, amely arra irányul, hogy:

„A szabadságvesztés végrehajtása során biztosítani kell, hogy az elítélt önbecsülése, személyisége, felelősségérzete fejlődhessen, és ezáltal felkészüljön a szabadulása utáni, a társadalom elvárásának megfelelő önálló életre.

A nemzetközi normákból a hazai szabályozásba átvett, alapvető szinten megjelenő elemek, mint az **önbecsülés fenntartása**, a **felelősségérzet fejlesztése**, a büntetés-végrehajtási szervezet azon kötelességét is hangsúlyozzák, hogy a börtönbüntetés - amennyire az lehetséges - ne károsítsa az egyén értékeit, így önértékelését, önálló életvitelre való képességét, ellenben keltse fel felelősségérzetét saját jövőbeni sorsának alakulásáért.

Az elítélt számára biztosítani kell a büntetés céljával, valamint az intézet rendjével és biztonságával **nem ellentétes** családi, személyes és társadalmi kapcsolatok létesítését, fenntartását, illetve fejlesztését.

Az elítélt **önbecsülésének fenntartását**:

- megfelelő bánásmóddal,
- értelmes tevékenység szervezésével,
- a társadalmi hasznosság tudatának kialakításával, illetve erősítésével lehet elérni.

Az elítélt **felelősségérzetének fokozásához** pedig:

- az öntevékenységet, önképzést,
- iskolai tanulmányokban való részvételt
- jutalmazást, fegyelmi felelősségre vonást,
- a munkavégzés lehetőségeit,
- valamint a családi társadalmi, kapcsolatok támogatását kell felhasználni.

4.3 A reintegrációs és a reintegrációs tevékenység

Új megfogalmazást kapott a szemléletváltást követően az elítéltekkel való foglalkozás.

A BV. kódex szerint reintegrációról beszélünk, amely magában foglal minden olyan tevékenységet, illetve programot, amelyek hozzájárulnak a fogvatartott társadalomba való visszailleszkedésének eredményességéhez, illetve a speciális prevenció sikerességéhez.

E célhoz nélkülözhetetlen az elítélt **önkéntes és aktív** részvétele a börtönélet valamennyi szegmensének a **célirányosan összehangolt munkája**, valamint a „szabad társadalom” segítő közreműködése.

Ugyanakkor szükséges a **reintegrációs tevékenység** is, melynek a **feladatát** a Büntetés-végrehajtási Törvény a következőképpen fogalmazza meg:

A reintegrációs folyamat során törekedni kell az elítélt önbecsülésének és felelősségérzetének kialakítására, fejlesztésére, a szabadulás után a munkaerő-piaci és a társadalmi életébe való beilleszkedésének elősegítésére.

4.4 A büntetés-végrehajtási reintegrációs program

A fentiekben említettük, hogy a szabadságvesztés céljának érvényre juttatásához, a reintegráció megvalósulásához **reintegrációs programok** teljesítése szükséges, melynek megvalósítása elsődlegesen a büntetés-végrehajtási szervezet feladata.

Reintegrációs program: azoknak az előre eltervezett és tudatosan irányított események, programok összefüggő sorozata, melyek előkészítik, illetve lehetővé teszik az elítélt befogadását megelőző életkörülményeiből, életviteléből eredő hátrányainak csökkentését, személyisége és szociális készségei fejlesztését, intézeti rendbe, majd a társadalomba való beilleszkedését.

A reintegrációs programok során az alkalmazott eljárásokat az elítélt **személyiségéhez**, egyéni képességeihez, szükségleteihez kell **igazítani**. A végrehajtáshajtás egyéniesítése szükségessé teszi az elítéltek meghatározott szempontok alapján történő **differenciálást** (csoportképzését). Az egyéniesítés további érvényesítése az egyes csoportokon belül kialakított speciális reintegrációs, kezelési, gondozási módszerek alkalmazásával történhet.

Mindezt úgy kell megoldani, hogy a szabadságvesztés végrehajtásának célja, az ügydöntő határozatban (ítéletben) meghatározott joghátrány érvényesüljön, valamint a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként elő kell segíteni az elítélt sikeres visszailleszkedését a társadalomba, hogy annak jogkövető tagjává váljon. Az elítéltek azonban nagyon különböző múlttal, szociális háttérrel, szocializációval rendelkeznek, így kezelésük során folyamatosan figyelemmel kell lenni.

Az osztályba sorolást néhány egyszerű elvre kell alapozni, mivel a büntetés-végrehajtási rendszer átláthatóságát, kezelhetőségét meg kell őrizni. Olyan rendszert kell kialakítani, amelyet folyamatosan értékelni kell, és amely rugalmasan korrigálható.

A kezelési szükséglet meghatározása alapvető feltétel az elítéltek osztályba sorolásakor. A megismerési folyamat első állomása az a mérőföldkő, amikor a további kezelési folyamat tervezése, meghatározása történik. Nagyon fontos, hogy a programot a fogvatartott együttműködésével kell kijelölni.

Reintegrációs nyilvántartás:

A szabadságvesztés céljának elérése érdekében az elítélteket a büntetés-végrehajtási szerv által biztosított általános vagy egyéniesített reintegrációs tevékenységbe kell bevonni.

A reintegrációs tevékenység során törekedni kell az elítélt önbecsülésének és felelősségérzetének kialakítására, fejlesztésére, a szabadulás után a munkaerő-piaci és a társadalmi életébe való beilleszkedésének elősegítésére.

A reintegrációs nyilvántartás a fogvatartotti nyilvántartás része és az elítélre vonatkozóan a következő adatokat tartalmazza:

- az elítélt kockázatelemzését és értékelését,
- az elítélt rezsimbe sorolását és biztonsági kockázati besorolását, valamint a besorolás felülvizsgálatának eredményét, illetve azok megváltoztatását,
- az elítélt egyéniesített fogva tartási programtervét és a reintegrációs tisztnak az elítélt előmenetelével kapcsolatos bejegyzéseit,
- az elítélt kapcsolattartására vonatkozó adatokat,
- az elítélt foglalkoztatására vonatkozó adatokat,
- az elítélt részére adott jutalmakat és a hatályos fenyítéseket,
- az elítélt által benyújtott kérelmekkel, panaszokkal és a jogorvoslatokkal kapcsolatos adatokat,
- az elítéltről készített értékelő véleményeket, előterjesztéseket és büntetés-végrehajtási bírói döntéseket,
- az elítélt társadalmi kötődés programban való részvételére és értékelésére vonatkozó adatokat,
- a szabadulásra való felkészítés érdekében tett intézkedéseket,
- a reintegrációs őrizetre vonatkozó adatokat,
- a feltételes szabadságra vonatkozó adatokat.

Az **egyénesített fogva tartási programterv** elkészítése során az elítéltet a büntetés-végrehajtási intézet támogatja a bűncselekmény elkövetéséhez vezető okok felismerésében, a bűncselekmény következményeinek és az okozott sérelmek tudatosításában, valamint a lehetséges helyreállítási-, jóvátételi cselekmények megtervezésében és kivitelezésében.

Az egyéniesített fogva tartási programterv eszköze annak, hogy a fogva tartott személyre szabottan, az egyéniesítés elve mentén, tevékeny közreműködésével, a személyzet támogatásával járuljon hozzá a büntetés-végrehajtási célok eléréséhez. A pozitív, illetve a negatív irányba történt elmozdulásokat egyaránt szükséges minden esetben elemezni, rögzíteni.

Célszerű, ha a reintegrációs tiszt az egyéniesített fogva tartási programtervben foglaltak teljesülését legalább félévente értékeli.

Főbb tartalmi elemei:

- A fogvatartott személyiségének feltérképezése; a szemmel látható hiányosságokkal, devianciával való szembesítés, /dokumentum tanulmányozás, befogadó beszélgetés stb./
- Iránymutatás, rávilágítás a fenti eltérések javítására, helyreállítására a jogszabály adta büntetés-végrehajtási lehetőségek szem előtt tartásával./
- Erkölcsi, akarati nevelés,/ pl. tájékoztatás a házirendről, az együttélés szabályairól, jutalmazásról, fenyítésről stb./
- Értelmi, kulturális reintegráció, a büntetés-végrehajtási szervezet lehetőségeit figyelembe véve/ pl. iskolai tanulmányokra ösztönzés, fejlessze műveltségét, vegyen részt szakmai oktatásokban, szakképzésekben stb./
- Társadalmilag hasznos tevékenységekre való ösztönzés, iránymutatás/pl. munkáltatás, vegyen rész jóvátételi programokban, igyekezzen beilleszkedni a társai közé stb./
- A büntetés-végrehajtási intézet által megfogalmazott egyéb elvárások ismertetése./fegyelemsértés, bűncselekmény elkerülése, személyi állománnyal szemben tisztelettudó viselkedés stb./

Felkészülési kérdések:

- Ismertesse a szabadságvesztés célját, feladatát, valamint az önbecsülés és felelősség fejlesztésének, fenntartásának lehetőségeit!
- Beszéljen a reintegrációs tevékenység és a reintegrációs program jelentőségéről!
- Ismertesse a reintegrációs nyilvántartásról és az egyéniesített fogva tartási programtervről tanultakat!

5.Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer

5.1 A Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer

A büntetés-végrehajtási szervezet eddig nem rendelkezett arra vonatkozó mérésekkel és adatokkal, hogy a szabadságvesztését megkezdő fogvatartottat milyen visszaesési kockázattal lehet jellemezni, és az sem volt mérhető, hogy a fogva tartás során milyen fejlődésen, változáson megy keresztül, azaz reintegrációs hajlandósága mely irányba változik.

A büntetés-végrehajtási szervezet az elítélt visszaesési és fogva tartási kockázatainak felmérése, értékelése és kezelése, illetve a sikeres társadalmi reintegráció elősegítése érdekében **Kockázatelemzési és Kezelési Rendszert** (a továbbiakban: KEK rendszer) alakított ki és működtet.

Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer: az elítélt visszaesési és fogva tartási kockázatának a felmérése, értékelése és kezelése érdekében kialakított és működtetett szakmai rendszer.

E rendszer működtetése lehetővé teszi az elítéltek kategorizálását, a büntetés-végrehajtási kockázati csoportba sorolását és a feltárt szükségletekhez igazított kezelési igények meghatározását.

Előnyei abban mutatkoznak meg, hogy egyértelmű, szakszerű és differenciált iránymutatást ad az elítélt veszélyességével kapcsolatban és a programok kiválasztásához is alapvető támpontként szolgál.

A KEK rendszer célja: büntetés-végrehajtás hatékonyságának növelése, az eredményes reintegráció elősegítése, a visszaesés számának csökkentése az egyes fogva tartási és visszaesési kockázatok feltárása, elemzése, kezelése, a fogva tartottak motivációjának elérése és fenntartása révén.

A KEK rendszer részei:

- a kockázatelemzésre szolgáló Prediktív Mérőeszköz /PME/
- a kimutatott kockázatokra irányuló speciális kezelési programok,
- illetve a progresszív rezsimszabályok

A KEK rendszer az elemzéssel indul. Az elemzés által kimutathatóvá váló kockázatok mentén lehetőség nyílik a beavatkozásra, azaz a kezelésre.

A kockázatelemzés olyan büntetés-végrehajtási szakmai tevékenység, amelynek során az elítélt vonatkozásában felmérésre és értékelésre kerül a rendeletben meghatározott kockázatcsoportok kockázati értéke.

A kockázatfelmérés és elemzés eszköze a PME, amely négy szakterületet / nyilvántartási, reintegrációs, egészségügyi, pszichológiai/ átölelő, a BVOP szakfeladatokat ellátó szervezeti egységei által összeállított egységes kérdőív.

A prediktív mérőeszköz által mért kockázati tényezők:

- öngyilkosság,
- agresszív viselkedés,
- pszichoaktív szerhasználat,
- fogolyszökés,
- fogvatartotti hierarchiában várhatóan alacsony státusz,
- fogvatartotti hierarchiában várhatóan magas státusz.

A felmérés során a kockázatszoportokat külön-külön kell értékelni, amelynek alapján a kockázati érték **magas, közepes vagy alacsony** lehet.

Az elítélt köteles együttműködni a visszaesési és fogva tartási kockázatok felmérését szolgáló eljárások során.

Ha a kockázatértékelés alapján az elítélt kockázati értéke közepes, vagy magas, akkor az elítélt részére önkéntes alapon fel kell ajánlani a visszaesés valószínűségét csökkentő terápián való részvételt.

A kockázatelemzés különböző esetei, szabályai:

1. Elsődleges kockázatelemzés:

A fogvatartott intézetbe történő befogadását követő szükséges intézkedés, melyet a hivatali munkaidőben befogadott fogvatartott esetén a befogadás napján, munkaidőn kívüli befogadás esetén a befogadás napját követő első munkanapon meg kell kezdeni.

2. Időszakos felülvizsgálati kockázatelemzés:

A KEK rendszer, valamint a reintegrációs tevékenység folyamat jellege miatt 6 havonta szükséges a fogvatartottak kockázati csoportok szerinti kockázati szintjének időszakos felülvizsgálata.

3. Rendkívüli kockázati besorolás:

Minden, a fogvatartási kockázatokra negatív hatással bíró életeseeményt vagy annak közeli reális veszélyét azonnali hatállyal rögzíteni kell.

5.2A Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet működése

A büntetés-végrehajtás hatékonyságának növelése megköveteli egy új, speciális célkitűzésű intézet létrehozását, amelynek feladata a hosszabb tartamú szabadságvesztésre ítélték diagnosztizálása, az őket befogadó intézetek kijelölése, reintegrációs programjuk kidolgozása az ügydöntő határozatban (ítéletben) meghatározott végrehajtási fokozaton belül. Ennek érdekében kerül kialakításra a Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet.

A Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer részét képező Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának szakmai felügyelete alatt működő, zárt jellegű, országos hatáskörű büntetés-végrehajtás, amelyet parancsnok vezet.

A Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet – speciális jellegére és tevékenységére tekintettel – a végrehajtási fokozatok szerinti differenciálás mellett, az ott elhelyezett elítélt vonatkozásában nem alkalmazza a progresszív rezsimszabályokat.

A Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet a befogadás központi szintjén a Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer alapján elvégzi az 1 év 6 hónapot meghaladó tartamú szabadságvesztésre ítélt befogadását, kockázatelemzését, valamint az egyéb reintegrációs programokat és döntéseket elősegítő vizsgálatát, ha a várható szabadulásáig több mint egy év van hátra.

A Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézetben az elítélt harminc napig tartózkodik, melyet szakmai szempontok alapján az intézet parancsnoka további harminc nappal meghosszabbíthat.

A Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet nemcsak az elítéltek kategorizálását végzi, hanem jelentős szerepet vállal a végrehajtásban alkalmazott módszerek és eljárások kidolgozásában.

A Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézetben eltöltött időszak kockázatértékelési összefoglaló jelentéssel zárul, amely tartalmazza az elítélt befogadásakor mért általános – visszaesési és fogva tartási – kockázatba sorolását, a foglalkoztatásba, kiemelten a munkáltatásba, az oktatásba és képzésbe történő bevonásának lehetőségét, valamint a visszaesési kockázatot csökkentő és a reintegrációját elősegítő programokat.

Ugyanakkor meghatározza a kockázat csökkentéséhez szükséges egészségügyi, pszichológiai, biztonsági és reintegrációs feladatokat, amelyet a büntetés-végrehajtásnak a reintegrációs tevékenysége során figyelembe kell vennie. Az összefoglaló jelentés tartalmáról az elítéltet ott az intézetben kell tájékoztatni.

A Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet a tevékenysége során keletkező fogvatartotti kockázatelemzéshez szükséges adatokat rendszerezi, elemzi, értékeli, indokolt esetben adatot szolgáltat a büntetés-végrehajtási ügyben döntésre jogosultak részére.

Az elítéltről készült kockázatelemzési jelentéseket a fogvatartotti nyilvántartásban rögzíteni kell és a büntetés-végrehajtás által az elítélttel kapcsolatban kezelt iratok között kell elhelyezni. Ezen kívül új szakmai módszerek és eljárások kidolgozását is elvégzi.

A Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet a feladatai végrehajtása során az alábbi vizsgálati eljárásokat alkalmazza:

- személyes interjúk,
- kérdőívek,
- pszichodiagnosztikai tesztek;
- egészségügyi vizsgálati módszerek.

Az elvégzett vizsgálatok segítségével a kockázatértékelési összefoglaló jelentésben megállapítja az elítélt:

- visszaesési és fogva tartási kockázatba sorolását,
- foglalkoztatásba, kiemelten a munkáltatásba, oktatásba és képzésbe történő bevonásának lehetőségét,
- visszaesési kockázatot csökkentő, illetve reintegrációját elősegítő programokat.

A vizsgálatok befejeztével javaslatot tesz az elítélt progresszív rezsimszabályok szerinti besorolására, a sajátos kezelési igényű elítélt számára kialakított részlegben történő elhelyezésére, és a szabadságvesztést végrehajtó büntetés-végrehajtás kijelölésére.

A Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet a büntetés-végrehajtási intézet kijelölésére vonatkozó javaslatáról a vizsgálat befejezését követő három napon belül, de legkésőbb a kivizsgálás lefolytatására rendelkezésre álló időtartamig tájékoztatja a Büntetés-végrehajtás országos parancsnokságának a büntetés-végrehajtási intézet kijelölése tekintetében döntésre jogosult szervezeti egységét, és az elbírálást követően intézkedik az elítélt kijelölt büntetés-végrehajtási intézetbe történő szállítása iránt.

Ugyancsak a Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet végzi el az elítélt újbóli kockázati csoportba sorolását a kiemelkedően magas kockázattal bíró elítéltek rezsimműködését megelőzően és a fogva tartásra különös veszélyt jelentő események bekövetkezésében részt vevő elítéltek esetében.

Az elítéltet szabadulása előtt legalább hat hónapon belül záró kockázatelemzési vizsgálatnak kell alávetni a Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézetben, amelynek időtartama húsz napig terjedhet, amelyet az intézet parancsnoka további tíz nappal meghosszabbíthat. A záró kockázatelemzési jelentésben kell rögzíteni az elítélt szabadulásakor mért visszaesési kockázatát.

Nem kell elvégezni annak az elítéltnak a záró kockázatelemzését:

- aki nem 1 év 6 hónapot meg nem haladó tartamú szabadságvesztést tölt, és várható szabadulásáig több mint 1 év van hátra,
- aki az anya-gyermek részlegen van elhelyezve,
- aki a társadalmi kötődés programban vesz részt,
- aki reintegrációs őrizetben van, vagy
- akinél a fogva tartó büntetés-végrehajtás ezt nem javasolja.

A KKMI új szakmai módszerek és eljárások kidolgozását is elvégzi, melynek során külső szakértőket vonhat be, munkacsoportokat hozhat létre, együttműködve a kapcsolódó tudományágak képviselőivel.

5.3A befogadás

A Büntetés-végrehajtási Törvény alapján a befogadás központi eleme minden esetben a kockázatelemzés és az értékelés, valamint ez alapján a megfelelő rezsím kijelölése.

Befogadási és Fogvatartási Bizottság feladatai

A Befogadási és Fogvatartási Bizottság az elítéltek egyéniesítését, progresszív rezsimműködésbe helyezését, a reintegrációs céloknak leginkább megfelelő programokban való részvételük elősegítését megvalósító, helyi döntéshozó szakmai testület.

A BFB ülésein kötelezően részt vesz a biztonsági osztályvezető, a büntetés-végrehajtási osztályvezető, a munkáltatás-biztonsági vezető, vagy az általuk kijelölt személyek, a nyilvántartási szakterület képviselője, az illetékes reintegrációs tiszt, az egészségügyi szakterület képviselője és a gazdasági vezető által megbízott személy. A bv. gazdasági társaság további képviselőit az ügyvezető igazgató jelöli ki a gazdálkodó szervezet alkalmazottai közül.

A Befogadási és Fogvatartási Bizottság feladatai:

1. A befogadó részlegen történő elhelyezését **követő nyolc** napon belül a kiadott módszertani útmutató alapján **kockázatelemzési vizsgálatát** pszichológus bevonásával kell elvégezni. A kockázatelemzési vizsgálat eredményének kiértékelését követő öt napon belül az elítélttel együttműködve a részleg vezetője elkészíti az egyéniesített fogva tartási programtervet.
2. Legkésőbb a befogadó részlegbe helyezést követő **tizenötödik** napon az elítéltet a Befogadó és Fogvatartási Bizottság meghallgatja és dönt az elítélt rezsimbesorolásáról és biztonsági kockázati besorolásáról.
3. Az egyéniesített fogva tartási programtervnek tartalmaznia kell a szükséges egészségügyi, pszichológiai feladatokat, valamint az elítélt foglalkoztatásba, továbbá személyiségfejlesztő programokba történő bevonására irányuló terveket.
4. Az elkészült egyéniesített fogva tartási programtervet a fogva tartás során az elítélt előmeneteléhez igazodva módosítani lehet. Az elítélt előmenetelét a reintegrációs tiszt nyomon követi és az eredményeket vagy megállapításait a reintegrációs nyilvántartásban rögzíti.
5. A büntetés-végrehajtás befogadó részlegében elhelyezett elítélt vonatkozásában a **végrehajtási fokozatnak** megfelelő **általános rezsimszabályokat** kell alkalmazni.
6. A befogadó részlegben elhelyezett elítélt a munkavégzés alól mentesíthető vagy részére csökkentett munkaidő állapítható meg.
A befogadó részlegen való elhelyezés időtartamába nem számít be az IMEI-ben, a Központi Kórházban vagy a más bv. intézetben megőrzésen töltött idő.
7. A fogvatartott egyéniesítéséhez igazodó rezsimkategóriába sorolásáról, és annak megváltoztatásáról, valamint a magas szintű biztonsági kockázati besorolásáról a Befogadási és Fogvatartási Bizottság határozattal dönt.
8. Halaszthatatlan esetekben az elítélt rezsimkategóriájának, illetve elhelyezésének módosításáról a büntetés-végrehajtás parancsnoka is határozhat. Halaszthatatlan az eset, ha fogolyzandulás, fogolyszökés, támadás, tömeges ellenállás, önkárosítás, vagy bármilyen, az intézet biztonságára veszélyt jelentő más körülményről bejelentés érkezik, valamint ha rendkívüli esemény bekövetkezésétől tartani lehet.
9. A fogva tartásért felelős szakterületek bevonásával a büntetés-végrehajtásnál kell elvégezni – legalább hathavonta – az elítéltek kötelező felülvizsgálatát a rezsimbe helyezés vonatkozásában, amelyről a Befogadási és Fogvatartási Bizottság dönt.

A Befogadási és Fogvatartási Bizottság elítéltekkel kapcsolatos feladatai

- az elítélt elhelyezése,
- a rezsimbe sorolás és a besorolás megváltoztatása,
- a rezsimbe helyezés felülvizsgálata hathavonta,
- a reintegrációs programba történő bevonás, ilyen programba történő helyezés vagy annak megszüntetése, a programon való részvétel eredményességének értékelése,
- a biztonsági kockázati besorolás és a besorolás megváltoztatása,
  - az elítélt biztonsági kockázati besorolását a BFB:
    - a) az alacsony szintű biztonsági kockázati besorolású elítélt esetében legalább évente,
    - b) közepes szintű biztonsági kockázati besorolású elítélt esetében legalább hathavonta,
    - c) a magas szintű biztonsági kockázati besorolású elítélt esetében legalább háromhavonta felülvizsgálja.

- A besorolás alapjául szolgáló körülmények változása esetén a BFB – halaszthatatlan esetben a bv. intézet parancsnoka – az elítélt biztonsági kockázati besorolását határidőktől függetlenül is köteles megváltoztatni.
- a nem dolgozó és újonnan befogadott elítélt munkába állítása, a munkahely és a munkakör kijelölése,
- a dolgozó elítélt más munkahelyre történő áthelyezése, munkahelyről történő leváltása,/ amennyiben a fogvatartott nem ért egyet a munkaképesség meghatározásával, az első fokú döntés ellen a FÜV Bizottsághoz, a FÜV Bizottság döntése ellen pedig a Központi Kórház főigazgató főorvosához 15 napon belül írásban panaszt jelenthet be. A panaszt 15 napon belül kell elbírálni és arról a fogvatartottat írásban értesíteni./
- A fogvatartott bv. intézet területén kívül történő foglalkoztatása esetén az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazásáról a BFB dönt
- Ha a fogvatartott a BFB döntésével nem ért egyet, akkor a biztonsági kockázati besorolására vonatkozó döntés indokairól tájékoztatást kérhet az intézet parancsnokától, valamint az egyéb kérdésekben hozott döntés ellen pedig panasszal fordulhat a parancsnokhoz. A panasznak a BFB döntés végrehajtására nincs halasztó hatálya.
- A BFB rendszeresen - legalább három havonta - felülvizsgálja a munkaképes, jogszabály alapján munkavégzésre kötelezett és nem dolgozó fogvatartott munkába állításának lehetőségét.
- a büntetés-végrehajtási szerv orvosának javaslata alapján döntés a munkaterápiás foglalkoztatásról, annak munkaidejéről és munkarendjéről,
- az oktatásra, a szakképzésre és a továbbképzésre jelentkezők beiskolázása,
- a hosszuidős speciális részlegen történő elhelyezés vagy annak megszüntetése,/ a BFB háromhavonta felülvizsgál/
- a gyógyító-terápiás részlegen történő elhelyezés vagy annak megszüntetése, gyógyító-terápiás részlegen való ideiglenes elhelyezés harminc napra, mely egy alkalommal harminc nappal meghosszabbítható,
- a pszichoszociális részlegen történő elhelyezés vagy annak megszüntetése,
- a drogprevenciós részlegen történő elhelyezés vagy annak megszüntetése,
- az alacsony biztonsági kockázatú részlegen történő elhelyezés vagy annak megszüntetése,
- reintegrációs őrizet elrendelésére javaslatétel,
- a vallási részlegen történő elhelyezés vagy annak megszüntetése,
- a jogszabályban meghatározott egyéb feladat.

2018.07.05-től a 66/2015. (VIII. 18.) OP szakutasítást módosító OP Szakutasítás a BFB feladatkörét kibővítette az alábbiakkal:

- Ha a reintegrációs őrizet végrehajtását a bv. bíró megszüntette, illetve a bv. ügyész a szabadságvesztés ideiglenes foganatba vételét elrendelte, az elítélt elővezetését követően - amennyiben arra hivatali munkaidőben kerül sor - a BFB-nek soron kívül ülést kell tartania az elítélt rezsím- és biztonsági kockázati besorolásának megállapítása céljából. Hivatali időn kívüli befogadás esetében a besorolást a következő munkanapon kell végrehajtani.

- A megőrzésre szállított fogvatartott biztonsági kockázatba sorolását felül kell vizsgálni az ideiglenes elhelyezést biztosító bv. intézetben, amennyiben az előállításánál személynél elleni erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt - jogerős- vagy nem jogerős ítéletet kapott. Megőrzésről visszaszállítását követően a soron következő BFB ülésre elő kell állítani, és felül kell vizsgálni a rezsímbe és biztonsági kockázati besorolását.

- A fogvatartott munkahelyének, munkakörének változtatását előterjesztő javaslat elbírálása során felül kell vizsgálni a rezsimbe és biztonsági kockázati csoportba sorolását is. Amennyiben a fogvatartott rezsimbe és biztonsági kockázati csoportba sorolása megváltozik, felül kell vizsgálni a munkahelyét vagy a munkakörét is, továbbá minden esetben össze kell vetni a fogvatartott digitális fényképét az aktuális megjelenésével. Amennyiben a vizsgált fogvatartott fényképe aktualitását veszítette, a BFB vezetője azonnal intézkedni köteles új fénykép elkészítésére. Az aktuális fénykép elkészültéig a fogvatartott a munkahelyére nem kísérhető le.

- A BFB-nek a fogvatartott meghallgatása során minden alkalommal meg kell győződnie a számítógépes rendszerben rögzített indexkép személyazonosításra való alkalmasságáról.

A befogadó részleg, az egyéniesített reintegrációs programterv

A befogadó részlegek a végrehajtó bv. intézetek büntetés-végrehajtási osztályainak önálló szakmai egységeként tevékenykednek a kijelölt reintegrációs tisztek vezetésével, a büntetés végrehajtási osztályvezetők felügyelete alatt.

A részleg működésének célja az elítélt személyiségének megismerése, a kockázatelemzés elvégzése, az egyéniesített fogvatartási programterv kialakítása.

Ennek érdekében a szállítással végleg érkezett, a bv. intézetben letartóztatottból jogerős elítéltté váló, az elzárásból jogerős elítéltnak átfogadott, valamint a saját befogadású jogerős elítélteket minden esetben a befogadó részleg fogadja be.

Az elítélt egyéni- és csoportfoglalkozásokon vesz részt, személyisége és körülményeinek megismerése céljából.

A befogadó beszélgetés során az alábbi témákra feltétlenül ki kell térni:

- családi háttér, neveltetés, és a jelenlegi családi körülmények;
- életkörülmények, jövedelmi viszonyok;
- bűncselekmény elkövetésének okai, körülményei;
- munkahely, szakma, munkahelyi kapcsolatok, a munkához való viszony;
- baráti kapcsolatok, hobbi, sporttevékenység;
- társadalmi szerepvállalás, kapcsolatok;
- bármilyen fogyatéék, illetve korlátozottság (pl. gyámság alatt áll az elítélt);
- dohányzás, alkohol, drogfogyasztás, szerencsejáték, egyéb szenvedélyek;
- hit- és világnézetbeli sajátosságok, és - akár az ehhez kapcsolódóan - speciális étkezési szokások,
- aktuális állapota: szakadt-e meg bármilyen folyamat a letartóztatásával, például oktatás, képzés, gyógykezelés, elvonókúra, hiteltörlesztés, személyes kapcsolat stb.
- intézkedés igénylő hátrahagyott körülmények;
- hasznos képzettség, tudás;
- különleges, speciális ismeretek/jártasságok;
- büntetett/büntetlen előélet, annak körülményei;
- tetoválások;

- rossz kapcsolata a börtönön belül;
- a fogva tartáshoz való viszony, annak körülményei kérés, kérdés;
- jelenlegi ügyének körülményei, az ahhoz való viszony;
- érdeklődési köre és szokásai;
- szabadulása utáni elképzelései.

Amennyiben a megismeréséhez, illetve egyes büntetés-végrehajtási feladatok ellátásához további információk szükségesek, a bv. pártfogó felügyelő véleményét ki kell kérni.

A befogadó részleg reintegrációs tisztje értékelő véleményt készít, a megismerés érdekében végzett vizsgálatok írásos feljegyzései alapján és javaslatot terjeszt elő a BFB részére:

- foglakoztatásra vagy beiskolázásra;
- az egyéniesített reintegrációs programtervre;
- biztonsági kockázati besorolásra, valamint a rezsimbe sorolásra;
- speciális részlegen történő elhelyezésre.

Az egyéniesített reintegrációs programterv tartalmazza:

- a bv. intézetben tanúsítandó - egyéni, illetve a társas viszonyokra is vonatkozó - magatartással kapcsolatos elvárásokat;
- a családi és munkahelyi kapcsolatok ápolásával, megőrzésével kapcsolatos feladatokat;
- a munkához való viszony fejlesztését;
- a tanulmányok folytatását, a tudás és készségek, illetve a műveltség fejlesztésére sport és a szabadidő hasznos eltöltése irányuló tevékenységeket;
- a befogadás során feltárt önbecsülési, felelősségérzetbeli hiányosságokat, agressziókezelési, önkifejezési problémákat, a bűncselekményhez való viszonyt, a korábbi életvitel stb. megváltoztatására, javítására ajánlott feladatokat, tréningeket, programokat;
- továbbá az arra történő figyelemfelhívást, hogy az elítélt érdemben foglalkozzon a társadalomba történő visszailleszkedés reális feltételeinek megteremtésével.

Az egyéniesített fogvatartási programtervet az elítélttel közösen kell kialakítani, amelynek megismerését és azzal való egyetértését aláírásával igazolnia kell.

Ha az elítélt írni, olvasni nem tud, az egyéniesített reintegrációs programterv ismertetését szóban kell elvégezni és annak megtörténtét az elítélt jelenlétében két tanú aláírásával, írásban kell rögzíteni.

Felkészülési kérdések:

- **Ismertesse a KEK rendszer fogalmát, célját, elemeit és működését!**
- **Ismertesse a BFB fogalmát, és a bizottság feladatait!**
- **Beszéljen a BFB elítéltekkel kapcsolatos feladatairól!**
- **Készítsen befogadó beszélgetést egy elítélttel a magadott paraméterek alapján! / nő, írástudatlan, középsúlyosan értelmi fogyatékos, gyógyszerfüggő, első büntényes, börtönös végrehajtási fokozatú, hiányos kapcsolattartású, dohányzó, családon belüli erőszakot elkövető/**
- **Beszéljen a KKMI feladatairól, működéséről!**

6.A differenciálás és a progresszív rezsimszabályok alkalmazása

Differenciálás: Az elítéltek csoportosítása meghatározott szakmai szempontok alapján.

A differenciálás lehetősége igen nagy hatással van, s egyben segíti is a büntetés-végrehajtási feladatok megvalósítását, valamint az elítéltekkel való megfelelő bánásmód érvényesítését és a progresszív rezsimszabályok kialakítását egyaránt. Ugyanakkor lehetővé teszi a hatékony kezelést, a reintegrációs célok megvalósítását, valamint segíti a rendkívüli események megelőzését, és a börtönártalmak csökkentését.

A kockázatkezelési és elemzési rendszer segítség által feltárt egyéni problémák, szükségletek rendkívül szerteágazók lehetnek. A nemzetközi és a hazai szakirodalom alapján az alábbi „alap” fogvatartotti **csoportok kialakítása** lehet indokolt:

- tényleges életfogytiglanra ítélték,
- kábítószerfüggő vagy alkoholbetegek,
- első büntényes, nem erőszakos bűncselekményt elkövetők,
- HIV pozitív, AIDS-es és más fertőző betegek,
- kisgyermekes nők,
- szexuális jellegű bűncselekményt elkövetők,
- idegen állampolgárságúak,
- csökkent munkaképességűek,
- alapfokú iskolai végzettséggel nem rendelkezők,
- szakképzetlenek,
- szabadulás előtt állók,
- fokozott őrzés és felügyelet alatt állók,
- magas biztonsági kockázatot jelentők,
- sebezhetőek,
- védelmet igénylők (pl. volt hivatásos állományú tagok).

A differenciálásnak kötelező normái a jogszabály által leírt kötelező **elkülönítési szabályok**, melyek értelmében el kell különíteni:

- a különböző végrehajtási fokozatba tartozókat egymástól,
- a nőket a férfiaktól,
- a fiatalkorúakat a felnőtt korúaktól,
- a fekvőbetegeket az egészségesektől,
- katonákat a katonának nem minősülő elítéltektől,
- fertőzőeket a nem fertőzőektől,
- dohányzókat a nem dohányzóaktól.

Az elkülönítést külön részlegben, ennek elkülönített részén, illetve külön zárkában vagy lakóhelyiségben kell végrehajtani.

A gyógykezelés érdekében a különböző végrehajtási fokozatú elítéltek a kórteremben, a betegszobában, a fertőző elkülönítőben, illetve az e célra kijelölt zárkában közösen helyezhetők el, valamint az orvosi vizsgálatra, illetve egészségügyi rendelésre közösen várakozhatnak.

Végrehajtási fokozattól függetlenül az elítéltek – az adott részlegben belül – együtt helyezhetők el a gyógyító-terápiás és az átmeneti részlegben, a drogprevenciós részlegben, a pszichoszociális részlegben, a hosszú időre ítélték részlegben, az enyhébb végrehajtási

szabályok alkalmazása során, a fiatalok elítéltek részlegén és az anya-gyermek együttes elhelyezése esetén.

A különböző végrehajtási fokozatú elítéltek a munkahelyen együtt dolgozhatnak, az általános iskolai, illetve középfokú iskolai oktatásban, a felsőoktatásban, a szakmai képzésben, a sport és a kulturális programon, a szállítás és az előállítás során, valamint a vallásos szertartásokon és más rendezvényeken közösen vehetnek részt, továbbá a szabad levegőn és a közös étteremben együtt tartózkodhatnak.

A kötelező elkülönítéseken túl jogszabály az elkülönítés egyéb szempontjait is meghatározhatja.

7.Rezsim

A szabadságvesztés végrehajtásának rendje alapvetéseiben nincs változás. Továbbra is a bíróság által meghatározott fokozatban hajtják végre a büntetés-végrehajtási szervezet által kijelölt, lehetőleg az elítélt lakóhelyéhez legközelebb eső büntetés-végrehajtási intézetben.

A büntetés-végrehajtási törvény egyik legnagyobb változtatása a rezsimszabályrendszer bevezetése, amely alapján a végrehajtás során három féle rezsimit különböztetünk meg./enyhébb, általános, szigorúbb/

A rezsimszabályrendszer az egyéniesítés alapelveihez igazodó, az elítéltekre vonatkozó reintegrációs célok megvalósítását biztosító végrehajtási környezet, amelyet a törvény vagy annak céljaival összhangban a büntetés-végrehajtási szervek vezetői hoznak létre.

Azt, hogy mely elítéltekre mely rezsimszabályok lesznek az irányadók, azt a kockázati elemzés, a magatartás, a reintegrációs tevékenységben való részvétel aktivitása határozza meg.

A kockázatok elemzése és kezelése között húzódik a szabadságvesztés során alkalmazott progresszív rezsimszabályok rendszere.

Az egyéniesítést szolgáló rezsimszabályok a végrehajtási fokozatokon belül, a Kockázatelemző és Kockázattérképező Rendszerre épülve az elítélt életrendjének szigorúságát, az elérhető kedvezmények körét és mértékét, valamint a szabad élethez viszonyított lehetőségeket lépcsőzetesen bővülő rendszerben valósítja meg (a továbbiakban: progresszív rezsimszabályok).

A progresszív rezsimszabályok olyan tevékenység- és teljesítmény alapú osztályozási rendszer, amelyben a besorolás és az előmenetel az elítélt együttműködési hajlandóságán és motivációján alapul és annak folyamatos fenntartását, illetve fejlesztését célozza, és az elítélt együttműködésének fenntartásával és fejlesztésével hozzájárul a reintegrációs tevékenység hatékonyabbá tételéhez azáltal, hogy az elítélt reintegrációs folyamatban történő aktivitásának elérését szolgálja.

A progresszív rezsimszabály célja: hogy a fogvatartott belső késztetéséből fakadó normakövetésén keresztül érje el a fogva tartási és visszaesési kockázatok csökkentését és a reintegráció lehetőségének növelését.

A progresszív rezsimszabályok egymásra épülő **szigorúbb, általános, enyhébb** rezsimekben valósulnak meg.

Az elítélt kockázatértékelést a Befogadási és Fogvatartási Bizottság végzi, az első besoroláskor az általános rezsimbe kell sorolni.

Általános rezsimkategóriától eltérően az elítélt:

- szigorúbb rezsimbe sorolható, ha az egyéniesített fogva tartási programtervben foglaltakat nem fogadja el, vagy a személyi állománnyal nem működik együtt, vagy
- enyhébb rezsimbe sorolható, ha a kockázatértékelése során mért kockázati érték alacsony.

Az egyes rezsimkategóriákban a Büntetés-végrehajtás. tv. 98. § (2) bekezdésében meghatározott szempontok figyelembevételével, egyéniesített életkörülmények kialakítására kerül sor, amely a szabadságvesztés során – az elítélt együttműködésétől függően – módosulhat.

Szigorúbb rezsimkategóriába kell besorolni az elítéltet, különösen ha

- a fogva tartás rendjét vagy biztonságát súlyosan megsérti, vagy
- a részére meghatározott egyéniesített fogva tartási programtervben foglaltakat nem tartja be, az abban való együttműködést megtagadja.

Általános rezsimkategóriába kell besorolni az elítéltet, különösen ha

- a fogva tartás rendjét és biztonságát nem veszélyezteti, vagy
- a részére meghatározott egyéniesített fogva tartási programtervben foglaltak megtartása, abban való együttműködése fejlesztésre szorul.

Enyhébb rezsimkategóriába lehet sorolni az elítéltet, különösen ha:

- a fogva tartás rendjét és biztonságát maradéktalanul megtartja és a büntetés-végrehajtás. intézet biztonságára kockázatot nem jelent,
- a büntetés-végrehajtás. intézet személyi állományával szembeni magatartási kifogástalan, és
- a részére meghatározott egyéniesített fogva tartási programtervben foglaltakat maradéktalanul megtartja, abban való együttműködése példamutató.

A fogva tartásért felelős szakterületek bevonásával kell elvégezni **legalább hathavonta** az elítéltek kötelező felülvizsgálatát a rezsimbe helyezés vonatkozásában, mely során a Befogadási és Fogvatartási Bizottság vizsgálja különösen:

- az egyéniesített fogva tartási programtervben meghatározottak teljesülését,
- az elítélt motivációját, annak fejleszthetőségét a reintegrációs célok vonatkozásában,
- az elítélt magatartását, együttműködését a büntetés-végrehajtási intézet személyi állományával.

A meghatározott felülvizsgálatot soron kívül kell végrehajtani:

- ha a büntetés-végrehajtási bíró a szabadságvesztés végrehajtási fokozatát megváltoztatja,
- ha olyan szabadságvesztés végrehajtásra érkezik értesítés, amely a szabadságvesztés végrehajtási sorrendjére kihatással van,
- ha a folyamatosan töltött szabadságvesztések esetén a soron következő szabadságvesztés végrehajtási fokozata eltér az előzőtől.

A rezsimbe sorolás felülvizsgálata során annak súlyosbítása korlátlanul, enyhítése csak a fokozatosság elvének figyelembevételével rendelhető el.

A szabadságvesztés során az azonos rezsimbe sorolt elítélteket lehetőség szerint együttesen kell elhelyezni.

A szabadságvesztés során az azonos rezsímkategóriába sorolt elítélteket lehetőség szerint együttesen kell elhelyezni.

A megőrzés időtartama alatt az elítéltet – lehetőség szerint – a besorolása szerinti rezsímkategóriának megfelelően kell elhelyezni. Amennyiben ez nem lehetséges, a szigorúbb rezsímkategóriába sorolt elítélt kivételével az általános rezsímszabályokat kell alkalmazni.

Az átmeneti részlegen, a sajátos kezelési igényű elítélt számára kialakított részlegen, és az enyhébb végrehajtási szabályok hatálya alatt álló elítélt progresszív rezsímszabályai a szabadságvesztés végrehajtása során eltérőek lehetnek.

Az átmeneti részlegbe helyezett elítélt progresszív rezsímszabályai:

Az átmeneti részlegen az elítéltre irányadó büntetés-végrehajtási szabályok enyhíthetők, így különösen:

- a büntetés-végrehajtási intézetből az eltávozása engedélyezhető huszonnégy órát meg nem haladó időre, továbbá jutalomként ezt meghaladó időre,
- részt vehet a büntetés-végrehajtási intézeten kívüli munkáltatásban,
- csökkenthető az életrend meghatározottsága,
- a büntetés-végrehajtási intézet kijelölt területén szabadon mozoghat,
- a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelővel rendszeresen tarthat kapcsolatot,
- az elítélt eltávozásra összesen tizenöt nap időtartamra engedhető.

Az enyhébb végrehajtási szabályok hatálya alatt álló elítélt progresszív rezsímszabályai:

- huszonnégy órát, kivételesen negyvennyolc órát meg nem haladó időre havonta legfeljebb négy alkalommal eltávozhat a büntetés-végrehajtási intézetből azokon a napokon, amelyeken nem végez munkát,
- a személyes szükségletére fordítható pénzt készpénzben is megkaphatja, és azt a büntetés-végrehajtási intézeten kívül költheti el,
- a látogatóját a büntetés-végrehajtási intézeten kívül is fogadhatja,
- felügyelete mellőzhető, amikor a büntetés-végrehajtási intézeten kívül dolgozik.
- progresszív rezsímszabályok vonatkozásában az elítéltekre a fogház végrehajtási fokozat enyhébb rezsímszabályai az irányadóak.

Az eltávozás időtartama a szabadságvesztésbe beszámít. Az elítélt köteles bejelenteni, hogy az eltávozás ideje alatt hol tartózkodik.

A hosszúidős speciális részlegre helyezett elítéltet szigorúbb rezsímkategóriába kell besorolni a következők figyelembe vételével:

- állandó őrzés és felügyelet alatt áll,
- a büntetés-végrehajtás. intézet területén engedéllyel és felügyelettel mozoghat, zárkáját zárva kell tartani,
- zárkájában indokolt esetben belső biztonsági rács alkalmazható,
- munkát a hosszúidős speciális részlegen belül, illetve a parancsnok által kijelölt helyen végezhet,
- önképzést folytathat, az intézet csoportos művelődési, sportolási és szabadidő eltöltésének lehetőségeit csak a hosszúidős speciális részlegen belül, illetve a parancsnok külön engedélyével veheti igénybe,
- lelkeszi gondozásban egyénileg, közösségi lelki gondozásban a parancsnok engedélye szerint részesülhet,
- magánál tartható tárgyainak köre és mennyisége korlátozható,
- számára a telefonbeszélgetés, és a látogató fogadásának gyakorisága növelhető.

A **gyógyító-terápiás részlegre** helyezett elítélt progresszív rezsimszabályai vonatkozásában a következők az irányadók:

- A gyógyító-terápiás részlegre utalt elítélt reintegrációs tevékenységét komplex terápiás program keretében kell megvalósítani,
- A gyógyító-terápiás részlegre elhelyezett elítéltek részére az állapotuknak megfelelő jellegű és idejű terápiás foglalkoztatást, oktatást, valamint pszichológiai foglalkozást kell biztosítani,
- az elítélt részére kimaradás és eltávozás nem engedélyezhető.

A **pszichoszociális** részlegén elhelyezett elítéltet a végrehajtási fokozata szerinti általános rezsimekategorióba kell besorolni, ahol az elítélt reintegrációs tevékenységét komplex terápiás program keretében kell megvalósítani. A progresszív rezsimszabályok vonatkozásában a fogház végrehajtási fokozaton belül az általános rezsimszabályok az irányadók azzal, hogy az elítélt részére kimaradás és eltávozás nem engedélyezhető.

A **drogprevenációs** részlegén elhelyezett elítélt progresszív rezsimszabályai vonatkozásában a börtön végrehajtási fokozaton belül az általános rezsimszabályok az irányadók azzal, hogy az elítélt:

- kapcsolattartásának gyakorisága növelhető,
- a reintegrációs tevékenységet komplex terápiás program keretében kell megvalósítani,
- látogatót havonta két alkalommal, kilencven perc időtartamban fogadhat,
- kapcsolattartójával hetente 50 perc időtartamban telefonálhat,
- számára kimaradás tizenkét óra időtartamban engedélyezhető,
- eltávozásra nem engedhető.

Az **alacsony biztonsági kockázatú részlegén** elhelyezett elítéltet a végrehajtási fokozata szerinti **enyhébb** rezsimekategorióba kell besorolni ahol a fogház végrehajtási fokozaton belüli enyhébb rezsimszabályok az irányadók:

- az elítélt részt vesz reintegrációs programban, közreműködik annak megvalósításában, értékeli a reintegrációs programban elért eredményeket, szükség szerint kiegészíti, fejleszti azt,
- az alacsony biztonsági kockázatú részlegén csökkenthető az életrend meghatározottsága,
- az elítélt a reintegrációs programokon kívüli szabad idejét belátása szerint használhatja fel,
- és a büntetés-végrehajtási intézet kijelölt területén szabadon mozoghat.

A **biztonsági zárkában vagy részlegén** elhelyezett elítéltet a fogház végrehajtási fokozata szerinti **szigorúbb rezsimekategorióba** kell besorolni, ahol a szigorúbb progresszív rezsimszabályok a meghatározóak.

Felkészülési kérdések:

- **Ismertess a differenciálás fogalmát, a kötelező elkülönítés szabályait!**
- **Beszéljen a rezsime fogalmáról, valamint a progresszív rezsimszabályokról!**
- **Ismertesse a gyógyító-terápiás részlegre helyezett elítélt progresszív rezsimszabályait!**

8.A SZABADSÁGVESZTÉS VÉGREHAJTÁSÁNAK ALAPELVEI

A szabadságvesztés végrehajtásának alapelvei

A szabadságvesztés végrehajtásának célja vezérszemponthoz nyújt a végrehajtás egész rendszere számára, így a végrehajtás alapelveit is meghatározza. Az alapelvek a büntetés-végrehajtási rendszer szellemi termékei, ugyanakkor közvetlen gyakorlati szerepük van. Hatással vannak egyrészt a jogalkotásra, másrészt a végrehajtási cél irányába orientálják az egész rendszer működését.

Az alapelvek konkretizálják, kiegészítik, illetve mintegy „aprópénzre váltják” a végrehajtási célt. Az alapelvek a „működési filozófiaként” is funkcionálnak azáltal, hogy az egész működési rendszert áthatják, a végrehajtási cél irányába állítják. Ezáltal érhető el, hogy a rendszer működése visszahasson a végrehajtás céljára, azaz az elítéltek beilleszkedését szolgálja.

A működés alapelveinek a végrehajtás céljára való visszahatása egyrészt közvetlenül, másrészt közvetve érvényesül.

Az elítéltek beilleszkedési szándékának, akaratának, illetve képességének kialakulását célzó alapelvek közvetlenül segítik a beilleszkedést, így ezek közvetlen hatással vannak a végrehajtás céljára, ezért végrehajtási alapelveknek tekinthetők.

Olyan vezető humanitárius, erkölcsi és jogpolitikai értékek, melyek a szabadságvesztés végrehajtására vonatkozó valamennyi rendelkezésében megjelennek.

Az alapelvek az **1990-es** évektől épültek be a büntetés-végrehajtás. jogba, és a kezelésbe, egymással összefüggnek, kölcsönhatásban vannak, egymás nélkül nem érvényesülhetnek. A szabadságvesztés kezdetétől a végéig érvényesülnek.

A szabadságvesztés végrehajtásának alapelvei:

1. Normalizáció elve
2. Nyitottság elve
3. Felelősség elve
4. Egyéniesítés elve
5. Együttműködés elve
6. Fokozatosság elve
7. Reintegráció elve

8.1 Normalizáció elve

A normalizáció elve szerint a szabadságvesztés végrehajtási körülményeit, (elítéltek jogi helyzetét, az elítéltek életmódját, a fogva tartás anyagi, infrastrukturális feltételeit) a lehető legjobban közelíteni kell a szabad élet általános feltételeihez, illetve a civil, állampolgári jogi helyzethez.

A normalizáció elve nem azt jelenti, hogy a börtönben pontosan olyan körülményeket kellene teremteni, mint a szabad életben, hanem, hogy a lehető legszélesebb körben kell érvényesíteni a társadalomban általában szokásos körülményeket, normákat és lehetőségeket. A börtönélet normalizálására tett kísérletek nem tudják ellensúlyozni a fogva tartás negatív hatásait, de csökkentik az elidegenedés hatását. Az elítéltek külső kapcsolatainak fenntartására tett lépések fontos részei a börtönélet normalizálásának. A börtönön belüli és kívüli élet közötti különbségek csökkentése elősegíti a függetlenséget és a felelős magatartást, lehetőséget biztosít az alapvető készségek fejlesztésére.

A szabadságvesztés büntetés végrehajtása során –a szabadságvesztés biztonságára figyelemmel– törekedni kell arra, hogy az elítélt életkörülményei közelítsenek a szabad élet általános körülményeihez és ezáltal a szabadságvesztés káros hatásai enyhíthetők, illetve ellensúlyozhatók legyenek.

8.2 Nyitottság elve

A nyitottság elvén az elítéltek szellemi és fizikai izolációjának a lehetőség szerinti oldására való törekvést értjük. Ez egyfelől igyekszik biztosítani az elítélt számára a büntetés céljával, intézet rendjével, biztonságával nem ellentétes családi, személyes, és társadalmi kapcsolatok létesítését, fenntartását, fejlesztését, másfelől növeli a börtön és a társadalmi környezet közötti interakciót a külső erőforrások, szolgáltatások igénybevételével, a közvélemény, a média rendszeres, hiteles tájékoztatásával.

A normalizáció mellett a nyitottság elve is a káros hatások enyhítését, s ez által a beilleszkedést szolgálja. A nyitottság elvének lényege szerint az elítélteket csak a legszükségesebb mértékben szabad a társadalomtól izolálni.

A nyitottság megnyilvánulhat:

1. Az elítélt külvilággal való kapcsolattartásában, mely lehet:

a) Intézet elhagyásával nem járó lehetőségek:

- levelezés,
- távbeszélő használat
- látogató fogadása,
- csomag,
- vallásgyakorlás, lelki gondozás,
- tömegkommunikációs eszközök használata
- társadalmi kötődési programban való részvétel,

b) Intézet elhagyásával járó lehetőségek:

- külső munkavégzés,
- intézet ideiglenes elhagyása,
- jutalomból (kimaradás, rövidtartamú eltávozás)
- eltávozás és látogató intézeten kívüli fogadása

- az EVSZ keretein belüli intézet-elhagyási lehetőségek,
- kimaradás az átmeneti részleg keretein belül,
- büntetés félbeszakítás,
- súlyos beteg hozzátartozó meglátogatása,
- hozzátartozó temetésén való részvétel.

2. Intézet kapcsolattartása a külvilággal:

- hiteles kép a büntetés-végrehajtás működéséről – média, rendezvények, bemutatók stb.
- állami- és nem állami szervek, magánszemélyek, büntetés- végrehajtási pártfogók bevonása a reintegrációs és utógondozói feladatokba.

8.3 Felelősség elve

A szabadságvesztés végrehajtása során, a szabadságvesztés jellegéből adódóan az egyént megfosztják az önmaga fölötti rendelkezési jogától. Amikor az állam megfosztja a személyt a szabadságától, átveszi az adott személy feletti gondolkodás kötelezettségét. A börtön, mint totális intézmény behatárolja az elítélt egész életét, életének irányítását, átveszi (hotel rendszer), és egyben helyette dönt a mindennapjai alakulásáról. Mindez az elítélt önállóságának a csorbulásához vezethet, ami csökkenti a beilleszkedési képességét.

Ennek ellensúlyozására szükséges a felelősség elvének a beiktatása.

Az elítéltek felelősségérzetének, önbecsülésének és önállóságának fejlesztését foglalja magában.

Ezen elv érvényesítésével az elítéltnak segítséget kell adni ahhoz, hogy önmagán tudjon segíteni.

Egy ősi kínai mondás szerint:

**„Ha a rászorulónak egy halat adsz, ezzel egy napig jól tartod,
de ha megtanítod halászni, akkor egész életre ellátod.”**

Olyan börtönrendszert kell működtetni, amelyben az elítélteknek lehetősége van arra, hogy maga hozhasson döntéseket, melyekért a felelősséget is vállalja.

Mindez növelheti az önállóságát, és megfelelő gyakorlást is jelenthet a szabadulás utáni normakövető, önálló életvitelhez. A szabadságvesztés végrehajtása során biztosítani kell, hogy az elítélt önbecsülése fennmaradjon, felelősségérzete fejlődhessen, és ez által felkészüljön a szabadulás utáni, a társadalom elvárásainak megfelelő önálló életre.

8.4 Egyéniesítés elve

A szabadságvesztés végrehajtása során alkalmazott eljárásokat az elítélt személyiségéhez, egyéni képességeihez, szükségleteihez kell igazítani.

A szabadságvesztés végrehajtásának egyéniesítésében az első lépést az ítélező **bíróság** végzi. A bíróság mérlegeli az egyén társadalmi veszélyességét és ennek megfelelő differenciáltsággal állapítja meg a büntetés tartalmát és a végrehajtás módját.

Az egyéniesítés elve **végig kísérhető a szabadságvesztés büntetés végrehajtása során**, alkalmazzuk az elítélt befogadásakor és érvénysül a szabadulásig, sőt az utógondozás differenciált megszervezésével a szabadulást követően is.

Az egyéniesítés elve abból indul ki, hogy az elítélt szükségszerűen más elítéltek közé kerülhet, s ezzel egy lesz a sok között. Ez azonban azt is jelenti, hogy a személyiségét nagyrészt elveszti és beolvad a tömegbe.

A gyakorlatban az egyéniesítést és a csoportosítást a megfelelően differenciált büntetés-végrehajtási hálózat teszi lehetővé, amely különböző jellegű intézetekből, intézményekből áll, s így biztosítva az egyes elítéltekkel való egyéni foglalkozás, bánásmód megvalósulását.

Az egyéniesítés további érvényesítése az egyes csoportokon belül kialakított speciális reintegrációs, kezelési módszerek alkalmazásával történhet. Az egyéniesítés elve köszön vissza az egyéniesített fogvatartási programterv elkészítésének kötelezettségében is.

8.5 Együtműködés elve

A felelősség elvének érvényesüléséhez szorosan kapcsolódik az együtműködés elve, hiszen a felelősség elve az elítélt együtműködése nélkül nem érvényesülhet.

A szabadságvesztés végrehajtás céljának érvényre juttatásában megnyilvánul, hogy az elítélt a reintegrációs programban, illetve a **szabaduláskor** olyan élethelyzetbe kerüljön, hogy belső meggyőződésből akarjon, és ha szükséges célirányos külső segítség (pártfogó felügyelet, utógondozás) igénybevételével **képes legyen a társadalom jogkövető tagjává válni**.

A cél megvalósulásának fontos feltétele, az elítélt szabadságvesztés-büntetés végrehajtás alatti belső meggyőződésből fakadó együtműködése.

A végrehajtást leghatékonyabban az segíti elő, ha az elítélt szabadságvesztés alatti életét a vele történő együtműködéssel tervezik és alakítják. Az elítélttel való foglalkozás terén a kényszer elemeket háttérbe kell szorítani.

Az együtműködésen alapuló viszony kialakításában nagy szerepe van az **öntevékenységnek**, az önálló döntési, választási, cselekvési lehetőségek biztosításának. Hasonlóan fontos szerep jut az érdekviszonyok alakításának, melyben a fogvatartott felismeri és **önállóan vállalja bizonyos feladatok elvégzését**, egy számára kedvező lehetőség, szituáció, élethelyzet eléréséért. Ezek az önkéntes vállalások, választások szinte észrevétlenül oldják fel a szembenállást, hozzák létre az együtműködő magatartást. Fontos eszköz ebben a folyamatban az **értékelés**, különösen a kívánatos magatartási formák jutalmazása.

8.6 Fokozatosság elve

A befogadást követően az elítélt személyes körülményeinek figyelembe vételével egy személyre szabott programot kell készíteni (egyénesített fogvatartási programterv), melyben már meg kell tervezni az elítélt szabadságvesztés végrehajtása alatt fokozatos előrehaladásának, valamint a társadalomba való fokozatos visszatérésének a lehetőségeit.

A fokozatosság elve nem mást igényel, mint hogy a beilleszkedési folyamatban az elítélt előrehaladását meg kell tervezni annak érdekében, hogy a szigorúbb rezsimből fokozatosan könnyebb rezsimbe kerülhessen.

Természetesen ez a folyamat azonban csak akkor lehet sikeres, ha az elítélt nem alanyi jogon jut a könnyebb rezsimbe, hanem csak meghatározott teljesítmény után.

8.7 Reintegráció elve

A Büntetés-végrehajtási Törvény által bevezetett **új alapelv**, ennek konkrét tartalommal való megtöltése és a kívánt cél elérésére alkalmas gyakorlat megvalósítása a büntetés-végrehajtási szervezet számára kihívás. Ennek megfelelően a Büntetés-végrehajtási Törvény tartalmazza többek között a rugalmasság, a káros hatások minimalizálása, az egyéni aktivitás, a progresszivitás és az egyéniesítés, valamint a **kockázatelemzés és kezelés** gyakorlati megvalósításával kapcsolatos rendelkezéseket, amelyeket a reintegrációval és a szabadulás utáni jogkövető életmódhoz szükséges feltételek biztosításával, mint alapvető célokkal kell megfeleltetni.

Az elítéltek társadalmi beilleszkedését elősegítő reintegrációs tevékenységet az intézet önállóan vagy más állami, vagy civil szervezetekkel együttműködve a reintegrációs programok által biztosítja, ahol a reintegrációs tevékenységet az elítélt személyéhez igazodó szakmai módszerekkel kell végezni.

A Büntetés-végrehajtási Törvényben új elemeként jelenik meg többek között a **Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer**, amely megalapozza az elítélt szabadságvesztésének egyénre szabott szakmai programtervét. Az egyéni felelősségnek megfelelően a **progresszív rezsimszisztem** alapjai szintén megfogalmazásra kerülnek.

Felkészülési kérdések:

- **Ismertesse az együttműködés, fokozatosság, egyéniesítés elvét!**
- **Beszéljen, hogy miben nyilvánulhat meg a nyitottság elve a szabadságvesztés ideje alatt!**

9. REINTEGRÁCIÓS PROGRAMOK

Az elítéltek reintegrációja:

- Oktatás és szakképzés
- Munkáltatás
- Munkaterápiás foglalkoztatás
- Közművelődés, szabadidős tevékenység

Családi-, társadalmi kapcsolatok támogatása:

- A levelezés
- A látogatás, látogató intézeten kívüli fogadása
- A távbeszélő használata
- A csomagküldés lehetősége
- Vallásgyakorlás, lelki gondozás
- Társadalmi kötődési program
- Eltávozás, kimaradás
- Reintegrációs őrizet

9.1 Az elítéltek reintegrációja:

9.1.1 Oktatás és szakképzés

A reintegráció elérésében nagyon fontos elem az oktatás, képzés, a különböző programokon, továbbképzéseken való részvétel lehetősége.

Ezt erősíti, hogy a reintegráció hatékonyabbá tétele érdekében a büntetés-végrehajtási intézet biztosítja

- a művelődési, a szabadidős, a sport, továbbá az egyéniesített személyiségfejlesztő, gyógyító és rehabilitációs, valamint
- a bűncselekmény következményeinek felismerése, az azért való felelősségvállalás, az okozott sérelmek helyreállítása érdekében a jóvátételt célzó programokon való részvétel lehetőségét.

A fogvatartottak iskolai végzettsége, előképzettsége mindenütt alacsonyabb a társadalmi átlagnál, amely jelzi, hogy a bűnelkövetők többségénél a normál szocializációs folyamatokban zavarok keletkeztek. Kézenfekvőnek tűnik tehát a börtönben e hiányok pótlásával elősegíteni a beilleszkedés műveltségi feltételeinek javítását. Ez azonban nem jelentheti a művelődés ráerőszakolását az elítéltekre, tiszteletben kell tartani szabad választási lehetőségeiket

Mindenkinek lehetősége van az oktatásban részt venni, még a biztonsági zárkában, vagy hosszúidős speciális részlegen elhelyezett elítéltnak is, akik az oktatásban **egyéni tanulóként** vehetnek részt.

A büntetés-végrehajtási intézetekben az egyházi nevelési-oktatási intézmények, és a magán nevelési-oktatási intézmények működését is lehetővé kell tenni.

A büntetés-végrehajtási intézetekben az oktatás különböző formáit különböztetjük meg:

1. Alapfokú iskolai oktatás:

- Az alapfokú iskolai végzettség megszerzését ösztönözni és támogatni kell.
- Az alapfokú oktatásban résztvevők tanszereit, tankönyveit és az oktatás egyéb költségeit a büntetés-végrehajtási intézet vagy az elítélt oktatására, képzésére, a nevelési-oktatási intézménnyel szerződésben álló fél biztosítja.
- Ha az alapfokú oktatásban részt vevő elítélt tudásszintje a bizonyítványában feltüntetettekhez képest nagyfokú lemaradást mutat, az elítélt részére a felzárkóztatást biztosítani kell.

- Az oktatásban való részvétel felnőtt fogvatartottak esetén önkéntes alapon történik, viszont fiatalok esetén 16 éves korig kötelező.
- A fogvatartottak munka mellett tanulnak, így a képzésen való részvétel nem helyettesíti az elítélt munkában való részvételi kötelezettségét.
- Az általános iskolai oktatásban részt vevő elítéltet – ha büntetés-végrehajtási intézet működési körében felmerült okból nem állították munkába, illetve nem rendelkezik nyugellátással, vagy járadékkal – a képzés ideje alatt az alapmunkadíj egynegyedének megfelelő pénzbeli térítés (**ösztöndíj**) illeti meg, melynek összege: **349ft/fő/nap** az alábbiak szerint:
  - /2018. évre érvényes alapmunkadíj összege:42.500ft/fő/hó./, az óradíj 244 forintnál, a napdíj 1.957 forintnál nem lehet kevesebb.
  - A tartási költséghez való hozzájárulás összege 500 ft /fő/nap.
  - A képzésben, oktatásban részt vevő fogvatartottakat a képzés ideje alatt pénzbeli térítés (ösztöndíj) illeti meg, melynek összege 349 forint/fő/nap.
- A képzésben, oktatásban részt vevő fogva tartottak ösztöndíjának összege évente változó összeg, melyet BVOP. Szakutasítás határoz meg. Ösztöndíj hiteles végzettség igazolása után adható, de az ösztöndíj az egyéni teljesítményhez igazodik.
- Azon képzési formák esetében, amelyért az elítéltet ösztöndíj illeti meg, büntetés-végrehajtási intézet **oktatási-képzési megállapodást** köt az elítélttel. A megállapodásban az elítéltet tájékoztatni kell arról, hogy ha a tanulmányait megkezdi, és a képzésben önhibájából nem vesz részt, illetve indokolatlanul megszakítja, a felmerült költségek teljes vagy részleges megtérítésére kötelezhető. Az ösztöndíj az iskolai végzettséget, vagy szakképzettséget igazoló okirat alapján állapítható meg.
- Az oktatásban részesülő elítélt tanulmányi eredményétől, szorgalmától és magatartásától függően **kiegészítő ösztöndíjban** részesül, amely a tanítási év egyes féléveinek zárásakor tanévenként két alkalommal adható, ha az elítélt félévenként legalább négyes tanulmányi átlageredményt ért el. Az elbírálás és a kiegészítő ösztöndíj mértékét rendelet szabályozza.
- Az oktatásban való részvételről a BFB dönt.
- Az oktatást civil oktatási intézmények együttműködési megállapodás alapján végzik a büntetés-végrehajtási intézetekben, így a kiállított bizonyítvány nem utal a büntetés-végrehajtásra.
- A tanterv megegyezik a civil életben alkalmazottal, azonban bizonyos tantárgyak módosult oktatása szükséges biztonsági okokból. (például kémia, fizika, stb.)

2. Középfokú iskolai oktatás:

- Az **oktatásban** való részvétel nem helyettesíti az elítélt munkában való részvételi kötelezettségét.
- A törvény az ösztöndíj megállapítását a középiskolai oktatásban való részvétel esetén is biztosítja, az alapfokú képzés feltételeinek megfelelően.
- A képzésen való részvétel önkéntes alapon történik, részvételről a BFB dönt.
- A képzés költsége a szervezőt terheli, de a költségekhez az elítélt önként is hozzájárulhat.
- Az oktatást civil oktatási intézmények együttműködési megállapodás alapján végzik a büntetés-végrehajtási intézetekben, így a kiállított bizonyítvány nem utal a büntetés-végrehajtásra.
- A tanterv megegyezik a civil életben alkalmazottal, azonban bizonyos tantárgyak módosult oktatása szükséges biztonsági okokból. (például kémia, fizika, stb.)
- A vizsgák esetén elítélt kérelmére félévenként vizsgánként **öt nap** munkavégzés alóli felmentés illeti meg.

3. Felsőfokú oktatás:

- A képzésben az elítélt önkéntes alapon, kérelmére vehet részt.
- A bv. intézet parancsnokának döntése alapján az elítéltet különös méltánylást érdemlő esetben a felsőfokú tanulmányok folytatása során is megilleti az ösztöndíj, az elítélttel képzési megállapodást kell kötni, amely tartalmazza az elítélt kötelezettségeit, valamint a nem teljesítéssel járó megtérítési kötelezettséget is.
- A bv. intézet parancsnokának döntése szerinti időtartamra és rendszerességgel az elítélt részére a nyelvtanulás, illetve nyelvvizsga letétele érdekében az idegen nyelvű szöveg meghallgatásához a bv. intézet technikai eszközt is biztosíthat.
- A felsőfokú tanulmányokat folytató elítéltet vizsgánként kérelmére **négy nap** munkavégzés alóli felmentés illeti meg.
- A képzés költségei az elítéltet terhelik.
-

Szakképzés:

- A képzésben az elítélt önkéntes alapon, kérelem alapján vehet részt.
- A részvételtől a BFB dönt.
- Az elítéltek **szakképzését** elsősorban azokban a szakmákban kell megszervezni, amelyek elősegíthetik a szabadulás után a társadalom életébe való beilleszkedést, vagy a büntetés-végrehajtási szervben belül történő munkavégzést.
- A szakképzés **célja**: az elítéltek munkaerő piaci esélyeinek a növelése a szabadulásuk után.
- A szakképzés azon életfogytig tartó szabadságvesztés büntetésüket töltő elítéltek érdekét is kell, hogy szolgálja, akik esetében a várható szabadulás igen távoli, illetve akik esetében a feltételes szabadság nem vizsgálható felül.
- Az elítéltek részére szakképzést a munkáltató, a büntetés-végrehajtási szerv, vagy jogszabály által arra felhatalmazott egyéb szerv, illetve a magánszemély külön-külön vagy együttesen is szervezhet.
- A szakképzés költségei a szervezőt terhelik, a költségekhez az elítélt önként is hozzájárulhat. Ha az elítélt bekezdése oktatás, szakképzés költségeihez önkéntesen hozzájárul, a hozzájárulás mértékét képzési megállapodásban kell rögzíteni.
- Ha a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka az iskolarendszeren kívüli szakképzés során engedélyezi az elítélt számára az ösztöndíj megállapítását, az elítélttel képzési megállapodást kell kötni, amely tartalmazza az elítélt kötelezettségeit, valamint a nem teljesítéssel járó megtérítési kötelezettséget is.
- Szakképzésben résztvevő elítélt az öt hónapot meghaladó, de tíz hónapot el nem érő képzés esetén egyszer, azt meghaladó időtartam esetében két alkalommal részesülhet kiegészítő ösztöndíjban, ha az elítélt félévenként legalább négyes tanulmányi átlageredményt ér el.

9.1.2 A munkavégzés elvei és szabályai

Az elítéltek munkavégzése a börtönélet nélkülözhetetlen része. A nemzetközi dokumentumok előírásai, a külföldi szakirodalom és a törvényi szabályozás egyaránt kiemelik a **munkavégzés nevelő hatását, reintegrációs jellegét.**

A korábbi szabályozással ellentétben a munkáltatás törvényi szinten rögzített célja a büntetés-végrehajtási szervezet számára kitűzött szervezési cél, amelynek értelmében az elítéltek munkáltatása, az általuk végzett tevékenységek kiválasztása és támogatása során úgy kell eljárni, hogy az elítéltek lehető **legszélesebb köre vegyen részt a munkáltatásban** és az ellátásukhoz szükséges lehető legtöbb **terméket és szolgáltatást saját maguk állítsák elő.**

A szabadságvesztés végrehajtása során a büntetés-végrehajtási szervezet adottságai szerint biztosítani kell az elítélt munkáltatását. Az elítélt munkáltatása átmenetileg, a munkába állítását akadályozó ok fennállásáig szünetelhet.

Munkáltatás a reintegrációs tevékenység azon formája, amikor az elítéltek vagy a kényszerintézkedés hatálya alatt álló személy és a szabálysértési elzárásra kötelezett elkövető munkavégzése szervezetten, rendszeresen, haszon- vagy bevételszerzési céllal, a munka törvénykönyvében szabályozott munkaviszonytól eltérő, jogszabályban meghatározott feltételekkel és díjazás ellenében történik.

Az így létrejövő munkáltatási jogviszony alanyai munkáltatóként a **büntetés-végrehajtási intézet**, a fogvatartottak kötelező foglalkoztatására létrehozott **gazdasági társaság** vagy a büntetés-végrehajtási szerv szerződése és a fogvatartott hozzájárulása alapján, **más gazdálkodó szervezet**, valamint munkavégzőként az elítélt vagy a kényszerintézkedés hatálya alatt álló személy, illetve a szabálysértési elzárásra kötelezett elkövető.

Az elítéltek munkáltatása történhet az intézetben, az intézetek mellett működő gazdasági társaságoknál és külső munkahelyeken is. Az intézeteknek **Munkáltatási Szabályzatot** kell készíteni, mely tartalmazza a munkahelyekkel kapcsolatos minden adatot, követelményt, és a különféle besorolásokat is.

Munkáltatásban kizárólag csak az az elítélt vehet részt, aki tizenhatodik életévét betöltötte.

Az elítélt munkába állításáról és annak módosításáról a munkakör, a munkahely és a munkáltató megjelölésével, figyelemmel az elítélt esetleges szakmai tudására és érdeklődési körére, a **Befogadási és Fogvatartási Bizottság dönt**. A tényleges munkába állást munkaegészségügyi vizsgálat előzi meg. A munkaköri alkalmasság megállapításáig az elítélt nem állítható munkába. A munka kijelölésénél lehetőség szerint figyelembe kell venni az elítélt szakmai képzettségét.

Az elítélt más gazdálkodó szervezetnél nem végezhet munkát, ha:

- ott a fogva tartás megkezdése előtt öt éven belül a munkavállaló, vezető tisztségviselő vagy tulajdonos volt, üzletrésszel rendelkezett, munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban állt, illetve e körülmények bármelyike a szabadságvesztés végrehajtása alatt is fennáll,
- olyan munkakörben foglalkoztatnák, amelyet jogszabály rendelkezése szerint csak büntetlen előéletű személy tölthet be,
- a hozzátartozójával kerülne alá-főlérendeltségi vagy elszámolási viszonyba.

Az elítélt nem végezhet munkát olyan munkakörben, amely kapcsán jogerősen foglalkoztatástól eltiltásra ítélték.

A munka jellegének megfelelően az elítélteket szervezeti egységekbe lehet beosztani azzal, hogy köztük alá-főlérendeltségi viszony nem hozható létre.

Ha az elítélt munkáltatása felügyelettel vagy ellenőrzéssel történik, az elektronikus távfelügyeleti eszközök igénybevitelével is megvalósítható.

Meghatározásra került a **közcélú munkavégzés is**.

A közcélú munkavégzés a büntetés-végrehajtási intézet szervezésében megvalósuló olyan reintegrációs tevékenység, mely önkéntes és az elítéltnak a büntetés-végrehajtási intézettel együttműködési megállapodást kötött szervezeteknél történő, társadalmilag hasznos munkavégzés céljából történő foglalkoztatásra irányul.

A Büntetés-végrehajtási Törvény rögzíti, hogy melyek a munkáltató kötelezettségei. Újdonság a munkáltató számára a **munkaköri leírás** készítésére, mely az elítélttel szemben megfogalmazott munkavégzési követelmények egyértelmű, rögzített alapidokumentuma.

A munkáltató köteles:

- az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés feltételeit a jogszabályokban előírtak szerint biztosítani,
- a munkavégzéshez szükséges tájékoztatást és irányítást megadni, az előírt oktatásokat megtartani,
- a munka jellegének és a munkában részt vevő elítéltek és egyéb jogcímen fogvatartottak összetételének megfelelő munkarendet kialakítani,
- a munkát folyamatosan szervezni,
- a végzett munkáért díjazást fizetni,
- a munkafolyamatokat, illetve a munkaköröket munkavédelmi szempontból veszélyességi fokozatokba sorolni,
- a munkáltatásra vonatkozó jogszabályi előírásokat betartani,
- a munkába állítás előtt, vagy azt követően a jogszabály előírása szerint az elítéltet munkaköri alkalmassági orvosi vizsgálatra küldeni, valamint
- az elítéltek számára a végzett feladatokra vonatkozó egyedi vagy csoportos munkaköri leírást készíteni.

A munkáltató köteles munkáltatási szabályzatot is készíteni.

A Büntetés-végrehajtási Törvény rögzíti az elítéltek kötelelességeit és jogosultságait is.

Ennek alapján a munkáltatás során az elítélt köteles:

- törvényben meghatározott kivételtől eltekintve munkát végezni,
- a kijelölt munkát szakismereteinek és képességeinek megfelelően, fegyelmezetten ellátni,
- a munkabiztonsággal és a környezetvédelemmel kapcsolatos előírásokat megtartani,
- a munkát:
  - a kijelölt időben és helyen,
  - a munkáltató utasítása szerint,
  - az elvárható szakértelemmel és gondossággal,
  - a munkájára vonatkozó szabályok, előírások, technológiai utasítások szerint elvégezni.

Fontos új kötelezettség, hogy – elsősorban a gyakori szándékos önkárosítás miatt – az elítélt a munka alkalmassági vizsgálat költségét **köteles** megtéríteni, ha az neki **felróható okból** vált szükségessé.

A munkáltató elsősorban a szükséges végzettség, ügyesség és teherbíró képesség alapján **kategorizálja** a munkaköröket, és ezt megjeleníti az egyes munkakörökhöz kötődő díjazásban is. Garanciális szabály, hogy az elítéltet erről a besorolásról és a kapcsolódó munkadíjáról tájékoztatni kell.

Az elítéltet megilleti:

- a törvény alapján megállapított díjazás,
- munkahelyi vagy üzemi baleset esetén baleseti ellátás és baleseti egészségügyi szolgáltatás,
- a rendszeresen végzett munka után fizetett szabadság./ egyévi **(254 nap)** munkavégzés után **húsz** munkanap/

Az elítéltek díjazásánál alkalmazott alapmunkadíj a kifizetés évét megelőző év első napján a munkaviszonyban álló dolgozókra megállapított kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) összegének legalább **egyharmada**, az országos parancsnok által normatív utasításban, évente meghatározott összeg.

/2018. évre érvényes alapidj összege:42.500ft/fő/hó./, az óradíj 244 forintnál, a napidíj 1957 forintnál nem lehet kevesebb.

A tartási költséghez való hozzájárulás összege 500 ft /fő/nap.

A munkadíjat a teljesítmény, a ledolgozott idő, valamint az előzőek kombinációja alapján lehet megállapítani.

A munkáltató által alkalmazható pótlékok egyetlen kötelező formája az éjszakai munkához kapcsolódó **15%-os pótlék**, minden másról a munkáltató dönt a munkáltatási szabályzatban.

A Büntetés-végrehajtási Törvény előírja, hogy az elítélt mely kivételes esetekben és milyen következményekkel mentesülhet a munkavégzési kötelezettség alól.

Az elítéltet nem terheli munkavégzési kötelezettség, ha:

- tankötelezettsége áll fenn,
- a várandósság a hatodik hónapot elérte, a szülést, illetve a várandósság egyéb okból bekövetkezett megszűnését követő ötvenedik napig,
- gyermekével együttesen kerül elhelyezésre,
- munkaképtelen,
- a rá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt betöltötte vagy a szükséges szolgálati időt megszerezte.

Az elítéltet a fentiekén túl nem terheli munkavégzési kötelezettség, tehát mentesül a munkavégzés alól:

- amíg állampolgári kötelezettségét teljesíti,
- közeli hozzátartozója súlyos betegsége vagy halála esetén legfeljebb két munkanapon át, ha a rendelkezési jogkör gyakorlója a látogatást, illetve a temetésen való részvételt engedélyezte,
- keresőképtelen betegség esetén,
- a kötelező orvosi vizsgálat teljes időtartamára, valamint a véradás miatt távol töltött időre, de legfeljebb egy munkanapra,
- ha elháríthatatlan ok miatt nem tud a munkahelyén megjelenni, vagy
- a munkáltató engedélye alapján.

A Büntetés-végrehajtási Törvényben meghatározásra került, hogy a **munkaidő: a munkavégzésre előírt idő kezdetétől annak befejezéséig tartó idő**, így az előkészítő vagy befejező tevékenység nem része a munkaidőnek.

9.1.3 Munkaterápiás foglalkoztatás

Munkaterápiás foglalkoztatás: a reintegrációs tevékenység azon formája, amikor elsősorban a kényszergyógykezelt, az előzetes kényszergyógykezelt és a gyógyító-reintegráló csoportba helyezett, valamint a megváltozott munkaképességű vagy egyébként az egészségi állapota miatt a munkáltatásban részt venni nem képes elítélt foglalkoztatása szervezeten, rendszeresen, e törvényben meghatározott feltételekkel és térítési díj ellenében, büntetés-végrehajtási jogviszony keretében ... ..

A büntetés-végrehajtási orvos javaslatára a Befogadási és Fogvatartási Bizottság dönt az elítélt munkaterápiás foglalkoztatásáról, munkaidejéről, munkarendjéről.

A munkaterápiás foglalkoztatás időtartama nem haladhatja meg a **napi hat és a heti harminc órát**, de el kell érnie a **napi négy és a heti húsz órát**.

A munkaterápiás foglalkoztatáson részt vevő elítélt rendszeres pénzbeli térítésre jogosult, amelynek legkisebb összege **napi hatórás** foglalkoztatás esetén az **alpmunkadíj egyharmada**. A térítési díj összege az országos parancsnok által normatív utasításban, évente meghatározott összeg./**2018.évre érvényes összege: 14167 ft/fő/hó/**.

Munkaterápiás foglalkoztatás esetén a törvény munkáltatásra vonatkozó szabályait kell azzal az eltéréssel alkalmazni, hogy az ilyen foglalkoztatásban részt vevő elítélt számára teljesítménykövetelmény nem írható elő.

A munkaterápiás foglalkoztatás reintegrációs jelentősége abban rejlik, hogy az ebben a formában foglalkoztatott megváltozott munkaképességű, vagy egészségi állapotú elítélt is **hasznosnak érzi magát, önbecsülése, felelősségérzete fejlődik**.

9.1.4 Sport és kulturális foglalkoztatás

Az oktatás és a munkavégzés mellett a szabadidő hasznos eltöltése sarkalatos pontja a reintegrációnak. A szabadidős tevékenységek megfelelő szervezése, lehetőségek teremtése a fogva tartás rendje és biztonsága szempontjából is kiemelkedő, hiszen a **rendkívüli események számát csökkentheti**, ha az elítélt hasznosan és hatékonyan használja fel a szabadidejét. A szabadidő felhasználása kapcsolódik a kapcsolattartási formákhoz is, hiszen itt kell lehetőséget teremteni a család, a majdani befogadó környezet és az elítélt kapcsolatának fennmaradására. A család a reintegrációs tevékenységet is erősíti, támogatja.

A családi kapcsolatok erősítésén túl a büntetés-végrehajtás keretei között a szabadidő művelődéssel, sporttal tölthető el eredményesen. Mindezekon túl a vallási szertartások, lelki gondozás szerepe jelentős lehet a reintegrációs célok elérésben.

A Büntetés-végrehajtási Törvény az elítélt jogaként határozza meg azt, hogy szabadidejében igénybe veheti a büntetés-végrehajtási intézet művelődési és sportolási lehetőségeit.

A művelődési lehetőségek közé sorolható a **könyvtár**, a **tömegkommunikációs eszközök** használata, az ismeretterjesztő előadásokon, **szakköri** tevékenységben való részvétel. Az intézetekben szervezett különböző **szakkörök** célja, hogy lehetőséget biztosítson e speciális érdeklődés kiegészítésére. E szakköröket vezetheti testületi tag, külső szakember vagy erre alkalmas elítélt is.

A szabadságvesztésnek nem lehet célja az elítélt megfosztása a társadalomról szóló információktól, ellenkezőleg, a beilleszkedést megkönnyítendő, biztosítani kell, hogy tájékozódhasson az ország társadalmi, gazdasági és kulturális életéről, a világ eseményeiről. Ezt szolgálják a tájékoztatás különböző, alábbiakban érintett eszközei.

A tömegkommunikációs programok közül a legnépszerűbbek a televíziós közvetítések és az intézeti videofilm-vetítések. A zárkákban, közös helyiségekben elhelyezett üzemeltetésére az intézeti **házi rend** ad eligazítást. Emellett lehetőség van saját tulajdonú televíziókészülék üzemeltetésére.

Számos büntetés-végrehajtási intézetben a rádió nemzeti programjait az intézet központi stúdiójából közvetített helyi műsorral színesítik. Az elítélteknek saját rádió tartására is lehetőségük van.

Lehetővé kell tenni, hogy az elítélt könyvet, újságot, folyóiratot letéti pénze terhére rendelhessen, vagy kapcsolattartójától csomagban, vagy egyéb küldeményként bekérhessen.

Az elítéltek számára az **önképzéssel** történő művelődés lehetőségeit is biztosítani kell. Ennek keretében magántanulóként folytathatják tanulmányaikat - újabban távoktatási programba kapcsolódva -, de népszerű az idegen nyelv elsajátítására irányuló magán, illetve tanfolyami felkészülés is.

A **testmozgás** és a **sport** fontos helyet foglal el az elítéltek számára elérhető szabadidő-foglalkozások között. A testmozgás és a sport zárt intézeti jelentőségét növeli a korlátozott mozgási lehetőségek szélesítésének, az elítéltek egészségi és pszichikai állapotának javítására gyakorolt kedvező hatása. A sport ezen túl alkalmas a szociális tulajdonságok fejlesztésére is, amennyiben az alkalmazott szabályok betartására, vagy a másokkal való együttműködésre készlet.

9.1.5 Társadalmi és munkaerő piaci reintegrációs programok

⁶ „A fogvatartottak többszakaszos, társadalmi és munkaerő-piaci reintegrációja és az intenzív utógondozás modellje” elnevezésű TÁMOP-5.6.3-12/1-2012-0001 azonosító számú kiemelt projekt”

A projekt **célja:**

- az ország összes büntetés-végrehajtási intézetét érintően a jogerősen kiszabott szabadságvesztés büntetést töltő elítéltek, a letartóztatás alatt álló személyek, valamint a kényszergyógykezelték társadalmi és munkaerő-piaci reintegrációjának elősegítése,
- és az elkövetők bűnismétlési kockázatának csökkentése érdekében komplex, egyénre szabott reintegrációs program megvalósítása, a visszafogadó környezet érzékenyítése.

2012. december 1-jétől országosan, azaz 29 büntetés-végrehajtási intézetben mintegy 115 fő helyi megvalósító kapcsolódott be a programba.

A projekt egyrészt fókuszált a célcsoport fejlesztésére (személyiség- és kompetenciafejlesztő, valamint képzési és utógondozási programokon keresztül), másrészt a modell befogadására alkalmas környezet megteremtésére, és a célcsoporttal dolgozó szakemberek felkészítésére.

A fogvatartottaknak biztosított szolgáltatások négy egymásra épülő szakaszban valósultak meg:

1. Fogvatartottak tájékoztatása, toborzása.
2. A fogvatartottak gyakorlati felkészítése
3. Szakmaképzés megvalósítása
4. Intenzív utógondozás, munkaerő-piaci tanácsadás két fázisban.
  - a. Munkaerő-piaci és információs szolgáltatás, álláskeresési tanácsadás, álláskeresési technikák oktatása, szabadulásra való felkészítés, jóvátételi programok szervezése, a természetes támogató háló megerősítése, felkészítés a visszafogadásra.
  - b. Szabadulás utáni intenzív utógondozás, helyreállító technikák alkalmazása, családi kapcsolatok helyreállítása, illetve a bűncselekménnyel okozott sérelmek jóvátétele, a sértett és a megsértett közösség kiengesztelése érdekében.

A foglalkozások során, egymással és az intézettel hatékonyan együttműködve jutottak el a fogvatartottak a projektbe történő bevonástól, a készségfejlesztő tréningeken át a

⁶ <http://bv.gov.hu/tamop-projekt-bemutatasa>

piacképes szakma megszerzéséig. A program egyénileg differenciált fejlesztésekre adott lehetőséget, hozzájárulva ezzel a bűnismétlés és a társadalmi kirekesztődés mértékének csökkentéséhez, és a társadalomba történő beilleszkedés elősegítéséhez.

⁷ **A TETT-program fogvatartottak munkaerőpiaci és társadalmi reintegrációjának elősegítésére** 2016. október 1-én elindult az EFOP-1.3.3-16-2016-00001 azonosító számon.

A projektről:

A projekt új eleme a fogvatartottak hozzátartozóinak bevonása, 1000 hozzátartozó számára is biztosítottak a reintegrációs program humánszolgáltatásai, elősegítve a munkaerőpiaci reintegrációjukat, ezáltal csökkentve a társadalmi kirekesztődésük mértékét.

A projekt az ország kevésbé fejlett (Észak-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Alföld, Közép-Dunántúl, Nyugat-Dunántúl, Dél-Dunántúl) régióira terjed ki, az ott található büntetés-végrehajtási intézetekben valósul meg.

A projekt célja - építve az előzmény projektek tapasztalataira és eredményeire - **a jogerősen kiszabott szabadságvesztés büntetést töltő elítéltek, a letartóztatás alatt álló személyek társadalmi és munkaerő-piaci reintegrációjának erősítése és az elkövetők bűnismétlési kockázatának csökkentése érdekében reintegrációs program megvalósítása.**

A projektben elsősorban azon fogvatartottak vehetnek részt, akik 5 éven belül szabadulnak, tehát a közeljövőben szembesülnek a visszaailleszkedés nehézségeivel. A program egyrészt fókuszál a célcsoport fejlesztésére (személyiség- és kompetenciafejlesztő, valamint képzési és utógondozási programokon keresztül), másrészt a modell befogadására alkalmas környezet megteremtésére, a célcsoporttal dolgozó szakemberek felkészítésére. A projekt az összehangolt reintegrációt segítő szolgáltatási rendszerben, **egységes, a fogvatartottak többsége által igénybe vehető, de egyéni adottságokhoz illeszkedő fejlesztésekre ad lehetőséget**, hozzájárulva ezzel a bűnismétlés és a társadalmi kirekesztődés mértékének csökkentéséhez.

A program elemei

A humánszolgáltatások keretében:

- **egyéni és csoportos motivációs foglalkozások,**
- **munkaerőpiaci és információs szolgáltatás nyújtása,**
- **álláskeresési tanácsadás, kulcsképeségek fejlesztése, álláskeresési technikák oktatása**
- **valamint szociális ügyintézés és segítő beszélgetés** biztosított az Egyéni Fejlesztési Terv alapján.

A projekt nagy hangsúlyt fektet a **resztoratív (helyreállító) technikák** alkalmazására, ahol:

- a fogvatartotti motiváció fenntartásában különösen nagy szerep jut a **családi kapcsolatoknak**, azok minőségének.

⁷ <http://bv.gov.hu/az-efop-projekt-bemutatasa>

- másrészt a helyi közösség számára megszervezett **szimbolikus jóvátételi programok** segítségével hozzájárul a fogvatartott számára a bűncselekmény okozásával, illetve annak okozatával való szembenézésre és a felelősségvállalás elősegítésére, tudatosság növelésére.

A program ezért nem csak a bűncselekmény elkövetésének szimbolikus jóvátételére irányul, hanem a letartóztatással kialakult élethelyzet kapcsán a büntetőeljárással érintett családok, a közvetlen környezet, a kisközösségek és a társadalom számára is jóvátételt tud nyújtani akár a letartóztatásban lévő fogvatartottak is.

9.1.6 A helyreállító, resztoratív igazságszolgáltatás a büntetés-végrehajtásban

A helyreállító vagy resztoratív igazságszolgáltatás egy olyan, hazánkban még viszonylag kevésbé ismert és alkalmazott alternatív igazságszolgáltatási rendszer, amely elsősorban a bűncselekmény következtében az egyén, a kapcsolatok és a közösség által elszenvedett károk helyreállítását célozza meg.

A resztoratív igazságszolgáltatás új lehetőséget kínál arra, hogy a börtönöket humánusabbá, ugyanakkor hatékonyabbá tegyünk. A hangsúly az elkövető azon képességein és készségein van, amelyekre a bűncselekménnyel okozott kár jóvátétele és a közösségbe történő beilleszkedés alapozható.

A resztoratív technikák közül a következők alkalmazhatók a szabadságvesztés végrehajtása mellett:

- közösség érdekében végzett tevékenység,
- mediáció,
- családi döntéshozó csoport
- fogvatartottak közösségi jóvátételi programja.

1.A **resztoratív** gyakorlatok büntetés-végrehajtási keretek közötti alkalmazhatóságával hazánkban a **MEREPS-projekt** foglalkozott először. A projekt a mediáció és más resztoratív megoldások szerepét és lehetőségét vizsgálta börtönkörnyezetben, súlyos bűncselekmények elkövetőit és áldozatait fókuszba állítva.

---

⁸ Budai István

Resztoratív technikák alkalmazása a büntetés-végrehajtásban Börtönügyi Szemle 2014/1.

/A MEREPS a „Mediation and Restorative Justice in Prison Settings”, azaz a „Mediáció és helyreállító igazságszolgáltatás a büntetés-végrehajtásban” című, az Európai Bizottság Criminal Justice programja által támogatott pályázati projekt nevének rövidítése, mely az Országos Kriminológiai Intézet és a Foresee Kutatócsoport együttműködésében valósult meg./ A programban két büntetés-végrehajtási intézet, köztük a Balassagyarmati Fegyház és Börtön vett részt.

2. Nagyon fontos az elítéltek érzékenyítése a bűncselekmény által okozott sérelmek felismerése vonatkozásában, erre szolgál a **Zákeus-program**, a Magyar Testvéri Börtöntársaság és a Magyar Bünmegelőzési Börtönmissziós Alapítvány programja.

Alapvető célok:

- az áldozatok irányába tanúsított együttérzés,
- felelősségvállalás,
- a következményekkel való szembesülés,
- a szükségletek felismerése,
- az elkövetés közösségre gyakorolt hatásának megértése,
- megbánás és jóvátétel,
- megbékélés és megbocsátás.

3. A családi döntéshozó konferencia:

A helyreállító igazságszolgáltatás eszközrendszerének következő olyan eleme, amely börtönkörülmények között alkalmazva a fogvatartottak társadalmi reintegrációját segítő program, melynek során az elkövető által meghívott és a büntetés-végrehajtási intézet vezetése által jóváhagyott családtagok, barátok közösen fogalmazzák meg a szabadulás utáni sikeres reintegráció szempontjából legfontosabb kérdéseket.

4. Közösségi jóvátétel: olyan tevékenységi forma, amely az okozott sérelem, kár szimbolikus helyreállítására irányul, ezáltal alkalmas a szűkebb- és tágabb értelemben vett közösség kiengesztelésére, befogadó attitűdjének erősítésére.

Közösségi jóvátételi program: a helyi közösség számára szervezett és megvalósuló olyan reintegrációs program, amelynek célja a fogvatartott szembesítése az általa elkövetett bűncselekménnyel, tudatosságának növelése és felelősségvállalásának elősegítése, valamint a szimbolikus módon a helyi közösség számára nyújtott jóvátétel során, a megjelenő közösségi értékekhez és érdekhez való elköteleződés erősítése, ezáltal a létrejövő bünmegelőzési hatás elősegítése.

További célja a helyi közösség érzékenyítése, a bv. intézetekben folyó reintegrációs tevékenységek megismertetése, amelyek összességében hozzájárulnak a szabadult fogvatartottakkal szembeni előítéletek enyhítéséhez.

A jóvátételi program a bv. intézet és a közösségi jóvátételi program megvalósításában együttműködő, elsősorban állami, önkormányzati, egyházi fenntartású intézmény vagy közhasznú jogállású civil szervezet között valósul meg, együttműködési megállapodás alapján vagy eseti megállapodás szerint.

Közösségi jóvátételi programba bevonható a fogvatartott, ha:

- a) arra önként jelentkezik;
- b) a jóvátételi programban történő részvételre irányuló 1. melléklet szerinti nyilatkozatot kitöltötte és aláírta;
- c) a jóvátételi tevékenység jellegéhez igazodó egészségi alkalmassági követelménynek megfelel;

- d) az egyéni kockázatértékelése és rezsimekategóriába sorolása alapján azon részt vehet;
- e) tudomásul veszi, hogy a jóvátételi programban történő részvételért külön díjazásban nem részesülhet;
- f) jogerős szabadságvesztésre vagy elzárásra ítélték (ideértve a Bv. tv. XXXII., XXXIII. fejezeteiben nevesített elzárásra kötelezettek is).

A közösségi jóvátételi programok és a partnerszerv kiválasztásakor a bv. intézetek kiemelten figyelembe veszik a jubileumi évfordulókat, jeles napokat, valamint az egyházi és nemzeti ünnepeket, a közösségi jóvátételi program és a partnerszerv osztályadalmi üzenetét, a bv. intézet fogvatartotti populációját, továbbá az érintett közösség attitűdjét.

Összegezve elmondható, hogy a fogvatartottak által a civil, normakövető közösség számára végzett jóvátételi tevékenység pozitív hatása kétségtelen mind az egyén, mind a társadalom vonatkozásában.

Felkészülési kérdések:

- **Ismertesse az oktatásról tanultakat!**
- **Ismertesse a munkáltatás fogalmát, valamint beszéljen a szabályairól!**
- **Beszéljen a munkaterápiás foglalkoztatás szabályairól!**
- **Beszéljen a resztoratív technikák lehetőségéről, jelentőségéről!**
- **Beszéljen a társadalmi és munkaerő piaci reintegrációs programokról!**

9.2 Családi-, társadalmi kapcsolatok támogatása

Az elítéltek börtöntűró képességére, a társadalomba visszailleszkedésük szubjektív szándékára és objektív feltételeire egyaránt kiható terület a személyes kapcsolatrendszerük fenntartásának támogatása. Ez elsősorban a meglévő családi kapcsolatok megőrzésére, ápolására irányul. A kapcsolattartásra akkor kerülhet sor, ha az **érintett hozzájárul** a kapcsolatfelvételhez és ezzel együtt adatai kezeléséhez.

A külvilággal való kapcsolattartás tehát meghatározó jellegű az elítéltek szempontjából. Tekintettel arra, hogy a büntetés-végrehajtás célkitűzése a reintegráció, így az erre vonatkozó siker kilátásai nagyobbak, ha minél szélesebb korú és intenzívebb a társadalommal való kapcsolattartás lehetősége. Ennek gyakori alkalmazása azt is jelzi, hogy az elítélt továbbra is a társadalom része.

A szabadságvesztés végrehajtása során a büntetés-végrehajtási intézet a végrehajtási fokozatokra és rezsimekre vonatkozó szabályok szerint, a társadalomba való beilleszkedés érdekében elősegíti, hogy az elítélt fenntarthassa és fejleszthesse hozzátartozóival, más személyekkel, valamint a reintegrációs célkitűzéseket elősegítő külső szervezetekkel való kapcsolatát.

Az elítélt kapcsolattartása a törvényben meghatározottak szerint, a büntetés-végrehajtási intézet rendje és a fogva tartás biztonsága érdekében ellenőrizhető. A büntetés-végrehajtási intézet rendje és a fogva tartás biztonsága érdekében, vagy egészségügyi okból a kapcsolattartás korlátozásának is helye lehet.

Ha a szabadságvesztés foganatba vételére tekintettel szüntette meg a bíróság vagy az ügyész az elítélttel szemben más büntető ügyben elrendelt letartóztatást, akkor a rendelkezési jogkör gyakorlójának ilyen irányú rendelkezése esetén az elítélt kapcsolattartása vagy elkülönítése tekintetében korábban hozott korlátozó intézkedéseit be kell tartani.

A kapcsolattartás formáit a Büntetés-végrehajtási Törvény és a végrehajtási rendelete tartalmazza.

Az elítélt családi kapcsolattartásának formái:

- levelezés,
- telefonbeszélgetés a büntetés-végrehajtási intézet által biztosított telefontal, skype
- csomag küldése és fogadása,
- látogató fogadása,
- látogató büntetés-végrehajtási intézeten kívüli fogadása,
- kimaradás,
- eltávozás,
- speciális részlegek által lehetővé tett intézetelhagyás

Az elítélt társadalmi kapcsolattartásának formái:

- vallásgyakorlás,
- társadalmi kötődési programban való részvétel,
- reintegrációs őrizet

Az elítéltet már a befogadás alkalmával tájékoztatni kell ,hogy a kapcsolattartása csak abban az esetben kerülhet engedélyezésre, ha az általa megjelölt személy **írásban** hozzájárul ahhoz, hogy személyes adatai az intézet nyilvántartásában szerepeljenek.

A kapcsolattartó fogalmát a Büntetés-végrehajtási Törvény határozza meg: az a személy, aki az elítélttel vagy az egyéb jogcímen fogvatartottal jogszabály vagy engedély alapján kapcsolattartásra jogosult. Ezzel szemben a hozzátartozó a BTK-ban meghatározott személy.

9.2.1 A levelezés

Az elítélt hozzátartozóival, valamint az általa megjelölt és a büntetés-végrehajtási intézet által engedélyezett személyekkel levelezhet, a levelek gyakorisága és terjedelme **nem korlátozott**.

A levél, írásos formában megjelenített, egyedi, személyes jellegű közlést, adatot, információt tartalmazó küldemény, amely postai úton borítékban küldhető. *Levélként kezelendő* a levelezőlap, a képes levelezőlap és a nyomtatvány is (például: könyv, katalógus, újság, folyóirat). A levelet tartalmazó borítékban fénykép is elhelyezhető. Az ettől eltérő tartalommal érkező levélküldemény csomagnak minősül.

Az elítélt által írt, illetve a részére érkezett levelet legkésőbb a **második** munkanapon továbbítani, illetve kézbesíteni kell.

Az elítélt részére érkezett levelet legkésőbb a **második** munkanapon az **elítélt után kell küldeni**, ha:

- más büntetés-végrehajtási intézetbe vagy rendőrségi fogdába szállították és a büntetés-végrehajtási intézetbe való visszatérése a levél érkezésétől számított nyolc napon túl várható,
- a büntetés-végrehajtási intézetből engedélyezett távolléte esetén, a büntetés-végrehajtási intézetbe való visszatérése a levél érkezésétől számított nyolc napon túl várható,
- időközben a szabadítására került sor.

A levelezés ellenőrzése **szűrőpróbaszerűen** történhet. A levelezés biztonsági ellenőrzésének célja a fogva tartás biztonságának a fenntartása, a biztonságot sértő vagy veszélyeztető cselekmények megelőzése. Az ellenőrzésnél technikai eszköz, vagy vegyi eszköz, és szolgálati kutya is igénybe vehető.

Az elítéltnak a hatóságokkal, törvényben kihirdetett nemzetközi egyezményben elismerten erre hatáskörrel rendelkező nemzetközi jogvédő szervezetekkel, az alapvető jogok biztosával, valamint a nemzeti megelőző mechanizmus szervezetével vagy munkatársával és a védővel való levelezése tartalmilag nem ellenőrizhető.

Ha alapos indok merül fel arra, hogy az elítélt részére érkező vagy az általa küldött levelek nem a borítékban megjelölt hatóságtól, nemzetközi szervezettől vagy a védőtől származnak vagy nem a címzetteknek szólnak a levelet az elítélt jelenlétében - **jegyzőkönyv egyidejű felvétele mellett** - kell felbontani. Az ellenőrzés csak a feladó azonosítására szolgálhat.

Ha a büntetés-végrehajtási intézet az általa tartalmilag ellenőrizhető levél tekintetében megállapítja, hogy az a fogva tartás biztonságát veszélyeztető adatot, információt vagy tárgyat tartalmaz, a levél **nem továbbítható, az elítéltnak nem kézbesíthető**. Ezt az elítélttel közölni kell, a levelet-kivéve, ha fegyelmi eljárás vagy büntetőeljárás indítása szükséges- vissza kell adni, vagy a feladónak vissza kell küldeni.

9.2.2 A látogatás

A látogatás a családdal való kapcsolattartás legkiemeltebb formája a személyes, közvetlen jellege miatt.

A látogatások számát, időpontját és a látogatás alkalmankénti időtartamát a **rezsimszabályoknak megfelelően** havonta legalább egyszer, alkalmanként **hatvan percben, de legfeljebb százhusz percben** lehetséges, ahol egyidejűleg négy fő látogatót fogadhat. Az elítélt vagy a kapcsolattartó kérésére a látogatási idő **kérésére harminc perccel** meghosszabbítható. A látogatási idő ebben az esetben sem haladhatja meg a Büntetés-végrehajtási Törvényben meghatározott időt.

Az elítélt és a látogató beszélgetése ellenőrizhető, amelynek lehetőségéről az elítéltet és a hozzátartozót is tájékoztatni kell.

Az elítélt által megjelölt személyek részére a látogatásról a büntetés-végrehajtási intézet az elítélt útján értesítést küld, melynek tartalmaznia kell a látogatásra jogosult nevét, a látogatás időpontját és időtartamát, felhívást, hogy a látogató a személyazonosságát igazoló okmányt hozza magával, a büntetés-végrehajtási intézetbe bevihető tárgyak körét, a ruházat és csomag átvizsgálásának lehetőségéről és a büntetés-végrehajtási intézetben való tartózkodás szabályairól szóló tájékoztatót.

Ha a látogatáson nem a látogatási engedélyben megjelölt személy jelenik meg, a látogatás engedélyezhető.

A látogatás félbeszakítható, ha az elítélt vagy a látogató a látogatás rendjét megsérti, és azt figyelmeztetés ellenére sem hagyja abba.

A látogatást meg kell szakítani a szükséges intézkedések megtétele mellett, ha az elítélt vagy a látogató magatartása a büntetés-végrehajtási intézet rendjét, a fogva tartás biztonságát közvetlenül sérti, vagy veszélyezteti.

A látogatást az erre kijelölt helyiségben kell lebonyolítani beszélgetés ellenőrizhető, erről az elítéltet tájékoztatni kell. A látogatás ideje alatt csak a büntetés-végrehajtási intézetben vásárolt vagy a büntetés-végrehajtási intézet által biztosított ital fogyasztható. Ajándékot vagy más tárgyat csak engedéllyel adhat át az elítélt vagy a látogatója.

Az elítéltet a más büntetés-végrehajtási intézetben fogvatartott hozzátartozója a két büntetés-végrehajtási intézet parancsnokának **együttes engedélyével** látogathatja meg, vagy szállítható át

lakóhelyéhez közelebbi büntetés-végrehajtás. intézetbe. A költségek az elítéltet terhelik, kivéve, ha a szállítás a rendszeres körszállítással történik.

Ha a büntetés-végrehajtási intézet biztonsága indokolja, a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka elrendelheti, hogy az elítélt biztonsági beszélőfülkében, vagy rácson keresztül beszélhet a látogatóval.

A látogatásból ki kell zárni azt, akit az ügyész vagy a bíróság a folyamatban lévő büntetőeljárás eredményessége érdekében attól eltiltott, illetve azt, akinek a magatartása a büntetés-végrehajtási intézet, valamint a fogva tartás biztonságára veszélyt jelent.

Látogató büntetés-végrehajtási intézeten kívüli fogadása:

Az elítélt számára a szabadságvesztés **végrehajtási fokozataira és rezsimjeire vonatkozó rendelkezések szerint** engedélyezhető látogató büntetés-végrehajtási intézeten kívüli fogadása, aki a szabadságvesztésből a büntetés egyharmadát letöltötte, és fegyházban legalább egy évet, börtönben legalább hat hónapot, fogházban legalább három hónapot kitöltött, vagy akit átmeneti részlegre helyeztek.

A látogató büntetés-végrehajtáson kívüli fogadását az elítélt, vagy a reinetgrációs tiszt kezdeményezheti.

Időtartama alkalmanként **legalább két óra**, és a havi látogatás terhére biztosítható.

A büntetés-végrehajtási intézeten kívüli látogatás idejére az elítélt letételében lévő pénze terhére a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka költőpénz kiadását engedélyezheti. Az büntetés-végrehajtási intézeten kívüli látogatás a szabadságvesztés időtartamába beszámít.

A látogató büntetés-végrehajtási intézeten kívüli fogadása esetén az elítélt kizárólag a **látogató megjelenését** követően távozhat a büntetés-végrehajtás intézetből, de csak azzal a kapcsolattartóval hagyhatja el az intézetet, akinek a látogatási értesítést küldték.

9.2.3 Kimaradás

Kimaradás annak az elítéltnak engedélyezhető, aki a szabadságvesztésből a büntetés egyharmadát letöltötte, és fegyházban legalább egy évet, börtönben legalább hat hónapot, fogházban legalább három hónapot kitöltött, vagy akit átmeneti részlegre helyeztek.

A kimaradás tartama a **huszonnégy órát** nem haladhatja meg. A kimaradás idejére a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka - az elítélt letételében lévő pénze terhére - költőpénz kiadását engedélyezheti.

Kimaradás elsősorban az elítélt családi és társadalmi kapcsolatainak fenntartása, oktatásban, képzésben való részvétele, a szabadulása után a munkahelyről és a lakásról való gondoskodás elősegítése érdekében engedélyezhető.

A kimaradás az elítéltek csoportja részére is engedélyezhető. A büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka dönti el, hogy a csoportos kimaradás kíséreléssel történik-e.

9.2.4 Eltávozás

Eltávozás kizárólag akkor engedélyezhető, ha az elítélt a szabadságvesztésből a büntetés egyharmadát letöltötte, és fegyházban legalább egy évet, börtönben legalább fél évet, fogházban legalább három hónapot kitöltött.

Az eltávozás tartama évente **fegyházban legfeljebb öt nap, börtönben legfeljebb tíz nap, fogházban és az átmeneti részlegben legfeljebb tizenöt nap**. Ha az elítélt fizetett szabadsággal rendelkezik, az eltávozást a fizetett szabadságba be kell számítani.

A kimaradás, eltávozás engedélyezésének, valamint látogató büntetés-végrehajtási intézeten kívüli fogadásának közös szabályai:

Nem engedélyezhető kimaradás, eltávozás és látogató büntetés-végrehajtási intézeten kívüli fogadása, ha:

- az elítélt a kimaradáshoz, eltávozáshoz, és a látogató büntetés-végrehajtási intézeten kívüli fogadásához a Büntetés-végrehajtási Törvényben meghatározott időtartam még nem telt el, vagy rezsimbe sorolása annak lehetőségét kizárja,
- az elítélttel szemben újabb büntetőeljárás van folyamatban,
- az elítélt erőszakos többszörös visszaeső,
- a kockázatértékelése alapján a visszaesés kockázata vagy biztonsági kockázati besorolása magas,
- az elítéltet a korábbi távolléte alatt elkövetett bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték, az ítélet jogerőre emelkedésétől számított legalább három évig,
- az elítélt a korábbi távollétéről önhibájából nem tért vissza, a büntetés-végrehajtási intézetbe való visszaszállítástól számított egy évig,
- az elítélt a korábbi távollétéről önhibájából késve vagy ittas, vagy bódult állapotban tért vissza, a visszaérkezéstől számított hat hónapig.

Kimaradás, eltávozás és látogató büntetés-végrehajtási intézeten kívüli fogadása nem engedélyezhető olyan helységbe, ahonnan az elítéltet kitiltották, kivéve, ha azt a rendőrség előzetesen engedélyezte.

Kimaradás, eltávozás, látogató büntetés-végrehajtási intézeten kívüli fogadása - kivételesen – még akkor is engedélyezhető a fent említett feltételek fennállása esetén is, ha az elítélt:

- átmeneti részlegben van,
- várható szabadulása négy hónapon belül esedékes, vagy
- személyi vagy családi körülményei a kimaradást, eltávozást különösen indokolják.

Az elítéltek kegyeleti jog gyakorlásának lehetősége

A 2006-os Börtön szabályok is hangsúlyozzák, hogy amikor a körülmények lehetővé teszik, a fogvatartott számára engedélyezni kell, hogy elhagyja a büntetés-végrehajtási intézetet - akár őrizet mellett, akár pedig szabadon - beteg hozzátartozója meglátogatása, annak temetésén való részvétele végett vagy más humanitárius okok miatt.

A fogvatartottat az értesítés kézhezvételekor haladéktalanul tájékoztatni kell közeli hozzátartozója haláláról vagy súlyos betegségéről.

Az elítélt kérelmére a bv. intézet parancsnokának engedélye alapján- őrzéssel vagy anélkül- részt vehet a közeli hozzátartozója temetésén.

A temetésen való rendkívüli eltávozás az öt napot nem haladhatja meg, s annak időtartama a szabadságvesztésbe beszámít.

Ha az elítélt a temetésen nem vett részt, akkor kérelmére a parancsnok a temetést követő harminc napon belül –őrzéssel vagy anélkül– engedélyezheti, hogy az elítélt lerója kegyeletét a közeli hozzátartozója temetési helyénél.

9.2.5 A távbeszélő használata

A kapcsolattartás 1993-tól a telefon használatával egészült ki. A telefonbeszélgetést értelemszerűen a levelezésre vonatkozó szempontok és előírások szerint kell ellenőrizni.

2015. 08.19.-e óta a fogva tartottaknak lehetőségük van mobilszolgáltatás igénybevételére is. Az elítélt a szabadságvesztés **végrehajtási fokozataira és rezsimjeire** vonatkozó rendelkezések

szerinti idővolumenben telefonhívást kezdeményezhet a büntetés-végrehajtási intézet által biztosított és igénybevett mobil telefonkészüléken.

A készülékek csak hívás indítására használhatók és csak a FANY rendszerben rögzített telefonszámokat lehet hívni.

A mobilszolgáltatás igénybevételének és használatának szabályai: /66/2017. (X.16.) OP szakutasítás/

- Ha a fogva tartott a mobilszolgáltatást igénybe kívánja venni, abban az esetben írásbeli nyilatkozata alapján, majd egyedi felhasználási szerződés megkötését követően látja el a felszerelési raktár a megfelelő készülékkel. A kiadás előtt a fogvatartottat nyilatkoztatni kell, hogy hozzájárul-e ahhoz, hogy a levonások után megmaradt letéti pénzéből (szabadon felhasználható egyenleg, célzott pénz, védett pénz, szükségleti cikkekre fordítható pénz) **35.000 Ft** összegű **óvadék zárolásra** kerüljön arra az esetre, ha a mobiltelefon készülék javítása vagy annak pótlása szükséges. A fogvatartott kérelme alapján a gazdasági vezető engedélyezheti az óvadék legfeljebb hat havi részletben történő megfizetését. A készülék csak a teljes összeg zárolását követően adható ki a fogvatartott részére. Amennyiben a fogvatartott már rendelkezik mobiltelefonnal, és hozzájárul az óvadék összegének részletekben vagy egy összegben történő zárolásához, a mobiltelefont nem kell visszavenni.
- Szállítás közben a fogvatartott a mobiltelefont nem tarthatja magánál. A mobiltelefont egyéni felszerelési tárgyként kell kezelni, szállítása rendszeresített tárolóban történik, átvételére a szállítás napján kerül sor, melyhez tartozó átadás-átvételi dokumentumok előkészítését az intézetparancsok által kijelölt szakterület képviselője hajtja végre.
A fogvatartott előállítás esetén a mobilkészüléket az intézetből nem viheti magával, azt kikapcsolt állapotban köteles a zárkaszekrényébe elzárni. A zárkaszekrény zárhatóságáról a fogvatartott köteles gondoskodni.
- Munkahelyre, közösségi foglalkozásra, oktatásra, valamint a bv. intézet részéről engedélyezett távollét idejére a fogvatartott a mobiltelefont nem viheti magával. Ezekben az esetekben a fogvatartott a mobiltelefont a zárkaszekrényébe köteles elzárni.
- A mobiltelefon töltéséről a fogvatartott saját maga gondoskodik a tartozékként megkapott telefontöltővel. A telefon töltését csak a fogvatartott elhelyezésére szolgáló zárkában, lakóhelyiségben lehet végrehajtani.
- Fegyelmi és biztonsági elkülönítésnél a fogvatartott külön rendelkezés szerint tarthatja, vagy nem tarthatja magánál mobiltelefonját.
- A fogvatartottak a telefon egyenlegüket a kiétkelési boltban tölthetik fel, a célzott telefonálás jogcímen beérkezett pénzüsszegek nem kerülnek automatikusan feltöltésre a mobilegyenlegre. A telefon egyenlegre feltöltött összeg a felhasználásig, vagy maximum a feltöltéstől számított 1 évig vehető igénybe.
- A reintegrációs tisztnek általános tájékoztatót kell nyújtani a fogva tartottak részére a telefon üzemeltetéséről.
- A telefon a rezsimszabályok szerint engedélyezett telefonálási idő után automatikusan bontja a vonalat.

A telefonbeszélgetést az elítélt fogvatartás rendjére és biztonságára jelentett kockázatának figyelembevételével kell ellenőrizni, indokolt esetben megszakítható, amelyről az elítéltet tájékoztatni kell.

A beszélgetés ellenőrzése során az ellenőrző tudomására jutott információk magántitkot képeznek.

A progresszív rezsimszabályokban meghatározott telefonálás időtartamába nem tartozik bele a :

- a Btk. szerinti hivatalos és külföldi hivatalos személy a hivatalos eljárásában,
- a védő, a jogi képviselőként eljáró ügyvéd és jogtanácsos folyamatban lévő büntető, polgári, szabálysértési eljárásban, közigazgatási hatósági eljárásban vagy egyéb hatósági ügyben, valamint büntetés-végrehajtási ügyben, illetve ilyen eljárás megindításának kezdeményezése érdekében eljárva, ideértve a meghatalmazás adását is,
- az elítélt és az egyéb jogcímen fogvatartott államának konzuli tisztviselője,
- a büntetőügyben eljáró tolmács,
- az egyházi személy hitéleti szolgálata ellátása során, a büntetés-végrehajtási szervvel kötött megállapodás alapján a büntetés-végrehajtásban vallási tevékenységet végző szervezet vallásos szertartást hivatásszerűen végző tagja, az egyházi jogi személy vagy a vallási tevékenységet végző szervezet által megbízott más személy, jogvédő vagy karitatív tevékenységet folytató civil szervezet tagja, képviselője vagy ilyen szervezet megbízásából eljáró személy e tevékenység végzése során,
- valamint a büntetés-végrehajtási intézet által méltányolható esetben engedélyezett telefonon történő ügyintézés időtartama, amennyiben a telefon az adatátvitel technikai eszköze.

A videó telefonálás (skype) használata

2016-ban több intézetben bővült a kapcsolattartási lehetőség, mert a videó telefonálás (skype) lehetősége is elérhetővé vált. A fogvatartottak nagyon örültek a kezdeményezésnek, mert így nem csak havonta egy alkalommal, hanem akár hetente 10 percben fizikailag is láthatják családjukat, hallhatják hangjukat. Már az első hetekben várólista alakult ki, melyet jól jelez, hogy két hét alatt 11 alkalommal éltek ezzel a lehetőséggel.

A videó hívás motivációs tényezőként is hat, hiszen csak az enyhébb rezsimbe és a speciális részlegekbe sorolt fogvatartottak számára adott a plusz lehetőség. Így azon általános, vagy szigorúbb rezsimbe sorolt fogvatartottak, akik szeretnék a kapcsolattartást ilyen módon is folytatni, enyhébb rezsimet kell, hogy elérjenek tevékenységükkel és példamutatásukkal.

53/2017. (VII.10.) OP szakutasítás az internet alapú Skype telefonálásról

A Skype internet alapú telefon (a továbbiakban: Skype) elsősorban az enyhébb rezsimszabályok alá tartozó fogvatartott részére biztosítható, amely alkalmas arra is, hogy motivációs jelleggel más rezsimszabály hatálya alá tartozó fogvatartottat normakövető magatartásra ösztönözzön. Ez a lehetőség az engedélyezett hozzátartozókkal történő, érzelmi kötődést elősegítő kapcsolattartási forma.

A Skype a fogvatartott és a Fogvatartotti Alapnyilvántartásban rögzített kapcsolattartói esetében vehető igénybe, amennyiben nyilatkoztak a Skype elérhetőségükről és a kapcsolattartás engedélyezése került.

A Skype a fogvatartottak részére a rezsimszabályokban meghatározott szabályoktól függetlenül biztosítható.

A Skype használatára a fogvatartott írásbeli kérelme alapján kerülhet sor, amennyiben magatartása és egyéni teljesítménye kifogástalan, valamint biztonsági kockázati besorolása

alacsony. A kérelmet a reintegrációs tiszt véleményezi, javaslatot tesz annak engedélyezésére vagy elutasítására, majd továbbítja a büntetés-végrehajtási osztályvezetőnek, aki azt elbírálja.

Fogvatartotti kérelem alapján, a személyi állomány tagja által indított Skype kapcsolat során a fogvatartott kapcsolattartójával a – telefonálásra engedélyezett időn kívül – a részére biztosított időkereten belül kommunikálhat.

A Skype használata legfeljebb heti kettő alkalommal engedélyezhető, alkalmanként maximum 10 perc időtartamban. Ezen időtartam alatt legfeljebb 2 elkülönülő felhasználó kapcsolattartó irányába történhet hívás.

Amennyiben engedélyezést követően a fogvatartott magatartásában negatív változás következik be, a reintegrációs tiszt erről a körülményről előjáróját tájékoztatja, majd kezdeményezi annak visszavonását, amelyről a bv. osztályvezető soron kívül dönt. Az engedélyezett kérelem utólag történő visszavonásáról a fogvatartottat dokumentált módon tájékoztatni kell.

A Skype kapcsolattartás szabályait vizuális módon (normál kommunikáció szabályait sértő vetkőzéssel, írásos tiltott információ felmutatásával) megsértő cselekmény megvalósításakor a kapcsolattartást azonnal meg kell szakítani, indokolt esetben a fogvatartott ellen fegyelmi eljárást kell kezdeményezni.

9.2.6 A fogvatartottak zártláncú és általános csomagküldése, fogadása és az egységes kiétkezése (29/ 2018. (VI.30.) OP szakutasítás

A jogszabályi változások miatt 2018. július 1-től megváltozik a kapcsolattartás ezen formája. A továbbiakban a kapcsolattartóktól érkező csomagban nem lehet élelmiszer, tisztálkodási szer, dohánytermék, valamint gyógyszer, gyógyhatású készítmény.

Az új rendszernek számtalan előnye van: kényelmes, otthoni ügyintézés, a kiétkező boltokban országosan egységes, a kiskereskedelmi üzletek átlagos árainál nem magasabb árak, egységes árukinálat.

Az összeállított csomag minden esetben megfelel majd a fogvatartottak birtokában engedéllyel tartható tárgyak körével és mennyiségével.

A hozzátartozók számára olcsóbb lesz a csomagfeladás, így annak értékét is a büntetésüket töltőkre fordíthatják

A jogszabály-módosítás várhatóan a tiltott tárgyak bv. intézetbe történő bejutását is csökkenteni fogja.

Egységes kiétkezés

A fogvatartottak részére a kiétkezést hetente legalább egy alkalommal biztosítja a bv. intézet, melynek gyakoriság növelhető. A fogvatartott árlista alapján vásárolhat, amelyet jól látható helyen közzé kell tenni, az aktuális bruttó árakkal

Valamennyi bv. intézetben egységes árukinálatot biztosítanak, az árakat egységesen, a kiskereskedelmi üzletek átlagos árának megfelelően megállapították meg.

A kiétkezési bolt árukinálatában szereplő termékeket a központi cikktörzsben vannak rögzítve.

A kiétkezési boltban a fogvatartott csak a fényképes kiétkezési kártyájának bemutatását követően vásárolhat a saját kártyájával, a saját letéti számlája terhére.

A fogvatartott részére a vásárlás lehetőségét meg kell tagadni, ha a kiétkezési kártyán található fénykép eltér a kiétkezési bolti programban rögzített fényképtől, vagy ha a fogvatartott nem a saját kiétkezési kártyáját akarja használni.

A fogvatartott nem vásárolhat olyan terméket, amelytől el van tiltva, különös figyelemmel a magánál tartható tárgyak korlátozása fegyelmi fenyítésre.

A zártláncú és általános csomagküldés szabályai:

Az elítelt a jogszabályban meghatározott módon, havonta 1 db általános csomag fogadására jogosult. A csomag súlya az 5 kg-ot nem haladhatja meg.

Az általános csomag alatt értendő a webshopon keresztül megrendelt csomag, a postai úton, kívülről beküldött csomag, illetve a látogatófogadás során összeállított csomag vagy előre összeállított egységcsomag.

Csak sérülésmentes csomag vehető át. A fogvatartottat a csomag átadása előtt nyilatkoztatni kell írásban, hogy kívánja-e átvenni a kapcsolattartó által részére megrendelt csomagot. Amennyiben igen, a lezárt csomagot a fogvatartott jelenlétében kell felbontani.

Az egységcsomagok értéke 2.500, 5.000, 7.500, illetve 10.000 Ft.

Magánelzárás végrehajtása alatt a fogvatartott nem küldhet, és nem fogadhat csomagot, ezen időszakra érvényes csomagengedéllyel nem rendelkezhetsz.

Amennyiben a rendelkezési jogkör gyakorlója a csomagküldés tiltását rendelte el, a kapcsolattartó csomagot nem küldhet a fogvatartottnak.

A fogvatartott kapcsolattartója webshopon keresztül vagy a látogatás során a kiétkelési boltban csomagot állíttathat össze a fogvatartott részére, melyet a kiétkelési bolt kínálatából rendelhet meg:

1. A bv. szerv által működtetett internetes felületen az ellenérték átutalásával, illetve bankkártyás fizetési mód alkalmazásával, vagy
2. A látogatás során az ellenérték készpénzben vagy bankkártyával történő megfizetésével.

A fogvatartott kapcsolattartója az élelmiszert, tisztálkodási szert, dohányterméket tartalmazó csomagot ellenérték megfizetése mellett a bv. intézet területén működő, a kiétkelési bolt kínálatából állíttathatja össze.

A dohánytermékek a fogvatartott a kijelölt üzletben vásárolhatja meg, vagy a látogatás során összeállított csomag tartalmazhatja. (beleszámít a havi csomag fogadásba), súlya max. 5 kg.

A bv. intézetből nem küldhető ki, és nem érkeztethető olyan csomag, amelyen a feladó neve és címe nincs feltüntetve.

Az egyházi, missziós és karitatív szervezetek által küldendő csomagokra a jogszabályban, illetve szakutasításban foglaltak az irányadóak.

Csomagrendelés látogatás során

A látogatófogadást megelőzően vagy azt követően a kapcsolattartó a csomagot kétféleképpen rendelheti meg, melyet mindkét esetben készpénzzel vagy bankkártyával az üzemeltető alkalmazottjánál fizethet ki:

- a) a kapcsolattartó a kiétkelési boltban előre összeállított, legalább négy, különböző árkategóriájú (2.500, 5.000, 7.500, 10.000ft) termékeket tartalmazó csomag valamelyikét vásárolhatja meg, vagy
- b) összeállíttathatja a csomagot a kiétkelési bolt árukínálatából.

Látogatás során vásárolt fix árkategóriájú csomag kizárólag dohánytermékkel bővíthető ki.

A kapcsolattartók által vásárolt és a fogvatartott részére átadott csomag a fogvatartott havi csomagfogadási lehetőségét terheli.

Postai úton, kívülről érkezett csomag

A kiétkezési bolt árukínálatába nem tartozó, de a fogvatartottaknál birtokban tartható tárgyakat, termékeket, árucikkeket - kivéve élelmiszer, dohánytermék, tisztasági szerek - a fogvatartott a kapcsolattartójával csomagban beküldetheti.

Amennyiben a fogvatartott kapcsolattartóval nem rendelkezik, kérelmezheti ezen termékek, valamint a vallási étkezési szokásainak megfelelő élelmiszerek kiétkezési bolt általi beszerzését.

A postai úton, kívülről érkező általános csomag a jogszabályban és az e rendelkezésben meghatározott korlátokat figyelembe véve, az egységes Házirend 7. mellékletében meghatározottakat tartalmazhatja.

Kérelemre, egyedi elbírálás alapján az alábbi csomagengedélyek rögzíthetőek az általános csomagon felül:

- orvosi javaslatra kizárólag gyógyszert, gyógyászati segédeszközt, gyógyhatású készítményt tartalmazó csomag,
- ruházatot, lábbelit tartalmazó csomag,
- egyéb csomag, a jogszabályokban meghatározottak és a FANY-ban elérhető kódszótári értékek alapján.

Amennyiben a csomag nem engedélyezett kapcsolattartótól érkezett, vagy a küldemény súlya - a ruházatot, gyógyszert vagy gyógyászati segédeszközt tartalmazó csomag kivételével - meghaladja a mérlegek eltéréseiből adódó túréshatárt (5500 grammot), úgy a csomag visszaküldésre kerül.

Az elítélt a havi egy csomagfogadáson felül negyedévente egy alkalommal kizárólag ruhaneműt, illetve lábbelit tartalmazó csomagot is fogadhat, melyben nem küldhető élelmiszer, dohányáru, tisztasági felszerelés, tisztítószerek sem.

A bv. intézet általi átvételt követően megsérült csomag tartalmát még a fogvatartott beleegyezése esetén sem lehet kiosztani, azt a sérülésről felvett jegyzőkönyv egyidejű csatolásával az üzemeltető kijelölt képviselőjének 3 munkanapon belül vissza kell küldeni. A sérülés észlelését követően haladéktalanul intézkedni kell az üzemeltető értesítésére és az új csomag soron kívüli összeállítására, továbbá a sérülés okának kivizsgálására és a kártérítési felelősség megállapítására.

Amennyiben a csomag láthatóan sérülésmentes, de a felbontást követően a benne lévő termékek köre a tételes kimutatáson feltüntetett mennyiséggel, vagy megnevezéssel nem egyezik vagy sérült, annak tényét jegyzőkönyvben kell rögzíteni. A hiányzó vagy sérült tételek pótlásáról haladéktalanul intézkedni kell, a hiány vagy a sérülés okának kivizsgálása és a kártérítési felelősség megállapítása mellett.

Felkészülési kérdések:

- **Ismertesse a családi-társadalmi kapcsolattartás fontosságát, jelentőségét!**
- **Beszéljen a látogatásról, valamint a látogató intézeten kívüli fogadásáról!**
- **Ismertesse a telefonálás és csomag fogadás/küldés szabályait!**
- **Ismertesse az APAC részleg működésének szabályait!**

9.2.8. Reintegrációs őrizet

A társadalmi visszailleszkedést elősegítő, a börtön falain kívül érvényesülő intézmény, melyet a bv. bíró határozattal engedélyez.

Célja, hogy az elítélt úgy illeszkedjen vissza a társadalomba, hogy a mindennapi élettel együtt járó helyzetekkel együtt éljen.

Ha a szabadságvesztés céljának megvalósulása ilyen módon is biztosítható, a feltételes szabadságra bocsátás esedékessége, illetve ennek kizárása vagy kizártsága esetén a szabadulás várható időpontja előtt reintegrációs őrizetbe helyezhető az az elítélt, aki azt vállalja és **gondatlan** bűncselekmény elkövetése miatt ítélték szabadságvesztésre, vagy **ha szándékos** bűncselekmény elkövetése miatt ítélték szabadságvesztésre, akkor:

- nem személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt ítélték el,
- első ízben ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre vagy visszaesőnek nem minősülő bűnismétlő, és
- öt évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztést tölt.

A reintegrációs őrizet **időtartama legfeljebb egy év**, ha az elítéltet **gondatlan** bűncselekmény elkövetése miatt ítélték szabadságvesztésre, a **szándékos** bűncselekmény elkövetése esetében pedig legfeljebb **tíz hónap**, mely időtartam a szabadságvesztésbe beleszámít.

A reintegrációs őrizet az elektronikus távfelügyeleti eszközök alkalmazása mellett biztosítható.

A reintegrációs őrizet az elítélt szabadságának teljes elvonását megszünteti, de mozgási szabadságát és a tartózkodási helye szabad megválasztásának jogát korlátozza.

Kérelemre indul a szabadságvesztés végrehajtása alatt egy alkalommal, elítélt vagy védője kezdeményezheti, a kérelmet a bv. intézet - értékelő véleményével és javaslatával - 15 napon belül továbbítja a büntetés-végrehajtási bíróhoz.

Előterjesztése:

- Előzetes vizsgálat: esedékessége előtt 3 hónappal, feltételek teljesülnek-e, és nem áll-e fenn kizáró ok.
- Feltételek és szabályokról a reintegrációs tiszt tájékoztatja az elítéltet és írásban nyilatkoztatja, hogy vállalja-e a reintegrációs őrizet feltételeit.
- BFB meghallgatja az elítéltet és felhívja, hogy 5 napon belül jelölje meg a végrehajtásra szolgáló lakást és a kapcsolattartásra jogosult személyt.
- Tájékoztatni kell arról is, ha a megjelölt ingatlan nem a saját tulajdonában vagy használatában van, a befogadó nyilatkozatot 30 napon belül mutassa be.
- Megkeresés a lakás elhelyezkedése szerint illetékes büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőhöz.
- A bv. pártfogó felügyelő felméri az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazhatóságát és a lakás körülményeit. Előbbiről 8 napon belül jegyzőkönyvet, utóbbiról pedig 30 napon belül környezettanulmányt készít. Az elítélt által meghatározott személlyel (a továbbiakban: kontaktszemély) köteles felvenni a kapcsolatot. Amennyiben az előzetesen egyeztetett időpontban a kontaktszemély nem jelenik meg, azonban utólag távollétét igazolja, a bv. pártfogó felügyelő újabb időpontot köteles megjelölni a felmérés végrehajtása céljából. Ha az ingatlan

megtekintése és a felmérés elvégzése a kontaktszemély távolléte miatt ismételen akadályba ütközik, a bv. pártfogó felügyelő a továbbiakban a vizsgálatot nem köteles lefolytatni.

- Az ingatlan alkalmasságáról készült jegyzőkönyv tartalmát, annak írásba foglalását követő három munkanapon belül az elítélttel ismertetni kell. Ha az ingatlan alkalmatlan a reintegrációs őrizet végrehajtására, az elítélt egy alkalommal megjelölhet egy másik lakást. Ha az elítélt által megjelölt második ingatlanban végzett felmérés eredménye ismételen alkalmatlan minősítésű, a bv. intézet az előterjesztést mellőzheti.
- A felmérés alapján nem alkalmas az ingatlan, vagy a távfelügyeleti eszköz alkalmazhatósága kizárt, ha:
  - az ingatlanban nem áll rendelkezésre elektromos hálózat és emiatt a távfelügyeleti eszköz feltöltése nem biztosítható;
  - nem áll rendelkezésre a távfelügyeleti eszköz adatforgalmazásához szükséges hálózati lefedettség és jelerősség az ingatlan valamennyi helyiségében;
  - az elítélt által megjelölt kontaktszemély vagy az ingatlanban életvitelszerűen tartózkodók bármelyike kriminológiai szempontból veszélyezteti a reintegrációs őrizetbe helyezendő elítélt eredményes reintegrációját.

Az elítélt nem helyezhető reintegrációs őrizetbe, ha:

- az elítélttel szemben további szabadságvesztést kell végrehajtani,
- az elítélttel szemben folyamatban lévő büntetőügyben elrendelt letartóztatását a szabadságvesztés végrehajtásának idejére megszakították,
- a fogvatartása során engedélyezett reintegrációs őrizetet az elítéltnak felrható okból megszüntették,
- az egy évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztésből legalább három, egy évet meghaladó tartamú szabadságvesztésből legalább hat hónapot nem töltött le,
- a megjelölt lakás az elektronikus távfelügyeleti eszköz elhelyezésére alkalmatlan.

Előkészítése:

- A környezettanulmányt a megkeresés megérkezésétől számított 30 napon belül kell a bv. intézetnek megküldenie.
- Ha a lakás az elektronikus távfelügyeleti eszköz működtetésére alkalmatlan, vagy a befogadó nyilatkozatot tevő a nyilatkozatát visszavonja, az elítélt egy alkalommal megjelölhet egy másik lakást is.
- Jegyzőkönyv felvétele: a meghallgatásról, a befogadó nyilatkozat beszerzésének elmulasztásának a következményeiről.

Bv. bíró feladatai a reintegrációs őrizet során:

- Kijelöli az elítélt tartózkodási helyéül szolgáló lakást.
- Meghatározza, hogy a kijelölt lakás és a hozzá tartozó bekerített hely milyen célból és milyen időtartamban hagyható el.
- Előterjesztés esetében az iratok alapján dönt, az elítélt vagy a védő által benyújtott kérelem tárgyában meghallgatást tart.
- Kérelemnél, érdemi vizsgálat nélkül az iratok alapján utasítja el, ha elrendelését a törvény kizárja.
- A határozatot hoz a lakás kijelölésére, valamint a kijelölt lakás és az ahhoz tartozó bekerített hely elhagyásának feltételeire vonatkozó részét megváltoztathatja vagy eseti jelleggel engedélyezheti az elítélt meghatározott célból történő eltávozását.

- **5 napon belül, sürgős esetben soron kívül - az iratok alapján - határoz.** Ezt az eljárást a kijelölt lakás elhelyezkedése szerint illetékes büntetés-végrehajtási bíró folytatja le.

A büntetés-végrehajtási bíró által kijelölt lakást és az ahhoz tartozó bekerített helyet az elítélt csak az elrendelő határozatában meghatározott célból, különösen

- a mindennapi élet szokásos szükségleteinek biztosítása,
- munkavégzés,
- oktatásban, képzésben való részvétel vagy
- gyógykezelés céljából, az ott meghatározott időben és az úti cél meghatározása mellett hagyhatja el.

A reintegrációs őrizet elrendelését követően a bv. intézet feladatai:

- Az elítélt szabadon bocsátásának előkészítése,
- Az elítélt átszállítása a kijelölt lakás helye szerint illetékes megyei (fővárosi) bv. intézetbe.
- Az elektronikus távfelügyeleti eszközök beüzemelése.
- A bv. intézeten kívüli jogszerű tartózkodásról szóló igazolás kiállítása és átadása.
- Távfelügyeleti eszköz felhelyezése (átadása), ezzel kapcsolatos tájékoztatás megtétele, jegyzőkönyv felvételével.
- Az elrendeléséről szóló határozat továbbítása a szabadon bocsátó bv. intézetnek, ha az elítéltet már átszállították, továbbá a kijelölt lakás helye szerint illetékes megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságnak.

Ellenőrzése:

- bv. szervezet,
- az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv, és
- a kijelölt lakás szerint illetékes bv. pártfogó felügyelő feladata.

A bv. pártfogó havonta, de ha azt tapasztalja, hogy az elítélt a reintegrációs őrizet egyes szabályait megszegi, azonban az még nem teszi indokolttá a reintegrációs őrizet megszüntetésének kezdeményezését; vagy az elítélt élethelyzetében olyan változás áll be, amely miatt fokozott reintegrációs célú támogatásra szorul, úgy az ellenőrzések gyakoriságát fokoznia kell.

Az ellenőrzés tapasztalatairól a bv. pártfogó felügyelő öt munkanapon belül készíti el a jelentést.

Abban az esetben, ha az ellenőrzés során megállapításra kerül, hogy az elítélt a reintegrációs őrizet végrehajtása alól szándékosan kivonja magát, vagy a távfelügyeleti eszközt szándékosan megrongálta vagy eltávolította, vagy a bv. bíró által előírt magatartási szabályokat súlyosan megszegte, a bv. pártfogó felügyelő a jelentését soron kívül köteles elkészíteni és a bv. intézet parancsnoka útján haladéktalanul továbbítani a bv. bírónak.

A nem szabotázs jellegű jelzések kivizsgálása elsődlegesen a bv. intézet intézeti ügyelet feladata. Ennek keretében köteles telefon útján az elítélttel felvenni a kapcsolatot és tájékoztatást kérni a jelzés okáról. Ha többszöri próbálkozás ellenére nem sikerül telefon útján az elítélttel való kapcsolatfelvétel, hivatali munkaidőben értesíti a bv. pártfogó felügyelőt, aki személyesen ellenőrzi az elítéltet. A személyes ellenőrzés végrehajtására kizárólag a bv. pártfogó felügyelő

hivatali munkaidejében kerülhet sor. Az ellenőrzés eredményéről annak végrehajtását követően a bv. pártfogó felügyelő soron kívül köteles értesíteni az intézeti ügyeletet. Ha az ellenőrzés során megállapítást nyer, hogy az elítélt a magatartási szabályokat súlyosan megszegte, vagy a távfelügyeleti eszközt szándékosan megrongálta, vagy eltávolította és kivonta magát a végrehajtás alól, a bv. pártfogó felügyelő a bv. intézet parancsnoka útján haladéktalanul kezdeményezi a bv. bíró intézkedését.

Hivatali munkaidőn kívül, ha nem sikerül telefon útján az elítélttel való kapcsolatfelvétel, és a távfelügyeleti eszköz nem rendeltetésszerű működésére és a meghatározott magatartási szabályok megszegésére vonatkozó jelzések értékelése alapján további intézkedések foganatosítása indokolt, vagy ha a szabotázs jellegű cselekmény elkövetése egyértelműen megállapítható, az intézeti ügyelet haladéktalanul értesíti az ingatlan területi elhelyezkedése szerint illetékes megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányság tevékenység-irányítási központját. A megtett intézkedésekről az intézeti ügyelet a következő munkanapon hivatali munkakezdetkor köteles tájékoztatni a bv. pártfogó felügyelőt.

Megszüntetésére akkor kerül sor, ha:

- végrehajtandó szabadságvesztésről, új büntető ügyről érkezik értesítés,
- az elítélt a magatartási, illetve az elektronikus távfelügyeleti eszköz vállalt alkalmazási szabályait megszegi, az elektronikus távfelügyeleti eszközt megrongálja vagy használhatatlanná teszi.
- a befogadó nyilatkozatot tevő személy a nyilatkozatát visszavonja,
- a lakás alkalmatlanná válik az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazhatóságához.

Megszüntetéséről a bv. bíró a bv. intézet előterjesztésére soron kívül, iratok alapján határoz.

10. ÖSZTÖNZŐ RENDSZER

A jutalmazás

Az enyhébb végrehajtási szabályok

Az átmeneti részleg

A végrehajtási fokozat megváltoztatása

A feltételes szabadságra bocsátás

A nemzetközi elvekkel összhangban levő szemlélet a végrehajtás rendjének betartását az elítéltek önkéntességére, a személyzettel való együttműködésre alapozza.

Ezt az érdekeltséget egy úgynevezett *pozitív menedzselés* kialakítása teszi lehetővé, melynek logikája az, hogy az elítélteket a követelmények teljesítésére nem a hagyományos büntető intézkedésekkel, hanem a kilátásba helyezett, jelentősen megnövelt kedvezményekkel kívánja ösztönözni.

A végrehajtás ösztönzési rendszerének elemei az elítéltnak adható **jutalmak**, továbbá a végrehajtás progresszivitásának olyan intézményei, mint:

- az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazása,
- az átmeneti csoport,
- a végrehajtási fokozat megváltozása, és
- a feltételes szabadságra bocsátás.

A jutalmak és a végrehajtás progresszivitásának felsorolt intézményei nem kikövetelhető jogosultságok, hanem számos körülmény mérlegelése alapján adható kedvezmények.

10.1 A jutalmazás

A magatartás-szabályozás alapvető módszere, a kívánt viselkedés megerősítése. Rendeltetése az, hogy ösztönözzön a végrehajtás célját szolgáló szabályok betartására.

A jutalmazás azonban csak akkor éri el a **célját**, ha figyelembe veszi az elítélt képességeit, adottságait, előmenetelét, ha megfelelő időben történik, ha, és ha fokozatos.

A jutalomban megnyilvánuló elismerés növelheti az elítélt önbizalmát, jobb teljesítmény elérésére sarkallhatja.

De a jutalmak nem jogosultságok, amelyek eleve járnak, hanem a jutalmazásra feljogosított büntetés-végrehajtási alkalmazott (reintegrációs tiszt, büntetés-végrehajtási osztályvezető, parancsnok) mérlegelésétől függően adhatók. A jutalmak adásának feltételeit és formáit a Büntetés-végrehajtási Törvény határozza meg.

Jutalmat a személyi állomány bármely tagja kezdeményezhet, de csak a **miértjére** tehet javaslatot. Az elítéltek jutalmazását a büntetés-végrehajtási intézet parancsnokánál kezdeményezheti az elítéltek reintegrációjában közreműködő szervezet munkatársa is.

A büntetés-végrehajtási Törvény rendelkezik a fogvatartottak által igénybe vehető **többletszolgáltatásokról**, melyek a jutalmazás és a fegyelmi felelősségre vonás szerves részét is képezik, a reintegráció részeként.

Az elítélt által igénybe vehető többletszolgáltatások:

- **kondicionáló terem**
- **hűtőszekrény**
- **vízmelegítő**

Az elítélt köteles a törvényben meghatározott többletszolgáltatások igénybevételét megtéríteni.

Az egyes többletszolgáltatások nettó díjai az alábbiak:

- A kondicionáló terem használata: 800 Ft/fő/hó.
- Az intézeti hűtőszekrény használata: 700 Ft/fő/hó.
- Az intézeti vízmelegítő használata: 200 Ft/fő/hó.
- Saját ruha mosatása: 100 Ft/kg.
- Fénymásolás: 8 Ft/lap.
- Igazolványkép készítése: 80 Ft/ fotó

A felsorolt többletszolgáltatásokat kizárólag abban az esetben lehet biztosítani az igénybevevő fogvatartott részére, amennyiben előzetesen kérelmi lapon jelezte az igénybevétel szándékát.

A kérelmi lapot a reintegrációs tiszt terjeszti fel jóváhagyásra a büntetés-végrehajtási osztály vezetőjének, aki javaslatát továbbítja a gazdasági szakterület részére.

A törvény rendelkezése szerint jutalomba részesíthető az elítélt:

- **példamutató magatartásáért,**
- **a munkában elért eredményéért,**
- **tanulásban tanúsított szorgalmáért,**
- **a közösség érdekében végzett tevékenységéért,**
- **élet vagy jelentős anyagi érték megmentésében, vagy**
- **súlyos veszély elhárításában vett részt.**

Az elítéltnak adható jutalmak:

- **dicséret,** (a dicséretet az elítélt nyilvántartásába be kell jegyezni)
- **kondicionáló terem díjmentes használatának engedélyezése,** egy hónaptól három hónapig terjedő időtartamra
- **látogatófogadás soron kívül, a látogatási idő meghosszabbítása,**
  - (Az elítélt a havi látogató fogadáson felül jogosult, valamint alkalmanként legfeljebb harminc perccel hosszabbítható.)
- **a személyes szükségletekre fordítható összeg növelése,**
  - (Egy hónaptól három hónapig terjedő időtartamra, legfeljebb száz százalékkal növelhető)
- **pénzjutalom,**
- **tárgyjutalom,**
  - (Tárgyjutalmak körét a büntetés-végrehajtás. intézet parancsnoka határozza meg)
- **a végrehajtott fenyítés nyilvántartásból törlése,**
  - (A nyilvántartásból törölt fenyítést az elítéltről készített értékelő véleményekben nem lehet feltüntetni)
- **látogató büntetés-végrehajtási intézeten kívüli fogadása soron kívül / legalább 2 óra/**
- **jutalom kimaradás/ max. 24 óra/,**
- **jutalom eltávozás/ fegyházban 5 nap/év, börtönben 10 nap/év, fogházban 15nap/év lehet/**

A büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka a felsorolt valamennyi jutalom adására jogosult. **Kizárólag** a büntetés-végrehajtási intézet **parancsnoka** jogosult a végrehajtott fenyítés nyilvántartásból törlése, a látogató büntetés-végrehajtási intézeten kívüli fogadása, soron kívül, a jutalom kimaradás és a jutalom eltávozás engedélyezésére.

A kondicionáló terem használatának díjmentes biztosításáról, a személyes szükségletre fordítható összeg növeléséről, a pénzjutalomról és a tárgyjutalom adásáról a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka által kijelölt vezető a jogosult.

A reintegrációs tiszt jogosult a jutalmak közül dicséret, valamint a látogatófogadásáról soron kívül, s a látogatási idő meghosszabbítása jutalmak adására.

A látogató büntetés-végrehajtási intézeten kívüli fogadása, a jutalom kimaradás és a jutalom eltávozás időtartama a szabadságvesztésbe beszámít. A jutalom kimaradásra és a jutalom eltávozásra egyebekben a kimaradás és az eltávozás szabályait kell alkalmazni.

Az eltávozásra, kimaradásra, vagy látogató büntetés-végrehajtási intézeten kívüli fogadására távozó elítéltet arcképmással rendelkező **okmánnyal, igazolással** kell ellátni, amely a személyazonosságot, az engedélyező szervet és személyt, a távollét jogcímét, időtartamát, a kijelölt tartózkodási helyet, továbbá eltávozás esetében a rendőrségnél való jelentkezési kötelezettséget is tartalmazza.

Az igazoltatásra jogosult személy felszólítására az elítélt a meghatározott igazolást köteles bemutatni. Az eltávozásról és a kimaradásról az elítélt tartózkodási helye szerint illetékes **rendőrkapitányságot értesíteni kell.**

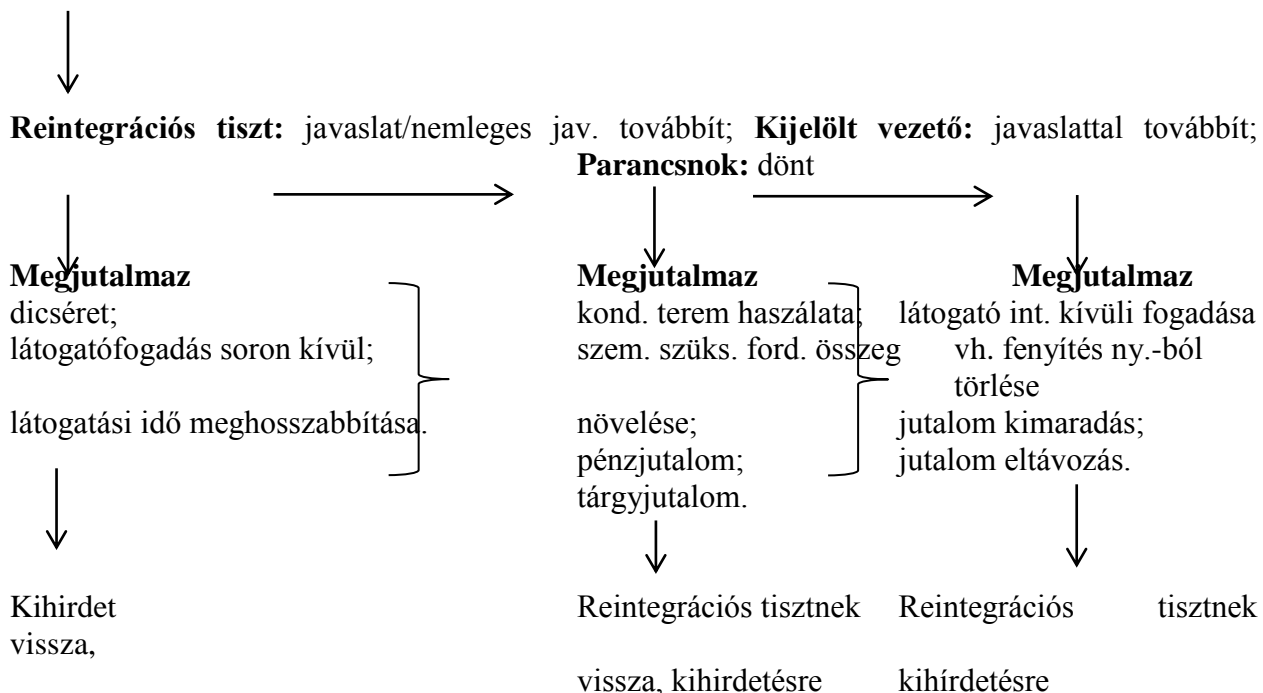
A szélesebb körben alkalmazható intézet elhagyási lehetőségek és az új rezsimkategóriák bevezetésével létjogosultságot nyerő további klasszifikációs elemek – felelősségtudatukat erősítve – **elősegítik a hosszabb szabadságvesztést töltők esetében a börtönártalmak csökkentését és a reintegrációhoz való aktív viszony kialakítását.**

A **jutalmazás gyakorlata kétlépcsős: javaslatvételi és engedélyezési folyamatból áll.** A hagyományos módon leadott jutalmazási javaslatokat a szociális (segéd)előadók vagy az arra kijelölt személyek, kivételesen a reintegrációs tiszték rögzítik az informatikai rendszerben.

Több jutalmazási javaslat esetén, együttesen kell azokat elbírálni, illetve a reintegrációs tiszt elbírálásra továbbítja a javaslatokat minden hónap 25-ig.

A JUTALMAZÁS FOLYAMATA LEEGYSZERŰSÍTVE

Javaslattevő: a jutalmazás kezdeményezője, a javaslatot az informatikai rendszerben rögzíti.

10.2 Az enyhébb végrehajtási szabályok

Az 1993. évi XXXII. törvény egy Európában már széles körben elterjedt intézményt vezetett be, az **enyhébb végrehajtási szabályokat (EVSZ)**, mely jól szolgálja a társadalomba történő

beilleszkedés elősegítését, illetve a börtön káros hatásainak mérséklését. A szabadságvesztés célja a speciális prevenció révén az elítélt segítése a társadalomba történő beilleszkedésben.

Büntetés-végrehajtási Törvény szerint:

A fogház, illetőleg a börtön végrehajtásának általános szabályainál enyhébb végrehajtási szabályok akkor alkalmazhatók, ha – különösen az elítélt személyiségére, előéletére, életvitelére, családi körülményeire, bűnözői kapcsolataira, a szabadságvesztés során tanúsított magatartására, az elkövetett bűncselekményére, a szabadságvesztés tartamára tekintettel – a szabadságvesztés célja az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazásával is elérhető, és az enyhébb büntetés-végrehajtási szabályok alkalmazása a büntetés-végrehajtás biztonságát nem veszélyezteti.

Az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazását az elítélt vagy védője is kezdeményezheti. A kérelmet a büntetés-végrehajtási intézet – értékelő véleményével és javaslatával – tizenöt napon belül továbbítja a büntetés-végrehajtási bíróhoz.

Az elítélttel közölni kell az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazásának kezdeményezését és tájékoztatni kell az ezzel járó változásokról.

A büntetés-végrehajtási bíró jogerős határozatának a kézhezvételét követő napon az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazását meg kell kezdeni.

Az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazásának hatálya alá tartozó elítélteket külön részlegben vagy zárkában, illetve lakóhelyiségben lehet elhelyezni.

Enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazása iránti előterjesztés tárgyában a büntetés-végrehajtási bíró **az iratok alapján hozhatja meg a döntést**; az elítélt vagy a védő által benyújtott kérelem tárgyában – meghatározott esetek kivételével – meghallgatást tart.

Enyhébb végrehajtási szabályok nem alkalmazhatók, ha

- az elítélt a szabadságvesztésből a letartóztatást és háziőrizetben töltött időt is figyelembe véve
- a feltételes szabadságra bocsátásig esedékes időtartam felét nem töltötte le,
- az elítélt a szabadságvesztésből börtönfokozatban legalább hat hónapot, fogházfokozatban legalább három hónapot nem töltött le,
- az elítélt a törvény értelmében, vagy a bíróság határozata folytán nem bocsátható feltételes szabadságra,
- a bíróság jogerős ügydöntő határozatában fegyházbüntetésre ítélt elítélt a szabadságvesztés fokozatának enyhítésével tölti a büntetését,
- az elítélt ellen szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény miatt újabb büntetőeljárás van folyamatban, és az a bíróság, illetve ügyészség, amely előtt a büntetőeljárás folyamatban van, a büntetőeljárás eredményének veszélyeztetése okán nem járult hozzá ahhoz, hogy az elítélt a bv. intézetet őrzés nélkül elhagyhassa.

Az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazása esetén az elítélt:

- a büntetés-végrehajtási intézetből huszonnegy, kivételesen negyvennyolc órát meg nem haladó időre, havonta legfeljebb négy alkalommal eltávozhat azokon a napokon, amelyeken nem végez munkát;
- a személyes szükségletre fordítható pénzt készpénzben is megkaphatja, és ezt a büntetés-végrehajtási intézeten kívül költheti el;

- a látogatóját a büntetés-végrehajtási intézeten kívül is fogadhatja;
- ha a büntetés-végrehajtási intézeten kívül dolgozik, a felügyelete mellőzhető.

Az elítélt eltávozása alkalmanként kérelmére engedélyezhető. Minden eltávozást egyedileg kell elbírálni, ennek során figyelembe kell venni különösen:

- az elítélt magatartását, munkavégzését;
- az elítélt aktuális pszichés állapotát;
- az elítélt kapcsolatainak, családi körülményeinek alakulását.

A 24 órát meghaladó, maximum 48 órás eltávozás csak kivételesen engedélyezhető. Kivételes eset lehet:

- állami vagy egyházi ünnep;
- jelentős családi esemény;
- ha az elítélt igazolja, hogy személyes ügyeinek viteléhez fontos érdeke fűződik;
- a szabadulás utáni elhelyezkedésével kapcsolatos ügyintézés;
- a bv. intézet és az elítélt eltávozási helye közötti jelentős távolság.

Az elítélt Enyhébb Végrehajtási Szabályok hatálya alá helyezését követően, az eltávozások engedélyezésekor a fokozatosság elvét kell alkalmazni.

Az eltávozás időtartama a szabadságvesztésbe beszámít. Az elítélt köteles bejelenteni, hogy az eltávozás ideje alatt hol tartózkodik. Az elítélt a látogatóját intézeten kívül akkor fogadhatja, ha azt írásban kéri, és ha a látogató a büntetés-végrehajtási intézetenél a látogatást megelőzően jelentkezett.

A büntetés-végrehajtási intézetet elhagyó elítélt részére Igazolványt kell átadni, amely az elítélt személyazonosságának igazolására szolgál, és amely őt feljogosítja a büntetés-végrehajtási intézetből való ki-, illetve a büntetés-végrehajtási intézetbe való belépésre. Az Igazolványt az elítélt büntetés-végrehajtási iratai között kell tárolni.

Az eltávozás arra a tartózkodási helyre engedélyezhető, amely a büntetés-végrehajtási intézet nyilvántartásában rögzítésre került, és amelyről az illetékes külső szerv(ek) az eljárás során korábban véleményt (környezettanulmányt) készített(ek).

Az elítéltek munkavégzésére az általános szabályokat kell alkalmazni. Törekedni kell az elítéltek büntetés-végrehajtási intézeten kívüli foglalkoztatására. Amennyiben ez nem lehetséges, az elítéltet büntetés-végrehajtási intézeten belül elsősorban olyan munkahelyen kell foglalkoztatni, ahol ellenőrzéssel, ennek akadályoztatása esetén felügyelettel foglalkoztatható. Az elítéltek csak szerződés alapján munkáltathatók, viszont konkrét elítélt személy munkáltatására nem köthető szerződés. A büntetés-végrehajtási intézeten kívül, felügyelet mellőzésével végzett munka a gyakorlatban azt jelenti, hogy az intézet és valamely munkaadó szervezet (önkormányzat, kft; magánvállalkozó stb.) között létrejött szerződés alapján az elítélt lényegében a szabad munkavállalóhoz hasonló körülmények között végez munkát. Felügyelet nélküli munkáltatás esetén, ha az elítéltek a kijelölt munkahelyet önállóan közelítik meg, büntetés-végrehajtási intézeten kívüli foglalkoztatás csak abban az esetben lehetséges, ha a munkahely az intézet 30 km-es körzetén belül helyezkedik el.

A tanulmányokat folytató elítélt a büntetés-végrehajtási intézeten kívül egyedül is részt vehet az oktatásban, illetve leteheti a szükséges vizsgákat.

Az enyhébb végrehajtási szabályok rezsimszabályait az intézet parancsnok a házirendben szabályozza.

Az enyhébb végrehajtási szabályok megszüntetése:

Meg kell szüntetni az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazását:

- ha az elítélt az eltávozással, illetőleg az intézeten kívüli munkavégzéssel kapcsolatos magatartási szabályokat ismételten, vagy súlyosan megszegi,
- ha az eltávozásról nem az előírt időben tér vissza, vagy súlyos fegyelemsértést követ el.
- hasonlóképpen válhat érdemtelenné az elítélt, ha az intézetben követ el súlyos, vagy ismételt fegyelemsértést,
- vagy újabb szabadságvesztés végrehajtásáról érkezik értesítés.

Mindezen esetekben az intézet parancsnoka az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazását felfüggeszti, és előterjesztést tesz a büntetés-végrehajtási bírónak a megszüntetésre.

A törvényi előírások alapján megállapítható, hogy az arra érdemes elítéltek számára vonzó jogintézményről van szó, amely egyfelől jelentősen elősegítheti a differenciált végrehajtást, ösztönzően hat az elítéltek előmenetelére, a személyzettel való együttműködésre, másfelől újabb lehetőség a külvilággal való kapcsolat bővítésére. Az is nyilvánvaló, hogy ez a jogintézmény nem a minden követelményektől mentes, nyitott börtönt jelenti, a kedvezmények csupán enyhítik az elítéltek személyi szabadságának korlátozását. Természetéből az is következik, hogy az enyhébb végrehajtási szabályok hatálya alá kerüléshez előzetes megfigyelési idő és bizalom kialakítása szükséges. Ezért írja elő a törvény a fogházban a rövidebb (3 hónap), börtönben a hosszabb (6 hónap) kivárási időt és zárja ki a fegyház fokozatú elítélteket a kedvezményezettek köréből.

Összefoglalva: az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazásának **reintegrációs jelentősége a családi kapcsolatok fenntartásában, erősítésében, a civil társadalom mindennapjaiba való beilleszkedésben, valamint a munkahely keresésében** jelent nagy segítséget az elítélteknek.

10.3 Az átmeneti részleg

Azt az elítéltet, aki büntetését fegyház vagy börtön fokozatban tölti és szabadságvesztésből *legalább öt évet* kitöltött, a társadalomba való beilleszkedés elősegítése érdekében, a várható szabadulása előtt *legfeljebb két évvel* átmeneti csoportba lehet helyezni.

A hosszú szabadságvesztésre ítélték szabadulásra való felkészítését egy 1978-ban létrehozott intézménnyel, átmeneti csoportba helyezéssel oldotta meg a törvényhozás.

Az átmeneti csoport **célja** az, hogy korrigálja a börtönártalmakat, és segítséget nyújtson a szabadulást követő beilleszkedéshez, segítse a börtönártalmak kiküszöbölését.

A hosszú börtönbüntetésnél az önálló életviteli képesség csökkenése, a személyes kapcsolatok károsodása figyelhető meg. A hosszabb szabadságvesztés az elítéltet tartósan kiemeli környezetéből, amelyből következően személyi kapcsolatai a legközelebbi hozzátartozók körére szűkülhetnek le. Addig kialakított csaknem minden más személyes kapcsolata megszűnik. Nehezíti a helyzetet, hogy még a legközelebbi hozzátartozókkal sem zökkenőmentesek a kapcsolatok, s ez az elítélt hangulatát alapvetően befolyásolja.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy az elítéltek törekvése a kapcsolattartási lehetőségek szélesítésére a szabadulás előtti néhány évben felerősödik.

A kutatások azt is kimutatják, hogy a tartós elszigeteltség káros szubjektív és objektív következményei csökkenthetők, ha az életrendjét fokozatosan közelítjük a szabad élet körülményeihez.

Az átmeneti csoport, elnevezéséhez hűen átmenetet képez a fegyház és a börtön fokozat, valamint a szabad élet viszonyai között. Az átmeneti csoportba helyezés általános törvényi feltétele tehát az, hogy az elítélt büntetését fegyház, vagy börtön fokozatban töltse, és abból legalább öt évet már kitöltött. A fenti feltételek megléte esetén a törvény előírja, hogy az elítéltet a ráható szabadulása előtt legfeljebb **két évvel** lehet átmeneti csoportba helyezni. A várható szabadulás időpontjának meghatározásához a feltételes szabadságra bocsátás esedékes időpontját is figyelembe lehet venni.

Az átmeneti részlegre helyezésről és annak időpontjáról az intézet parancsnoka dönt az elítélt várható szabadulása előtt két évvel, miután megvizsgálta a részlegbe helyezés feltételeit. Az átmeneti részlegbe helyezésről a büntetés-végrehajtási intézet székhelye szerint illetékes büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőt értesíteni kell.

Mivel az átmeneti csoportba helyezés nem az elítéltet megillető jogosultság, hanem lehetőség, a parancsnok azt is mérlegeli, hogy az elítélt áthelyezése az átmeneti részleg félig zárt körülményei közé nem veszélyezteti-e a közbiztonságot, a végrehajtás rendjét.

A Büntetés-végrehajtási Törvény számol azzal is, ha az átmeneti részlegre helyezés nem éri el a célját, az elítélt olyan magatartást tanúsít, amely a végrehajtás rendjét súlyosan sérti. Ilyennek tekinthető, ha az elítélt a büntetés-végrehajtás rendjét súlyosan megsérti, vagy magánelzárás fenytést szabtak ki ellene, vagy az elítélt ellen újabb büntetőeljárás indult. Ezekben az esetekben az átmeneti részlegre helyezést meg kell szüntetni. Megszüntetés esetén az elítélt átmeneti részlegbe való újabb helyezésére egy év eltelté előtt akkor kerülhet sor, ha az újabb büntetőeljárás során az elítéltet felmentették vagy az eljárást vele szemben megszüntették

Az átmeneti részlegen az elítéltek irányadó büntetés-végrehajtási szabályok enyhíthetők, így különösen:

- a büntetés-végrehajtási intézetből az eltávozása engedélyezhető huszonnégy órát meg nem haladó időre, továbbá jutalomként évi tizenöt nap jutalom eltávozásra van lehetősége, és részt vehet a büntetés-végrehajtási intézeten kívüli munkáltatásban,
- csökkenthető az életrend meghatározottsága,
- a büntetés-végrehajtási intézet kijelölt területén szabadon mozoghat,
- a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelővel rendszeresen tarthat kapcsolatot.

Az eltávozás időtartama a szabadságvesztésbe beszámít.

A kialakult belső rend szerint az elítéltek maguk tehetik otthonosabbá lakóhelyiségeiket, a házirend csupán a legszükségesebb kötelemeket tartalmazza. Szabadidejüket maguk szervezhetik, munkáltatásuk jórészt az intézeten kívül, szabad munkavállalók mellett történhet. A csoport a külvilággal való kapcsolatfelvételt fokozatosan, az eltávozási idő növelésével történik, ennek keretében az elítélteknek lehetősége nyílik családi kapcsolatainak erősítésén túl szabadulása utáni elhelyezkedésének és egyéb ügyeinek (pl.: egészségügyi, társadalombiztosítási) intézésére is. Az eltávozásról való pontos visszatérés próbatétele az elítélt visszailleszkedési szándékának. Az intézetelhagyás lehetőségét célszerű a fokozatosság elvét betartva megszervezni.

A fogvatartottak kezdetben lehetőség szerint csoportos kimaradáson ismerkedjenek a hosszú évek alatt megváltozott civil környezettel, majd a rövid, egyéni kimaradást követően nyílik lehetőség az egyéni, több napot felölelő eltávozásra.

Az átmeneti részleg akkor tudja kifejteni pozitív hatását, és akkor éri el a célját, ha elsősorban olyan elítéltek kerülnek behelyezésre, akik aktív normakövetők, rendelkeznek olyan mentális adottságokkal, amelyek alkalmassá teszik őket a csoportban folyó intenzív munkában való részvételre.

10.4 A végrehajtási fokozat megváltoztatása

A bíróság az ügydöntő határozatban (ítéletben) határozza meg a szabadságvesztés fokozatát. Azonban ha az elítéltnak a büntetés-végrehajtása alatti magatartása azt mutathatja, hogy a büntetés céljának elérésére nem csak az ügydöntő határozatban (ítéletben) meghatározott fokozata alkalmas, akkor a törvény lehetővé teszi, hogy a bíróság megváltoztathassa az ügydöntő határozatban (ítéletben) meghatározott fokozatot.

A büntetés végrehajtása alatt tanúsított kifogástalan magatartás esetén a bíróság úgy rendelkezhet, hogy a büntetés hátralevő részét eggyel enyhébb fokozatban kell végrehajtani, ha pedig az elítélt a büntetés-végrehajtás rendjét ismételten és súlyosan megzavarja, a bíróság elrendelheti, hogy a büntetés hátralevő részét eggyel szigorúbb fokozatban hajtsák végre.

A végrehajtási fokozat megváltoztatásának lehetősége komoly ösztönzője lehet az elítélt kedvező előmenetelének, együttműködési készségének. Az utóbbi években különösen megnövekedett az enyhébb fokozatba helyezés gyakorlata, míg a szigorúbb fokozatba helyezés csupán kis számban fordul elő. A gyakorlat azt jelzi, hogy a jogalkalmazók kellő fontosságúnak tekintik az enyhébb fokozatba helyezés intézményét, amely egyben segíti a szabadulás előkészítését is.

A szabadságvesztés végrehajtásának **eggyel enyhébb**, illetve **eggyel szigorúbb** végrehajtási fokozat kijelölése iránt a büntetés-végrehajtási intézet tesz előterjesztést a büntetés-végrehajtási bírónak, melyet közölni kell az elítélttel, és tájékoztatni kell a fokozatváltás jogkövetkezményeiről.

A szabadságvesztés végrehajtására **eggyel enyhébb fokozat akkor jelölhető** ki, ha –különösen az elítélt személyiségére, előéletére, egészségi állapotára, a szabadságvesztés során tanúsított magatartására, az elkövetett bűncselekményére, a szabadságvesztés tartamára, a társadalomba való beilleszkedési készségére tekintettel – a büntetés célja a szabadságvesztés enyhébb fokozatba történő végrehajtásával is elérhető.

Enyhébb végrehajtási fokozat nem jelölhető ki, ha:

- az elítélt a szabadságvesztésből – a letartóztatás és a házi őrizetben töltött időt is beszámítva - a feltételes szabadságra bocsátásig esedékes időtartam felét nem töltötte le,
- az elítélt feltételes szabadságra nem bocsátható és a szabadságvesztés tartamának – a letartóztatásban és a házi őrizetben töltött időt is beszámítva - fegyházfokozatban a felét, börtönfokozatban az egyharmadát nem töltötte le,
- az elítélt a szabadságvesztésből fegyházfokozatban legalább egy évet, börtönfokozatban legalább hat hónapot nem töltött le,
- az elítélt erőszakos többszörös visszaeső,
- az elítélt a bűncselekményt bünszervezetben követte el,
- az elítélt életfogytig tartó szabadságvesztés büntetést tölt, amelyből nem bocsátható feltételes szabadságra.

Az előterjesztést a büntetés-végrehajtási intézet – értékelő véleményével és javaslatával – tizenöt napon belül továbbítja a büntetés-végrehajtási bíróhoz. Ha az enyhébb fokozat kijelölését e törvény kizárja, vagy az egy éven belül ismételten előterjesztett kérelem új körülményre nem hivatkozik, az értékelő vélemény és a javaslat elkészítését a büntetés-végrehajtási intézet mellőzheti.

Az elítélt megváltozott magatartására figyelemmel a bíróság az enyhébb végrehajtási fokozat kijelöléséről szóló határozatát hatályon kívül helyezheti.

A szabadságvesztés végrehajtására **eggyel szigorúbb fokozat** akkor jelölhető ki, ha az elítélt a büntetés-végrehajtás rendjét ismételen vagy súlyosan megzavarja.

A szabadságvesztés szigorúbb végrehajtási fokozatának a kijelölésére a büntetés-végrehajtási intézet nem tehet előterjesztést, ha az elítélt a szabadságvesztésből legalább hat hónapot még nem töltött le.

Természetesen arra is van lehetőség - akár enyhébb, akár szigorúbb fokozatba helyezés történt -, hogy az elítélt magatartásának megváltozása a büntetés-végrehajtási bírót korábbi határozatának hatályon kívül helyezésére indítja, és elrendeli, hogy az elítélt a hátralevő időt az eredeti fokozatban töltsen le. A fokozat megváltoztatásának következménye a végrehajtási rend módosulása, de ezen túl érzékenyen érintheti az elítéltet, hogy a feltételes szabadság lehetősége is az új fokozathoz igazodva nyílik meg.

A büntetés-végrehajtási bíró döntéséről írásos értesítést is kap az elítélt.

Az egyes büntetés-végrehajtási fokozatokban eltérő lesz:

- őrzése, felügyelete, ellenőrzése
- a büntetés-végrehajtási intézeten belüli mozgása
- életrendje
- az elítélt elkülönítése a külvilágtól
- személyes szükségletre fordítható összeg
- jutalmazása, fenyítése
- részvétele az elítéltek öntevékeny szervezeteiben
- valamint a feltételes szabadságra bocsátás időpontja is megváltozik.

Mindezek az elítélt személyiségének a változását, alakulást eredményezhetik, s hozzájárulhatnak a büntetés-végrehajtási reintegráció céljának a megvalósulásához.

10.5 A feltételes szabadságra bocsátás

A feltételes szabadságra bocsátás a XIX. század börtönrendszereiben alakult ki.

A feltételes szabadságra bocsátás egy olyan kedvezmény az elítélt számára, amellyel a szabadságvesztés büntetés végrehajtandó része csökken.

A feltételes szabadság a bíróság számára - a büntetéskiszabásához képest - korrekciós lehetőség, az elítélt számára pedig perspektívát nyújt, ugyanakkor átmenetet és próbatételt is a társadalomba való beilleszkedéshez. A hazai vizsgálati eredmények azt mutatják, hogy a feltételes szabadság intézménye jobban elősegíti a visszaesés megelőzését, mint a büntetés teljes kitöltése.

A feltételes szabadság lehetősége az elítéltet a büntetés-végrehajtás rendjének betartására is ösztönzi, ezáltal pedig elősegíti a személyzettel való együttműködést.

A szabadságvesztésre ítélt feltételes szabadságra bocsátható, ha a büntetés-végrehajtása alatt tanúsított kifogástalan magatartására, valamint arra a készségére tekintettel, hogy törvénytisztelő életmódot fog folytatni, alaposan feltehető, hogy a büntetés célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető.

A határozott ideig tartó szabadságvesztésnél a feltételes szabadságra bocsátásnak egyik feltétele a büntetés meghatározott részének a kitöltése, amely a végrehajtási fokozathoz igazodik.

A feltételes szabadságra bocsátásról a büntetés-végrehajtási bíró a büntetés-végrehajtási intézet előterjesztése alapján, a feltételes szabadságra bocsátás lehetséges időpontja előtt, az elítélt meghallgatása után határoz.

A feltételes szabadon bocsátás iránti eljárás tehát a büntetés-végrehajtási intézet előterjesztése alapján indul meg, amelyben az elítélt magatartása alapján véleményt nyilvánít, hogy a büntetés elérte-e a célját. Az előterjesztésben foglalt következtetés az elítélt várható magatartásáról alkotott feltételezés, amely az elítélt szabadságvesztés végrehajtása alatt tanúsított magatartására épít, ezért különös gondot kell fordítani az elítélt értékelésére. Az értékelés az elítélttel kapcsolatos végrehajtás során történt fontosabb eseményekre:

- a viselkedésére,
- tanulására,
- munkavégzésére,
- a jutalmazására és
- fegyelmi adatokra,
- a szabadidő eltöltésének módjára,
- a kapcsolattartására,
- a szabadulásra való felkészítés érdekében tett intézkedésre terjed ki.

Ugyanakkor az előterjesztésben fel kell tüntetni, ha az elítélttel szemben büntetőeljárás van folyamatban, más ügyben letartóztatását rendelték el, illetve, ha más ügyben végrehajtandó szabadságvesztés, közérdekű munka helyébe lépő szabadságvesztés vagy pénzbüntetés helyébe lépő szabadságvesztés, elzárás vagy szabálysértési elzárás vár végrehajtásra.

A büntetés-végrehajtási intézet a feltételes szabadságra bocsátás esedékessége előtt **két hónappal**, vagy ha ennél kevesebb idő áll rendelkezésre, haladéktalanul előterjesztést tesz a büntetés-végrehajtási bírónak, amelyhez - ha rendelkezésre áll - megküldi a záró kockázatértékelési jelentést.

Ha a feltételes szabadságra bocsátás iránti kérelmet az elítélt vagy védője a büntetés-végrehajtási intézetnél terjesztette elő és az értékelő vélemény készítése mellőzhető, a kérelmet nyolc napon belül kell a büntetés-végrehajtási bíróhoz továbbítani.

Ha pártfogó felügyelet elrendelésének van helye, a büntetés-végrehajtási intézet az erre irányuló előterjesztést a feltételes szabadságra vonatkozó előterjesztéssel együtt teszi meg.

A pártfogó felügyelet elrendelésére vonatkozó előterjesztésben a büntetés-végrehajtási intézet javaslatot tehet a magatartási szabályok előírására, erről értesíti a büntetés-végrehajtási intézet székhelye szerint illetékes büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőt.

Nem bocsátható feltételes szabadságra:

- a többszörösen visszaeső, ha a szabadságvesztés fegyház fokozatban kell végrehajtani,
- az erőszakos többszörös visszaeső,
- aki a bűncselekményt bünszervezetben követte el,
- akit olyan szándékos bűncselekmény miatt ítélték szabadságvesztésre, amelyet korábbi, határozott ideig tartó végrehajtandó szabadságvesztésre ítéltése után, a végrehajtás befejezése vagy a végrehajthatóság megszűnése előtt követte el,
- aki a szabadságvesztést önhibájából nem kezdi meg.

Az elítélt feltételes szabadságra bocsátásáról a büntetés-végrehajtási intézet helye szerint illetékes megyei (fővárosi) bíróságon működő büntetés-végrehajtási bíró határoz.

Ha a büntetés-végrehajtási bíró az elítéltet nem bocsátotta feltételes szabadságra, a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét később újból megvizsgálhatja. Ebben az esetben elrendelheti a pártfogó felügyelői vélemény beszerzését.

Ha a büntetés-végrehajtási bíró az **életfogytig** tartó szabadságvesztésre ítéltet nem bocsátotta feltételes szabadságra, a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét legkésőbb **két év** múlva, azt követően évente megvizsgálja. Ilyen esetekben elrendelheti a pártfogó felügyelői vélemény beszerzését. . Ez a lehetőség az elítélt számára ösztönző erővel bírhat a fogva tartás szabályainak maradéktalan betartására, továbbá jövőbeli reményt a szabad élethez és az arra történő tudatos felkészüléshez.

Ha a büntetés-végrehajtási bíró az elítélt feltételes szabadságra bocsátását mellőzte, de úgy ítéli meg, hogy az elítélt később feltételes szabadságra bocsátható, felhívja a büntetés-végrehajtási intézetet, hogy az általa meghatározott időpontban, amely:

- öt évet meg nem haladó szabadságvesztés esetén nem lehet kevesebb, mint a feltételes szabadságra bocsátás mellőzéséről hozott határozat napjától számított három hónap,
- öt évet meghaladó tartamú szabadságvesztés esetén nem lehet kevesebb, mint a feltételes szabadságra bocsátás mellőzéséről hozott határozat napjától számított hat hónap, tegyen újabb előterjesztést.

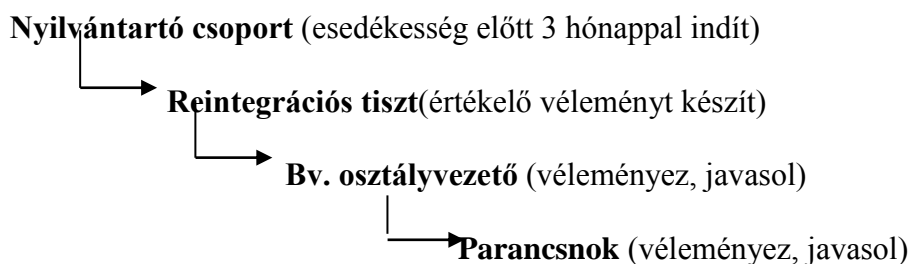
Az elítélt magatartásában tartósan bekövetkezett, lényeges változásra figyelemmel a büntetés-végrehajtási intézet ismételt előterjesztést tehet, ha a büntetés-végrehajtási bíró – feltételes szabadságra bocsátást mellőző – határozatától számítva hat hónap már eltelt.

Határozott szabadságvesztés esetén a feltételes szabadság tartama azonos a szabadságvesztés hátralévő részével, de legalább egy év.

A feltételes szabadság akkor telik el sikeresen, ha az elítélt nem követ el bűncselekményt, illetve az előírt magatartási szabályokat megtartja. Az elítélt a feltételes szabadság tartamára, de legkevesebb egy évre pártfogó felügyelet alá helyezhető.

FELTÉTELES SZABADSÁGRA BOCSÁTÁSHOZ KÉSZÍTETT ELŐTERJESZTÉS TEMATIKÁJA

A reintegrációs tiszt az értékelő véleményt az előterjesztést megelőző 30 napon belül, a parancsnok által meghatározott időpontra készíti el. A haladéktalanul előterjesztendő értékelő vélemény a rendelkezésre álló információkat tartalmazza.

Az **intézet** az esedékességet megelőző 2 hónappal előterjesztést tesz a **büntetés-végrehajtási bíró** felé a szabadításhoz.

Felkészülési kérdések:

- **Ismertesse a jutalmazás fogalmát, célját, valamint az elítéltnak adható jutalmakat!**
- **Készítsen jutalmazási javaslatot egy nem dolgozó fogvatartottnak!**

- **Bírálja el a jutalmazási javaslatot, s készítsen rövidtartamú eltávozásra előterjesztést!**
- **Ismertesse, hogy az enyhébb végrehajtási szabályok mikor nem alkalmazhatóak!**
- **Készítsen reintegrációs előterjesztést egy fogvatartott részére az EVSZ hatálya alá helyezésre vonatkozóan!**
- **Készítsen javaslatot a fogvatartott EVSZ megszüntetésére vonatkozóan!**
- **Mely szempontokat kell figyelembe venni a fogvatartott feltételes szabadságra bocsátásával kapcsolatos reintegrációs értékelő vélemény elkészítése során!**
- **Ismertesse az átmeneti részleg fogalmát, pedagógiai jelentőségét!**
- **Ismertesse, hogy az átmeneti részlegen az elítéltre irányadó büntetés-végrehajtási szabályok miben enyhíthetők!**

11. AZ ELÍTÉLTEK FEGYELMI FELELŐSSÉGE

Mindenütt, ahol emberek élnek együtt, különösen a büntetés-végrehajtás kényszerfeltételei között, szükség van bizonyos rendre és a közösségi együttélési szabályok betartására.

A fegyelem fenntartás és a fegyelmi büntetések kiszabása a börtönök működésének a leglényegesebb és ezért egyik legfontosabb kérdései közé tartozik.

Fegyelemsértést követ el az a fogvatartott:

- aki a büntetés-végrehajtás rendjét szándékosan megszegi,
- más fogvatartottat fegyelemsértés elkövetésére szándékosan rábír,
- vagy más fogvatartott részére fegyelemsértés elkövetéséhez szándékosan segítséget nyújt.

A fenyítés célja,

- hogy a fegyelemsértést elkövetőt és a többi fogvatartottat visszatartsa újabb fegyelemsértés elkövetésétől,
- helyreállítsa a büntetés-végrehajtás rendjét és biztonságát,
- továbbá, hogy a fegyelemsértést elkövetőt együttműködésre ösztönözze.

A fenyítés kiszabásakor a fegyelemsértés és a fegyelemsértést elkövető egyedi körülményeit mérlegelni kell.

A fegyelmi felelősség bizonyítása a büntetés-végrehajtási szervezet feladata.

A büntetés-végrehajtási szervezet személyi állományának tagja a fegyelemsértés észlelését köteles haladéktalanul írásban jelenteni.

A fegyelmi eljárás kezdeményezésekor, a „fegyelmi eljárás kezdeményező lapon” meg kell jelölni: (1. függelék fegyelmi eljáráshoz)

- a fogvatartott azonosítására vonatkozó adatokat,
- a fegyelemsértés alapjául szolgáló cselekmény elkövetésének helyét és idejét,
- a cselekmény rövid leírását és
- az esetleges bizonyítási eszközöket.

A fegyelmi eljárás kezdeményezését, elrendelését, határidejének a meghosszabbítását, az eljárás felfüggesztését - kivéve, ha ennek oka a fogvatartott jogtalan távolléte -, valamint a fegyelmi felelősség tárgyában hozott döntést az eljárás alá volt fogvatartottal írásban is közölni kell, aki ennek megtörténtét az aláírásával igazolja. Ha a fogvatartott írni, olvasni nem tud, vagy az aláírást megtagadja, a közlés megtörténtét két tanú aláírásával, írásban kell rögzíteni. (2. függelék fegyelmi eljáráshoz)

A fegyelmi eljárást kezdeményező iratot a fogvatartottal való közlés után - legkésőbb a közlést követő munkanapon - a fegyelmi eljárás kezdeményezője eljuttatja a büntetés-végrehajtási intézet parancsnokának vagy a parancsnok által kijelölt fegyelmi megbízottnak.

A büntetés-végrehajtás rendjét vétkesen megsértő elítélttel szemben, valamint a büntetés-végrehajtás rendjének és biztonságának biztosítása érdekében a következő fenyítések alkalmazhatók:

- feddés,
- a magánál tartható tárgyak körének - a kondicionáló terem és a vízmelegítő használatának - korlátozása, amely legalább egy, legfeljebb hat hónapig tarthat,

- büntetés-végrehajtási intézet által szervezett programokon, rendezvényeken, művelődési, szabadidős, illetve sportprogramokon való részvétel korlátozása, attól való eltiltás meghatározott alkalmakra, de legfeljebb három hónapig,
- a többletszolgáltatások, így a kondicionáló terem, hűtőszekrény, és a vízmelegítő használatának megvonása legalább egy hónaptól, legfeljebb három hónapig,
- a személyes szükségletekre fordítható összeg csökkentése, hat hónapig terjedő időre, legfeljebb ötven százalékkal,
- magánelzárás.

Fegyelmi ügyben az eljárás alá vont fogvatartott elkülönítése akkor rendelhető el, ha az eredményes vizsgálat érdekében indokolt.

A fegyelmi elkülönítés az első fokú eljárás tartamáig, legfeljebb azonban **húsz napig** tarthat, ez idő alatt a fogvatartott nem érintkezhet a fegyelemsértés többi elkövetőjével, a tanúkkal és a sértettekkel, a Büntetés-végrehajtási törvényben meghatározott jogai azonban a magánál tartható tárgyak körének kivételével nem korlátozhatók.

A fegyelmi elkülönítést hivatali időn túl, a fegyelmi jogkör gyakorlójának akadályoztatása esetén vagy halaszthatatlan esetben a biztonsági tiszt is elrendelheti. Ennek tényét írásban kell rögzíteni. (3. függelék fegyelmi eljáráshoz)

Az elkülönítést meg kell szüntetni, ha a határideje lejárt, vagy a fegyelmi jogkör gyakorlójának rendelkezésére a határidőn belül is, ha az elkülönítés oka már nem áll fenn.

A fegyelmi ügyet kivizsgálónak kell biztosítania az eljárás alá vont fogva tartott részére, hogy megismerhesse a fegyelmi eljárással összefüggő jogait és kötelességeit, Ennek tényét írásban rögzíteni kell. (4. függelék fegyelmi eljáráshoz)

A magánelzárás **fegyházban huszonöt, börtönben húsz, fogházban tíz napig** terjedhet, amelynek időtartama alatt engedélyezhető, hogy az elítélt dolgozzon vagy iskolába járjon. **A magánelzárás, ha az elítélt dolgozik, fegyházban húsz, börtönben tizenöt és fogházban öt napig terjedhet.**

Magánelzárás várandós és kisgyermekes nővel szemben nem alkalmazható.

A személyes szükségletekre fordítható összeg csökkentés fenyítés végrehajtása nem akadály a fogvatartott más büntetés-végrehajtási intézetbe történő átszállításának.

A magánelzárás fenyítés végrehajtásához szükséges orvosi és pszichológusi vizsgálat megtörténtét és annak megállapítását a végrehajtási lapon kell. (5. függelék fegyelmi eljáráshoz)

A magánelzárás végrehajtása alatti dohányzás helyét, idejét, magánál tartható tárgyak körét, a magánelzárást töltő fogvatartottakra vonatkozó szabályokat a házirendben kell meghatározni.

A magánelzárás végrehajtása alatt az elítélt:

- kimaradásra és eltávozásra nem mehet,
- a védőjével való kapcsolattartást kivéve nem telefonálhat, és nem levelezhet,
- nem küldhet, és nem kaphat csomagot,
- nem fogadhat látogatót, kivéve a lelkeszt, valamint a szabadulás előkészítése érdekében a leendő munkáltatóját, a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőt és a karitatív szervezet megbízottját,
- a személyes szükségleteire nem vásárolhat,
- nem veheti igénybe a büntetés-végrehajtási intézet művelődési és sportolási lehetőségeit, sajtóterméket nem olvashat.

A magánelzárást töltő elítélt jogosult:

- a fenyítés végrehajtása alatt a büntetőeljárással kapcsolatos jogainak gyakorlására,
- naponta 1 óra időtartamban szabadlevegőn tartózkodni,
- férfi fogvatartott hetente egy, női fogvatartott hetente két alkalommal fürödni,

- az intézetparancsnok engedélyével, felügyelettel, saját költségén súlyos beteg hozzátartozóját meglátogatni, valamint részt venni hozzátartozója temetésén,
- 1 db könyvet, és ezen felül leveleit, családi fényképeit, vallási kegytárgyait (kivéve a nemesfémből készületek) indokolt mennyiségben, valamint 1 váltás alsóneműt és a parancsnok által meghatározott evő eszközeit magánál tartani,
- étkezést (reggeli, ebéd, vacsora) követően dohányozni,
- a jogi képviselőjével telefonon és levelezés formájában korlátlanul, személyesen a hivatali munkarend szabályainak betartása mellett kapcsolatot tartani,
- külföldi fogvatartott - kérelme alapján - az illetékes külképviseletet felhívni.

A magánelzárás végrehajtását a határozat jogerőre emelkedését követően - a szükséges intézkedések megtétele után -, a fenytés célját figyelembe véve a lehető legrövidebb időn belül meg kell kezdeni.

A fogvatartott a magánelzárást az e célra kialakított zárában egyedül tölti.

Az elítelt a magánelzárás végrehajtása alatt is érintkezhet a védővel, a büntetés-végrehajtási intézet parancsnokának engedélyével, felügyelettel meglátogathatja a súlyos beteg közeli hozzátartozóját, részt vehet a közeli hozzátartozója temetésén.

A magánelzárás végrehajtása folytán elmaradt látogatás, csomagküldemény és az elítelt személyes szükségleteire szolgáló vásárlás a magánelzárás végrehajtása után engedélyezhető.

Ha az orvos vagy a pszichológus az elítelt egészségi állapota miatt a magánelzárás végrehajtásának megkezdését, vagy folytatását nem javasolja, a magánelzárás végrehajtását félbe kell szakítani.

Letartóztatottal szemben feddés, személyes szükségletre fordítható összeg csökkentése, három hónapig terjedő időre, valamint 20 napig terjedő magánelzárás alkalmazható. Letartóztatott fiatalok esetén a magánelzárás 10 napig terjedhet.

A reintegrációs tiszt által kiszabott fegyelmi fenytés

A fegyelmi jogkör gyakorlója a fegyelmi eljárást kezdeményező irat kézhezvételét követő munkanap végéig az ügyet - fegyelmi eljárás elrendelése nélkül - a fogvatartott reintegrációs tisztjének hatáskörébe utalja, ha a cselekmény ténybeli megítélése egyszerű, továbbá az a büntetés-végrehajtási intézet rendjét csak olyan kis mértékben sérti vagy veszélyezteti, hogy a Büntetés-végrehajtási Törvényben meghatározott legenyhébb fenytés kiszabása is elegendőnek látszik.

A reintegrációs tiszt fenytésként **csak feddést** szabhat ki.

A reintegrációs tiszt öt napon belül, a fogvatartott meghallgatása után:

1. a fogvatartottat **kioktatásban** részesíti, ha a cselekmény tárgyi súlya és az elkövető személyisége miatt a feddés kiszabása is szükségtelen,
2. **kiszabja** és a fogvatartottal közli a **feddést**, vagy az iratokat a fegyelmi jogkör gyakorlójának visszaküldi, ha:

- fegyelmi eljárás lefolytatását vagy súlyosabb fenytés kiszabását tartja indokoltnak,
- közvetítői eljárás lefolytatását tartja indokoltnak és ennek feltételei is fennállnak,

vagy

- a cselekmény elkövetését a fogvatartott nem ismerte el.

Ha a fogvatartott a feddés ellen panaszt jelent be, vagy a reintegrációs tiszt a az iratokat a fegyelmi jogkör gyakorlójának visszaküldi, akkor az első fokú eljárás szabályait kell alkalmazni.

Feddés kiszabása esetén a szóbeli kihirdetés után az eljárás alá vont fogvatartott részére átadott határozatból az indokolási rész mellőzhető. Az indokolást is tartalmazó határozatot

legkésőbb a fenyítés kihirdetését követő öt napon belül kell az eljárás alá vont fogvatartott részére kézbesíteni, a fenyítés kiszabását csak szóban kell indokolni.

A gyógyító-terápiás részlegbe tartozó fogvatartott fegyelmi ügyének kivizsgálásával a részleg reintegrációs tisztje bízható meg. Amennyiben a fegyelmi lapot a részleg reintegrációs tisztje állítja ki, úgy a kivizsgálással az őt helyettesítő reintegrációs tisztet kell megbízni.

Ha a fegyelmi határozathozatalt a reintegrációs tiszt hatáskörébe utalták, de a fogvatartott úgy nyilatkozott, hogy védőt kíván megbízni, a reintegrációs tiszt köteles visszaadni az ügyet a fegyelmi jogkör gyakorlójának

A szabadságvesztést töltő elítélt fegyelmi és büntetőjogi felelősség terheli.

A fegyelmi felelősség megállapítását kizárják a következő büntethetőséget kizáró okok:

- a beszámítási képességet kizáró kóros elmeállapot,
- a kényszer vagy a fenyegetés,
- a tévedés,
- a jogos védelem,
- a végszükség,
- az olyan utasítás végrehajtásának a megtagadása, amelynek teljesítésével a fogvatartott bűncselekményt, szabálysértést vagy fegyelemsértést követne el.

Nem indítható fegyelmi eljárás, ha:

- a fegyelemsértés elkövetése óta hat hónap eltelt,
- a fegyelmi jogkör gyakorlójának a fegyelemsértés elkövetéséről és az elkövető személyéről való tudomásszerzésétől számított harminc nap eltelt,
- és ha büntetés-végrehajtási jogviszony megszűnt.

A fegyelmi fenyítést abban a büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani, amely a nyilvántartás alapján a fogva tartást végrehajtja.

A fenyítés kiszabásánál figyelemmel kell lenni a fegyelemsértés súlyára és az elítélt eddigi magatartására, szem előtt tartva a fenyítés célját.

Ha a fegyelemsértés bűncselekményt is megvalósít, a fegyelmi eljárás mellett a feljelentést is meg kell tenni.

Ha a fegyelemsértés szabálysértést is megvalósít, a büntetés-végrehajtási intézet sérelmére – ide nem érte a magánindítványra üldözendő szabálysértést – elkövetett szabálysértés miatt a fegyelmi eljárás mellett a feljelentést is meg kell tenni. Az elítélt másik elítélt sérelmére elkövetett szabálysértést megvalósító fegyelemsértése esetén a feljelentés megtételére lehetőséget kell biztosítani.

A magánelzárás kiszabása alkalmazásának törvényességi biztosítéka, hogy az elítélt e fegyelmi határozat ellen fellebbezéssel élhet a büntetés-végrehajtási bíróhoz. A hatályos szabályozás tehát megnyitja a bírósági felülvizsgálat útját. A fellebbezéssel nem húzhatja el indokolatlanul a fegyelmi felelősségre vonást, ezért azt a fenyítés közlésekor nyomban be kell jelentenie az elítéltnak. E fellebbezésnek a fenyítés végrehajtására - a büntetés-végrehajtási bíró döntéséig - halasztó hatálya van. A büntetés-végrehajtási bírónak az elítélt fellebbezését öt napon belül kell elbírálnia. A fellebbezés elbírálásakor a büntetés-végrehajtási bíró döntési jogköre nem korlátozott, tehát a megtámadott határozatot megváltoztathatja vagy helybenhagyhatja.

A büntetés-végrehajtási bíró ezen határozata ellen az elítélt, az ügyész és a védő az általános szabályoknak megfelelően további, a területileg illetékes bírósághoz benyújtott

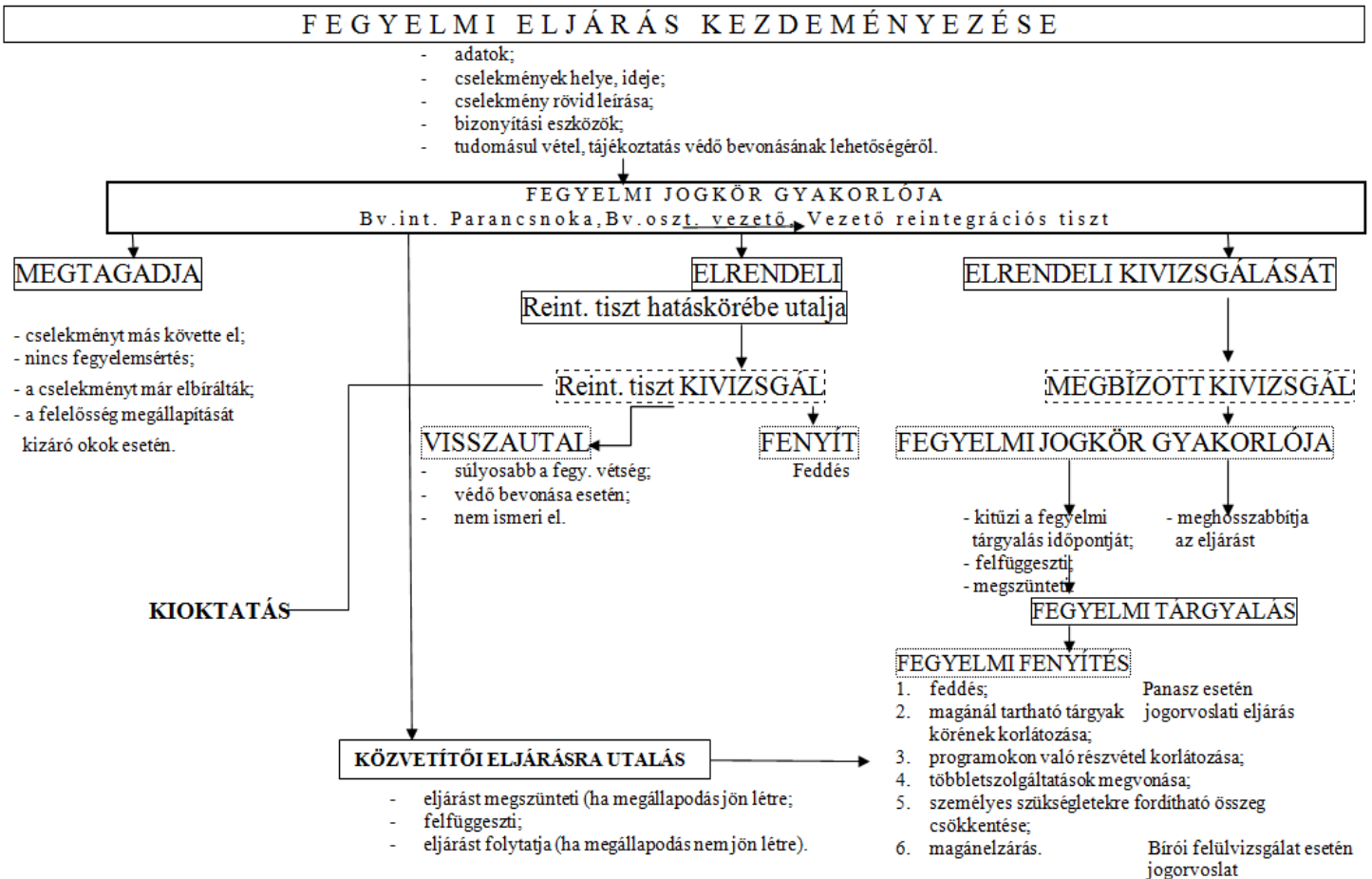
fellebbezéssel élhet. Ez azonban már nem halasztó hatályú a fegyelmi büntetés végrehajtására

Az elítélt köteles megtéríteni az általa elkövetett fegyelemsértéssel kapcsolatban – ideértve a szándékos egészségkárosító cselekményt is – a büntetés-végrehajtás részére felmerült költséget.

A fegyelmi eljárás rendjét külön jogszabály határozza meg.

10. függelék

A FEGYELMI ELJÁRÁS FOLYAMATA LEEGYSZERŰSÍTVE

Közvetítő eljárás:

A közvetítői eljárás más fogvatartott sérelmére elkövetett fegyelmi cselekmény által kiváltott konfliktust kezelő eljárás.

Célja, hogy egy közvetítő, harmadik személy bevonásával a sértett és a fegyelmi eljárás alá vont fogvatartott közötti konfliktus rendezésének megoldását tartalmazó, a fegyelemsértés következményeinek jóvátételét és az eljárás alá vont fogvatartott jövőbeni szabálykövető magatartását elősegítő írásbeli megállapodás jöjjön létre.

Közvetítő eljárás alkalmazható a másik fogvatartott sérelmére elkövetett fegyelemsértés esetén, a már jogerős fenyítés végrehajtásának felfüggesztése, illetve a reintegrációs tiszt szerinti eljárás megszüntetése mellett, ha:

- a fegyelmi eljárás alá vont fogvatartott a fegyelemsértés elkövetését beismerte,
- a fegyelmi eljárás alá vont fogvatartott és a sértett a közvetítői eljáráshoz hozzájárult, és
- a fegyelemsértés jellegére, a fegyelmi eljárás alá vont fogvatartott személyére tekintettel a fegyelmi eljárás lefolytatása vagy a fenyítés végrehajtása mellőzhető.

Közvetítői eljárás nem alkalmazható:

- a büntetőeljárás gyanúját megalapozó, továbbá olyan fegyelemsértés esetén, amely miatt a sértett magánindítványt tett,
- ha a fegyelmi eljárás alá vont fogvatartott vagy a sértett letartóztatásban van.

A közvetítői eljárás kezdeményezésére kizárólag a sértett és az eljárás alá vont fogvatartott jogosult.

A közvetítői eljárást írásban kell kezdeményezni és a hozzájárulásról is írásban kell nyilatkozni.

A közvetítői eljárás:

- folyamatban lévő fegyelmi eljárás során az első fokú fegyelmi tárgyalásig,
- a reintegrációs tiszt szerinti eljárás esetén a reintegrációs tiszti meghallgatásig,
- a már kiszabott fenyítés végrehajtása során a fenyítés jogerőre emelkedésétől a végrehajtás befejezéséig terjedő időszakban kezdeményezhető.

A közvetítői eljárás a fegyelmi jogkör gyakorlójának közvetítői eljárásra utaló döntése napján kezdődik. A fegyelmi jogkör gyakorlója közvetítői eljárásra utaló döntésében kijelöli a közvetítőt és szükség szerint rendelkezik a kiszabott fenyítés végrehajtásának felfüggesztéséről.

Közvetítőként a büntetés-végrehajtási szervezet személyi állományának azon tagja jelölhető ki, aki helyreállító technikákat ismertető - **húsz óra** elméleti oktatást és **negyven óra** gyakorlatot tartalmazó - képzésen vett részt.

A közvetítői eljárást **tizenöt** napon belül kell lefolytatni. A fegyelmi jogkör gyakorlója a közvetítői eljárás határidejét legfeljebb egy alkalommal nyolc nappal - a közvetítő indítványára - meghosszabbíthatja.

Megállapodás akkor jön létre, ha a sértett és az eljárás alá vont fogvatartott között a fegyelemsértéssel okozott kár, sérelem, a fegyelmi cselekmény káros következményeinek jóvátételében azonos álláspont alakult ki. A megállapodást magyar nyelven, illetve ha valamelyik fél a magyar nyelvet nem ismeri, az általa ismert nyelven és írásban kell rögzíteni.

A közvetítői eljárásban született megállapodás nem vonatkozhat pénzbeli jóvátételre.

A megállapodásnak tartalmaznia kell a vállalt kötelezettség részletes szabályait, a teljesítés határidejét és a költségek viselését, mely nem lehet ellentétes a jogszabályokkal, a büntetés-végrehajtás rendjét, biztonságát nem sértheti vagy veszélyeztetheti.

A megállapodásban a jóvátétel teljesítése csak olyan határidő mellett vállalható, amely eredménytelenség esetén is biztosítja, hogy a fegyelmi eljárás vagy a fenyítés az általános elévülési határidőkön belül lefolytatható, illetve végrehajtható legyen.

A megállapodást írásba kell foglalni, és azt mindkét félnek alá kell írnia. A sértett és az eljárás alá vont fogvatartottnak a megállapodás megkötésekor és aláírásakor személyesen, együttesen kell megjelenniük.

A közvetítői eljárás csak a sértett és az elkövető önkéntes hozzájárulásával folytatható le.

Az eljárásban a sértett és az elkövető egyenrangú felek, az eljárás során bármikor visszavonhatják a részvételre vonatkozó hozzájárulásukat, és a megállapodásra önként kell jutniuk.

Hozzájárulás visszavonása, illetve megállapodás hiányában a fegyelmi eljárást, a fenyítés végrehajtását folytatni kell.

A megállapodásban foglalt kötelezettségek teljesítését az eljárás alá vont fogvatartott reintegrációs tisztje ellenőrzi.

A közvetítői eljárás eredményes vagy eredménytelen befejezésének tényét és időpontját rögzíteni kell a fogvatartotti nyilvántartásban.

Felkészülési kérdések:

- **Ismertesse, hogy mely esetekben követ el fegyelmi vétséget a fogvatartott!**
- **Sorolja fel az elítélttel szemben alkalmazható fenyítéseket!**
- **Ismertesse a letartóztatottakkal szemben alkalmazható fenyítési formákat!**
- **Ismertesse, hogy magánelzárás fenyítés alatt az elítélt jogai miben korlátozódnak!**
- **Ismertesse, hogy a magánelzárást töltő elítélt mire jogosult!**
- **Beszéljen a reintegrációs tiszt által kiszabott fegyelmi fenyítésekről!**
- **Ismertesse a közvetítői eljárásról tanultakat!**
- **Ismertesse a fegyelmi eljárást kezdeményező lap kitöltésének kritériumait!**
- **Kezdeményezzen fegyelmi eljárást a következő paraméterek alapján!/
bódítószer fogyasztásának munkahelyen való észlelése/**
- **Ismertesse a fegyelmi kivizsgálás lépéseit egészen a másodfokú határozat meghozataláig!**

12. Speciális büntetés-végrehajtási feladatok

Fiatalkorú elítéltek speciális kezelése, gondozása

A nők büntetés-végrehajtásának sajátos vonásai

Az elítéltek kezelése a gyógyító-terápiás részlegen

Külföldi elítéltek büntetésének végrehajtása

A letartóztatás végrehajtása

A drog prevenció részlegen elhelyezett elítéltek speciális kezelése

Sajátos kezelési igényű elítéltek számára kialakított részlegek

12.1 Fiatalkorú elítéltek speciális kezelése, gondozása

„Akitől megvonják az érzelmi táplálékot, annak egyetlen segítsége az erőszak. A szeretetben megcsalt gyermeknek felnőttkorra már csak a gyűlölet marad.”

/ Vikár György/

A Btk.105.§-a szerint fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem. Az országgyűlés által elfogadott szabályozás azonban kivételesen súlyos bűncselekmény elkövetése esetén, rendkívül korlátozottan megengedi a büntethetőségi korhatár 14. évről 12. évre való csökkentését.

Ilyen kivételes eset a kiskorúak, gyermekek által elkövetett emberölés, halált okozó testi sértés, rablás, vagy kifosztás. Ez esetekben is csak akkor, ha az elkövető a szükséges belátási képességgel rendelkezik. Fontos hangsúlyozni, hogy ezekben az esetekben, a 12 évnél idősebb elkövető ellen büntetés nem, csak kizárólag intézkedés lesz alkalmazható. Az intézkedés azonban nem jelent majd szabadságvesztés büntetést: a 14 évnél fiatalabb elkövetővel szemben alkalmazható legsúlyosabb szankció a javítóintézeti nevelés marad.

A fiatalkorúak felnőttektől eltérő büntetőjogi megítélését, büntetés-végrehajtási kezelését az életkori sajátosságaik indokolják (kialakulóban lévő személyiségük, lezárulatlan jellembeli, biológiai és szociális fejlődésük).

A fiatalkorúakkal szemben alkalmazott **büntetés, vagy intézkedés célja** elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányban fejlődjen, szabaduláskor ne a társai által kihasznált, vagy ellenkezőleg: agresszivitásra hajlamos ember kerüljön ki az intézetből, hanem tudásszintje, képzettsége növekedjen, és a társadalom hasznos tagjává váljon.

A fiatalkorúak szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának a felnőttektől megkülönböztetett körülményeit, reintegrációs, kezelési, gondozási feltételeit rögzítik a Büntetés-végrehajtási Törvény azon alaprendelkezései, amelyek előírják, hogy "a fiatalkorúak szabadságvesztését külön büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani", illetve, hogy "különös gondot kell fordítani a fiatalkorú reintegrációjára, oktatására, személyiségének fejlesztésére és testi fejlődésére".

A fiatalkori bűnözés egyik fő jellemzője a csoportos elkövetés, illetve az elkövetés során tapasztalható erőszak, brutalitás. A fiatalkorúak családi környezete és a kriminalitás gyakorisága között összefüggés mutatható ki, akár csak az iskolai végzettség és a kriminalitás gyakorisága között.

Fontos momentum ebben a kérdéskörben, hogy a fiatalkorú a büntetés-végrehajtási intézetbe való bekerülésekor még nem tekinthető érett személyiségnek. Alakulása az intézeten belül tovább folytatódik, fejlesztésének lehetősége adott.

A büntetés-végrehajtási intézet célja a fiatalkorú bűnelkövetők kezelésében, hogy a fiatalkorúak tekintetében fontos eszközként jelenik meg a rezsimek közötti átjárhatóság biztosítása, mely lehetőséget nyújt az elítéltek részére, hogy fejlődésének megfelelően az egyik speciális csoportból a másikba kerülhessen.

A fiatalkorú elítéltekre az alábbi speciális rendelkezések vonatkoznak:

1. A szabadságvesztés végrehajtása során különös gondot kell fordítani a fiatalkorú reintegrációjára, oktatására, személyiségének fejlesztésére és testi fejlődésének elősegítésére, a tankötelezettség érvényesítésére, az első szakmához jutás lehetőségére.

2. A fiatalkorúak szabadságvesztését külön büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani (börtön, fogház), a rezsimek szabályokat életkori sajátosságaikból fakadó eltérésekkel kell kialakítani. **A fiatalkorúak büntetés-végrehajtási intézetében felnőtt korú elítéltek csak a büntetés-végrehajtás intézet működése érdekében helyezhetők el.**

A fiatalkorú kérelmére az azonos nemű fiatalkorú testvérével együttesen elhelyezhető, ha ez mindkét fiatalkorú érdekében áll, és a büntetés-végrehajtási intézetben ennek lehetősége megteremthető.

3. A fiatalkorú befogadó részlegbe való helyezése kötelező, a róla készített környezettanulmányt a pártfogó felügyelői szolgálattól be kell szerezni.

A fiatalkorú befogadásáról és szabadulásáról három napon belül értesíteni kell:

- a lakóhelye szerint illetékes gyámhatóságot,
- a fiatalkorú szülőjét vagy más törvényes képviselőjét, gyámság esetén a gyámot,
- átmeneti vagy tartós nevelésbe vett fiatalkorú esetén az illetékes területi gyermekvédelmi szakszolgálatot, továbbá
- ha a büntetés-végrehajtási intézetnek tudomása van arról, hogy a fiatalkorúval szemben közérdekű munka vagy pártfogó felügyelet végrehajtása van folyamatban, a fiatalkorú lakó- vagy tartózkodási helye szerint illetékes pártfogó felügyelői szolgálatot

Oktatási intézménytől, gyermekvédelmi intézménytől beszerzendő pedagógiai vélemény megkérése mellőzhető, ha a szabadságvesztésből harminc nap vagy annál kevesebb idő vár végrehajtásra.

4. A **tizennyolcadik életévét be nem töltött** fiatalkorút a befogadás során írásban tájékoztatni kell arról, hogy **dohányterméket nem** tarthat magánál, és dohányzása még a törvényes képviselőjének a hozzájárulásával sem engedélyezett.

A dohányzásról való leszokás támogatása érdekében - az e feladatok ellátására képesítéssel rendelkező szakember által tartott - terápiás foglalkozást kell felajánlani.

5. Biztosítani kell, hogy a fiatalkorú szakmunkás-illetőleg betanított munkás-képzésben vegyen részt, és lehetővé kell tenni, hogy a középfokú tanulmányokat folytasson. Az oktatásban vagy szakmai képzésben részt vevő fiatalkorú- a szabadságvesztés végrehajtási fokozatra tekintettel nélkül-azonos tanulmányi osztályba, illetve tanulócsoporthoz is beosztható.

A szabadságvesztés végrehajtása során különös gondot kell fordítani a fiatalok oktatására, személyiségének fejlesztésére és testi fejlődésére, a tankötelezettség érvényesítésére, az első szakmához jutás lehetőségére.

A fiatalok a tankötelezettségét a törvényben meghatározottak szerint **16. életévének** betöltéséig köteles folytatni.

A sajátos nevelési igényű fogvatartottak esetén büntetés-végrehajtás keretein belül is van lehetőség, hogy 21. életév betöltéséig is fennálljon a fogvatartott tankötelezettsége. Erre a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény. 45. § (3) bekezdése alapján van lehetőség, amely a sajátos nevelési igény esetén lehetővé teszi, hogy a szakértői bizottság 23 éves korig meghosszabbítsa a tankötelezettséget.

Ezt a jogkört a büntetés-végrehajtási intézetekben a Befogadási és Fogvatartási Bizottság gyakorolja.

Megkezdett tanulmányok folytatása:

Intézeteken kívül:

- fogvatartott kérelmére a vizsgakötelezettség teljesítése érdekében, a büntetés-végrehajtási intézet gondoskodik az előállításáról, ha ehhez az oktatási intézmény vezetője és a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka együttesen hozzájárul.
- tanulói vagy magántanulói jogviszonyt a büntetés-végrehajtási intézet parancsnokának engedélyével a fiatalok a büntetés-végrehajtási intézeteken kívüli oktatást nyújtó intézménnyel is létesíthet, amely során iskolalátogatási és vizsgakötelezettségét az oktatási intézményben teljesíti.

Intézeteken belül:

- szerződéses kapcsolat alapján általános iskolával,
- a büntetés-végrehajtási intézet illetékességi területébe tartozó iskola a büntetés-végrehajtási intézettel kötött együttműködési megállapodás alapján biztosítja az alapfokú képzést, magántanulói jogviszony keretében teljesíti.

A fiatalok kapcsolatot tarthat az oktatási-nevelési intézménye pedagógusával, tanulmányi és vizsgakötelezettsége, valamint személyiségfejlődése érdekében.

A tanulmányi eredményt és a szorgalmat az egyéni képességek alapján kell értékelni.

6.Fegyelmi: A magánelzárás a fiatalok börtönében tíz, a fiatalok fogházában öt nap, letartóztatásban tíz nap, elzárás esetén is öt napig terjedhet. A magánelzárással fenytett fiatalok az iskolai óráktól, reintegrációs programokról nem lehet eltiltani. Dohánytermék tartása, illetve dohányzás esetén fegyelmi eljárás nem indítható, ebben az esetben csak a dohányterméket lehet elvenni a fiataloktól.

A magánelzárással fenytett fiatalok az iskolai órákról és a reintegrációs programokról nem lehet eltiltani.

7.Jutalmazás: A fiatalok dicsérő oklevéllel is jutalmazható. A fiatalok dicsérő oklevéllel való jutalmazására a parancsnok jogosult. Dicsérő oklevél az elítéltek csoportjainak is adományozható. A tizennyolcadik életévét be nem töltött elítélt eltávozásra és kimaradásra akkor bocsátható, ha öt a törvényes képviselője, nagykorú hozzátartozója, a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelője vagy valamely, a büntetés-végrehajtási szervezettel együttműködési megállapodást kötött társadalmi szervezet vagy vallási közösség képviselője fogadja és a kíséréséről, valamint a visszaszállításáról is gondoskodik.

8.A fiatalok munkáltatása a fiatalokra vonatkozó szabályok figyelembe vételével történik, külső munkában részt vehet. A fiatalok gyógyszer, gyógyászati segédeszköz térítés nélkül kap.

9.A büntetés-végrehajtási intézet a **reintegrációs programját**, a fiatalok egyéni fejlesztési tervét a fiatalok társadalmi beilleszkedésének elősegítése, ennek érdekében beilleszkedési zavarai enyhítése, pszichés állapota rendezése, iskolázottsága, szakmai képzettségének fejlesztése, az alapvető erkölcsi normák elfogadtatása, az egészséges életmódra való felkészítése érdekében a gyermekek és az ifjúság védelméért felelős miniszter felügyelete alá tartozó javítóintézetek szakmai tapasztalatai felhasználásával, azokkal együttműködve alakíthatja ki.

10.A fiatalok elítéltek részére –amennyiben annak feltételei biztosítottak- **naponta lehetővé** kell tenni a **meleg vizes fürdést**. Ugyanakkor részükre legalább hetente biztosítani kell a térítésmentesen használható sportolási lehetőségek igénybe vételét.

11. A fiatalok fogvatartott saját vagy a törvényes képviselő kérelmére és a büntetés-végrehajtási intézet engedélyével, **háromhavonta családi konzultáción** vehet részt, amely a büntetés-végrehajtási intézetben megvalósuló kötetlen kapcsolattartási forma. A családi konzultáción a szülő, valamint az vehet részt, aki a Polgári Törvénykönyv alapján a fiatalokkal kapcsolattartásra jogosult, kivéve, ha a bíróság vagy a gyámhatóság a kapcsolattartási jogot korlátozta vagy megvonta.

A családi konzultáció iránti kérelem indokoltságának ellenőrzése céljából a büntetés-végrehajtási intézet megkeresheti a területileg illetékes családsegítő vagy gyermekjóléti szolgálatot.

A családi konzultációt a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka engedélyezheti, az engedélyezéskor a parancsnok kijelöli a családi konzultáció helyszínét és meghatározza a lebonyolítás pontos körülményeit.

A konzultációra ellenőrzés mellett, legfeljebb kilencven perc időtartamban kerülhet sor.

A fiatalok – a büntetés-végrehajtási intézet lehetősége szerint – saját vagy a törvényes képviselő kérelmére és a büntetés-végrehajtási intézet engedélyével **családterápiás foglalkozáson** vehet részt, ha a fiatalok és a vele kapcsolatot tartó hozzátartozója közötti viszony megromlása tapasztalható. Ez esetben a büntetés-végrehajtási intézet beszerzi a fiatalok törvényes képviselőjének, illetve a fiatalokkal kapcsolatot tartó hozzátartozójának részvételi szándékára vonatkozó nyilatkozatát.

A családterápiás foglalkozás engedélyezéséről a Befogadási és Fogvatartási Bizottság javaslata alapján a parancsnok dönt.

A családterápiás foglalkozásokat pszichológusi végzettséggel rendelkező személy vezeti. A foglalkozást vezető határozza meg az általa szükségesnek ítélt foglalkozások számát és gyakoriságát, valamint - a büntetés-végrehajtási intézet parancsnokának jóváhagyásával - javaslatot tehet külső személyek bevonására is.

A családterápiás foglalkozáson nem vehet részt a szülő, ha kapcsolattartásra nem jogosult.

A fiatalok családterápiás foglalkozáson való részvétele kivételesen a büntetés-végrehajtási intézeten kívül is engedélyezhető.

A családi konzultáció és a családterápiás foglalkozás nem minősül látogatófogadásnak és az az elítéltek között is engedélyezhető.

12.A fiatalok a tartására fordított költségekhez csak akkor köteles hozzájárulni, ha munkáltatásban vesz részt, rendszeres pénzellátással rendelkezik vagy ösztöndíjban részesül.

A tizennyolcadik életévét meg nem haladott fiatalok részére, ha letéti pénzzel nem rendelkezik, a büntetés-végrehajtási intézet költségtérítés nélkül biztosítja az előállítását a súlyos beteg közeli hozzátartozója meglátogatása vagy a közeli hozzátartozó temetésén való részvétel, vagy a kegyelet lerovása érdekében.

13. Ha az elítélt a szabadságvesztés végrehajtása alatt tölti be a **21. életévét**, akkor az intézet legalább 30 nappal azelőtt előterjesztést tesz a büntetés-végrehajtási bírónak az új végrehajtási fokozat megállapítására. Az előterjesztésnek az elítélt reintegrációs tisztje által készített értékelő véleményt is tartalmaznia kell.

A fiatalkorú a törvényes képviselőjének beleegyezése vagy utólagos jóváhagyása nélkül is önállóan tehet panaszt, kérelmet, vagy nyilatkozhat a fogva tartásával kapcsolatban felmerülő ügyekben, kivéve az egészségügyi önrendelkezési jogának érvényesülésével kapcsolatban.

A fiatalkorúak szabadítása:

Ha a fiatalkorú a várható szabadulásakor a **tizennyolcadik életévét** még nem töltötte be, a büntetés-végrehajtási intézet a pártfogó felügyelettel kapcsolatos intézkedés érdekében értesíti a fiatalkorú lakóhelye szerint illetékes büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőt.

Ha a fiatalkorú nem a korábbi lakóhelyén kíván tartózkodni és ezt írásban jelzi a büntetés-végrehajtási intézet felé, a büntetés-végrehajtási intézet a letelepedési helyként megjelölt területileg illetékes büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőt is értesíti.

Ha a fiatalkorút a szabadságvesztés foganatba vétele előtt átmeneti nevelésbe vagy tartós nevelésbe vették, a szabadulás előtt a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot is értesíteni kell a fiatalkorú elhelyezésének elősegítése érdekében. Ez esetben a fiatalkorút a szabadulásakor a területi gyermekvédelmi szakszolgálat által megjelölt személynek kell átadni.

A tizennyolcadik életévét be nem töltött fiatalkorú szabadítása előtt **hatvan nappal** a törvényes képviselőt értesíteni kell.

A fiatalkorút szabadítása esetén a szülői felügyeleti jogot gyakorló szülőnek, vagy a gyámnak kell átadni a büntetés-végrehajtási intézet székhelyén. A törvényes képviselő írásbeli hozzájárulása esetén a fiatalkorú kísérő nélkül hagyhatja el a büntetés-végrehajtási intézetet.

Ha a fiatalkorú szülőjéhez, vagy gyámjához történő hazatérésére megtett intézkedések nem vezetnek eredményre, akkor a büntetés-végrehajtási intézet megkeresi a gyámhatóságot a szükséges gyermekvédelmi intézkedés megtétele érdekében.

Ha a fiatalkorú törvényes képviselője nem jelent meg az átvétel érdekében és nem járult hozzá a fiatalkorú kísérő nélküli eltávozásához, a büntetés-végrehajtási intézet haladéktalanul megkeresi a fiatalkorú ideiglenes elhelyezése érdekében a gyermekek védelméről szóló törvényben feljogosított szervet és gondoskodik a fiatalkorúnak az ideiglenes hatályú elhelyezéséről rendelkező határozatban megjelölt gondozási helyre történő szállításáról.

Ha a fiatalkorú szabadulásakor a gyermekvédelmi gyám nem jelent meg a fiatalkorú átvétele érdekében, a büntetés-végrehajtási intézet haladéktalanul értesíti a fiatalkorú gyermekvédelmi gyámját működtető területi gyermekvédelmi szakszolgálatot a fiatalkorú gondozási helyére történő szállításának megszervezése érdekében.

A fiatalkorú (vagy fiatal felnőtt) elítéltek védelme, segítése érdekében az egyes szakterületek együttműködése elengedhetetlen:

- családi kapcsolatok ápolása, a fiatalok és a szülők felvilágosítása: családterápiás foglalkozás, családi konzultáció megtartásával;
- útmutatás az elkövetővé vagy áldozattá válás elkerülése érdekében: egyházak, civil szervezetek bevonása;
- szenvedélybetegségek káros hatásainak megismerése: családsegítő központ, drogambulanciák segítségével;
- együttműködés a fiatalok védelmére rendelt intézményekkel: önkormányzatok, gyámhivatalok;

- reintegrációs gondozás a szabadulásra történő felkészítés érdekében, és a szabadulást követő utógondozás előkészítése: büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelők;
- testi, szellemi, érzelmi gyarapodás: oktatási intézmények.

A fiatalkorúak tekintetében fontos eszközként jelenik meg a rezsimek közötti átjárhatóság biztosítása, amely lehetőséget nyújt az elítélt részére, hogy fejlődésének megfelelően az egyik speciális részlegről a másikba kerülhessen. A részlegek közötti átjárás a következő szempontok figyelembe vételével történik:

- a személyiség alakulása;
- munkavégzés;
- az oktatásban való részvétel;
- közösségi munka, aktivitás;
- a társakhoz való viszony;
- a felügyelethez való viszony.

Mindezekben belül végrehajtási fokozatonként **három rezsime**t különböztethetünk meg:

- **Enyhébb rezsime**: azon fiatalkorú elítéltek részére, akik esetében a negyedéves értékelés alapján példás magatartás kerül megállapításra, valamint biztonsági kockázati besorolásuk alacsony.
- **Általános rezsime**: általában a befogadó részlegről történő kihelyezést követően kerülnek itt elhelyezésre a fiatalok, közepes biztonsági kockázati besorolással.
- **Szigorúbb rezsime**: azon fiatalok részére, akik a bv. intézeten belül több, súlyos fegyelmi vétséget vagy bűncselekményt követtek el, illetve közepes vagy magas a biztonsági kockázati besorolásuk.

A fiatalkorú elítélt reintegrációjának elősegítése

A fiatalkorú elítélt mind életkori, mind hátrányos helyzetéből adódó sajátosságai miatt nem képes megfelelően alkalmazkodni a társadalmi normákhoz, amely elősegítheti a deviáns magatartásmintázatok kialakulását és megerősödését. A bv. pártfogó felügyelőnek vizsgálnia kell az elítélt által elkövetett bűncselekmény (ek) körülményeit is.

Amennyiben azok háttérében kimutatható a szocializációs deficit, a gyenge problémamegoldó- és az alacsony döntéshozó képesség, vagy az agressziókezelési és a szociális készségek hiányosságai, a fiatalkorú fogvatartott egyéni kezelése mellett hangsúlyossá kell tenni a csoportos foglalkozásokat.

Utóbbi módszerek segíthetnek abban, hogy a fiatalkorú gondolkodása és viselkedése megváltozzon, tudatosabban, logikusabban gondolkodjon, és élete egészét illetően, a társadalom által elfogadott, erkölcsileg helyes döntést tudjon hozni. A fiatalkorú fogvatartott reintegrációjának elősegítése és a visszaesési kockázatának csökkentése szempontjából külső, ilyen irányú tevékenységet végző szervezetek bevonásával törekedni kell a kognitív magatartás-alakítás módszereinek alkalmazására, így különösen az indulatkezelés, a problémamegoldó technikák, a társadalmi életben való jártasság növelését szolgáló tréningek megtartására. El kell érni, hogy a fiatalkorú elítélt a reintegrációs tiszt és a bv. pártfogó felügyelő irányítása mellett önként és aktívan közreműködjön élete alakításában, motivációja és felelősségérzete

fejlesztésében.

Fiatalkorú elítélt esetében kiemelt szerepe van a családi kapcsolatok fenntartásában vagy újrafelvételében és fejlesztésében.

A 18 év alatti, állami gondoskodásban élő, átmeneti vagy tartós nevelésbe vett fiatalkorú fogvatartott esetében a bv. pártfogó felügyelőnek fokozottan együtt kell működnie a fiatalkorú gyámjával és a gyermekotthon vezetőjével. Külső szakember bevonásával törekedni kell a reintegrációt szolgáló egyes helyreállító módszerek, így a Családi Döntéshozó Csoport konferencia módszer alkalmazására, amelynek során a fogvatartott reintegrációs tisztje - vagy az erre kijelölt, utógondozó reintegrációs tiszt - és a bv. pártfogó felügyelő aktív közreműködése mellett a családtagok és más érintett személyek részvételével megbeszéléseket tartanak, közösen tárják fel a szabadulás utáni szükségleteket és a visszailleszkedést elősegítő feladatokat vállalnak.

A Családi Döntéshozó Csoportkonferencia módszer lényege, hogy biztonságos körülmények között egy külső semleges személy (facilitátor) irányításával lehetőséget nyújt a fiatal, családja és az általuk megnevezett támogatók számára az együttes problémafeltáráásra, megoldási alternatívák keresésére.

A reintegrációs gondozás során a bv. pártfogó felügyelőnek és a bv. szerv reintegrációs tisztjeinek a fiatalkorú szabadulásra való felkészítésében fokozottabban együtt kell működnie. A bv. szerv kiemelt feladata, hogy a reintegrációs tiszt/utógondozó reintegrációs tiszt és a bv. pártfogó felügyelő javaslata alapján feltérképezze azokat a külső szervezeteket, amelyek megfelelő képesítéssel és gyakorlati tapasztalattal rendelkeznek a fentiekben bemutatott módszerek alkalmazására.

12.2 A nők büntetés-végrehajtásának sajátos vonásai

A törvény különös védelemben részesíti a terhes és kisgyermekes elítélt, vagy letartóztatásba helyezett nőket:

Kezelésük során tekintettel kell lenni a férfi elítéltektől eltérő igényeikre.

A női fogvatartottakkal való tevékenység többnyire jóval nagyobb empátiát, együttérzést kíván, mint a férfi fogvatartottakkal történő munka. A reintegrációs tiszteknek, felügyelőknek nyitottabbaknak, érzékenyebbeknek kell lenniük. A nők gyakori hangulatváltozásának hátterében általában a család, a gyermekek hiánya, a családi kapcsolatok megromlása áll. A változásokat nehezen viselik. Pszichológus segítségét gyakrabban kérik, mint a férfiak. Sok esetben problémájuk megoldódik azzal, ha valaki meghallgatja őket, különösebb intézkedés nélkül.

A hatályos szabályozás az Alaptörvénnyel összhangban biztosítja a nők sajátos védelmét, továbbá kimondja, hogy a terhes és kisgyermekes elítélt nőnek az egészségét védő és a gyermek fejlődését szolgáló jogai nem korlátozhatók a szabadságvesztés végrehajtása alatt sem.

A női elítéltekkel foglalkozó szakemberek tapasztalatai szerint a nők szociálisan, érzelmileg és gazdaságilag is sokkal inkább kötődnek a családhoz, környezetükhöz, mint a férfiak. Ezért

- különösen azok, akik először kerülnek zárt intézetbe - a gyermekektől, a házastárstól, a hozzátartozóktól való elszakadást rendkívül nehezen viselik. Ez a beilleszkedési időszakot elnyújtja, és gyakran súlyos érzelmi feszültséggel terheli meg. Ők igénylik a leginkább a törődést, az érzelmi kapcsolatok fennmaradását, és ha ez a kapcsolat megsérül, magatartásukban jelentős változások állhatnak be. A valakihez való tartozás igénye számos esetben nyíltan vállalt és újabb konfliktusok forrásává váló homoszexuális viszony létrejöttéhez vezethet.

A beilleszkedési nehézségek, a csökkent tolerancia és börtöntűrő képesség a női elítéltek körében gyakoribbá teszi a betegségtudatba menekülést, a pszichoszomatikus eredetű egészségügyi problémát. Ezért a büntetés-végrehajtás jelentősfeladata a zárt intézeti körülmények közötti szerepváltozás személyiségkárosító, a nők énképére, női mivoltukra kedvezőtlen következményeknek lehetőség szerinti tompítása.

A női elítéltek munkával foglalkoztatása hagyományosan elsősorban konfekcióipari jellegű, amely mellett a szakképzésük is megszervezhető. Napirendjükben, a szabadidőprogramokban, a háztartási, gyermekgondozási, higiénés, testápolási, egészségügyi, családi étellel kapcsolatos ismeretek elsajátítására, készségek kialakítására kell törekedni.

A női elítéltekre az alábbi speciális rendelkezések vonatkoznak:

A törvény különös védelemben részesíti a terhes és kisgyermekes elítélt, vagy letartóztatásba helyezett nőket:

Ha a gyermek a büntetés végrehajtásának megkezdése előtt született:

- A fogva tartott anyák gyermekei a büntetés-végrehajtási intézet anyagyermek részlegén vagy a javítóintézet fiatalkorú és gyermeke együttes elhelyezését biztosító részlegén egy éves korukig elhelyezhetőek legyenek abban az esetben is, ha a büntetés végrehajtásának megkezdése előtt születtek.

- A törvényi rendelkezéseknek megfelelően a bíróság a letartóztatás elrendelésével egyidejűleg a szülő gondozásában lévő egy év alatti gyermeket fellebbezésre tekintet nélkül végrehajtható határozatával, ideiglenesen, az anya fogva tartásának helye szerinti büntetés-végrehajtási intézet anya-gyermek részlegén vagy a javítóintézet fiatalkorú és gyermeke együttes elhelyezését biztosító részlegén helyezi el. Ez esetben elsődlegesen a gyermeknek azon érdeke érvényesül, hogy az anyja gondozza, és hogy a szoptatás ne szakadjon meg. A gyermek ideiglenes hatályú elhelyezéséről a büntető ügyben eljáró bíróság rendelkezik.

A gyámhatóság a bíróság határozata alapján utólag vizsgálja meg – környezettanulmány révén és a gyermekre vonatkozó gyermekvédelmi, gyámügyi és egészségügyi előzményi adatok beszerzése alapján –, hogy mi szolgálja inkább a gyermek érdekét: a szülővel történő együttes elhelyezés vagy a családi környezetben való nevelkedése. Ha a gyámhatóság az együttes elhelyezéshez nem járul hozzá, a gyermeket a gyámhatóság által megjelölt felelős személy részére kell kiadnia a büntetés-végrehajtási intézetnek vagy a javítóintézetnek.

- Ha az anya szabadságvesztése végrehajtását kell foganatosítani. Ilyen esetben a büntetés letöltésére való felhívásban tájékoztatják az elítéltet az anya-gyermek együttes elhelyezés lehetőségéről, és ha az elítélt benyújt ilyen kérelmet, számára újabb felhívást adnak ki, attól függően, hogy az együttes elhelyezést engedélyezték-e a kijelölt büntetés-végrehajtási intézetbe vagy az anyagyermek részlegre. A büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka a döntés érdekében megkeresi a gyámhatóságot, hogy tegyen javaslatot az együttes elhelyezésre vagy annak mellőzésére. A gyámhatóság ez esetben – a környezettanulmány és az előzményi adatok vizsgálata alapján – előzetesen teszi meg a javaslatát, és támogató javaslat esetén a parancsnok, az igazgató az együttes elhelyezésről dönt, ellenkező esetben a kérelmet elutasítja. A Bv. tv. 128. § (3) bekezdése rendelkezik az együttes elhelyezést kizáró okokról. A gyámhatóságnak a véleményében arról is nyilatkoznia kell, hogy ezek közül valamelyik

fennáll-e. Az együttes elhelyezés biztosítása esetén a gyermek beszállításáról az anya gondoskodik, és vinnie kell magával a gyermek egészségi állapotára vonatkozó egészségügyi dokumentációt (egészségügyi kiskönyv, kórházi zárójelentés).

Szabadságvesztés, vagy letartóztatás során:

- Ha fogvatartott várandósságát megállapították, a fogvatartottat a várandósság 12. hetének elérése előtt nyilatkoztatni kell, hogy a gyermeket meg kívánja tartani, vagy a terhesség megszakítását kéri. A fogvatartottat a titkos és a nyílt örökbefogadás lehetőségéről is tájékoztatni kell azzal, hogy titkos örökbefogadás esetén a szülés előtt bármikor tehet lemondó nyilatkozatot. A döntés meghozatalához a fogvatartott részére soron kívül látogató fogadását, vagy más, engedélyezett kapcsolattartási lehetőségét kell biztosítani.

- A várandós fogvatartott nőt, ha a várandósság 12. hetét elérte, a Büntetés-végrehajtás Központi Kórházába történő felvételekor tájékoztatni kell arról; hogy a büntetésének félbeszakítását kérheti a gyermeke egy éves koráig, vagy kérheti a gyermeke vele együtt történő elhelyezését gyermeke egy éves koráig a kijelölt büntetés-végrehajtási intézet anya-gyermek részlegén.

- Abban az esetben, ha az elítélt nő veszélyeztetett terhességét állapítják meg, őt haladéktalanul a Büntetés-végrehajtási Központi Kórházba kell szállítani, és nyilatkoztatni kell, hogy kéri-e a szabadságvesztés félbeszakítását. A veszélyeztetett terhesség ideje alatt a szabadságvesztés félbeszakítására – büntetés-végrehajtási orvosi javaslat alapján - bármikor sor kerülhet. Ha a szabadságvesztés végrehajtásának félbeszakítását engedélyezték, a büntetés-végrehajtási intézet a szülés várható időpontját követő két hónapon belül megkeresi az elítélt állandó lakó- vagy tartózkodási helye szerint illetékes önkormányzatot és tájékozik a szülést követő körülményekről. Ha a gyermek halva született vagy meghalt, illetve nem az elítélt gondozásában van, a büntetés-végrehajtási intézet a félbeszakítás megszüntetésére tesz javaslatot.

- A fogvatartottat a nyilvántartó bv. intézet írásban tájékoztatja a várandósság alatt, illetve a szülés után igénybe vehető segélyekről, támogatásokról, állami ellátásokról, lehetséges kedvezményekről.

- A terhesség betöltött hatodik hónapját követően a várandós nőt nyilatkoztatni kell, hogy kit (kiket) kíván értesíteni a gyermek születéséről, illetve hogy a továbbiakban - a gyermek vonatkozásában - kivel kívánja a kapcsolatot tartani.

- Ha a szülés külső egészségügyi intézményben történik, a külső egészségügyi intézményből történő elbocsátás után az anyát és gyermekét célszállítással a Központi Kórházba kell szállítani. A megszületett gyermek anyakönyvezésére az általános szabályok az irányadók. A szülést követően lehetővé kell tenni, hogy az apát, illetve az engedélyezett kapcsolattartókat a gyermek megszületéséről az anya értesítse. Letartóztatott anya esetében a rendelkezési jogkör gyakorlóját értesíteni kell a gyermek születéséről.

- Az elítélt nőt a szülés után ismételt tájékoztatni kell, hogy a gyermek egyéves koráig bármikor kérheti a büntetésének a félbeszakítását.

- Az anya és a gyermek együttes elhelyezését a Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet területén az erre a célra kijelölt részleg (a továbbiakban: anya-gyermek részleg) kell biztosítani. Az anya és gyermeke csak célszállítással szállítható.

Az anya és a gyermek együttesen nem helyezhető el, ha:

- az anya a gyermek gondozását nem vállalja,
- a bíróság a szülői felügyeletet az anya valamennyi gyermekével kapcsolatosan megszüntette,
- az anya ellen a gyermek sérelmére elkövetett bűncselekmény miatt eljárás indult, vagy
- az anya egészségi állapota miatt a gyermek gondozását, nevelését nem tudja ellátni.

Az anya-gyermek részlegesen biztosítani kell:

- az állandó felügyeletet,
- a folyamatos csecsemőgondozói szolgálatot,
- a rendszeres gyermekorvosi és védőnői ellátást,
- pszichológus közreműködését.

Együttes elhelyezése esetén az anya a gyermek felett a gondozás és a nevelés jogát gyakorolja.

A gyermek felett szülői felügyeletet gyakorló vagy a gyermekkel kapcsolattartásra jogosult másik szülő, valamint a gyám részére heti egy alkalommal a kapcsolattartást és a gyermek fejlődéséről a megfelelő tájékoztatást biztosítani kell. Az anya és gyermeke együttes elhelyezése esetében a gyermek elhelyezése iránt indított eljárás elbírálására a büntetés-végrehajtási intézet székhelye szerint illetékes bíróság jogosult.

Az együttes elhelyezés lehetőségén kívül az elítélt a gyermekével kapcsolatot tarthat, kivéve, ha a kapcsolattartásra bíróság vagy gyámhatóság határozata alapján nem jogosult, és a büntetés-végrehajtási jogviszony keretei között részt vehet a gyermek nevelésében, valamint a gyermek sorsát érintő lényeges kérdések eldöntésében, kivéve, ha a bíróság a szülő e jogát korlátozta.

A fogvatartottak számára olyan foglalkoztatási programokat, szakköröket, képzéseket kell szervezni, amelyek elősegítik a szabadulás utáni családi életben való szerepvállalásukat. Az anyáknak és gyermekeiknek közös, a hospitalizációt csökkentő programokat, csecsemőtornát kell szervezni. Törekedni kell az anyák és gyermekek számára együttműködő partnerek segítségével megvalósuló programok biztosítására

Ha az együttes elhelyezés megszűnése esedékes, az anya és gyermekének elválásának előkészítésére különös gondot kell fordítani.

A várható szabadulásról a gyámhatóságot a szabadulás előtt 60 nappal, vagy soron kívül értesíteni kell. Ha a törvényes képviselő, vagy a kirendelt gyám a gyermek átadását az anyával együttes elhelyezés időtartamának letelte előtt kéri, a gyámhatóságot soron kívül értesíteni kell.

Amennyiben a gyermek lakhatása a szabadulás után nem biztosított, a büntetés-végrehajtási pártfogó nyújt segítséget annak feltételeinek megteremtésében, hogy a befogadó körülmény alkalmas legyen a gyermek fogadására.

- A gyermeket váró elítélt nő várandóssági pótlékot kaphat szülésig, amelyet sem elvonni, sem fegyelmi úton csökkenteni nem lehet. Ha a törvényi feltételek fennállnak, a szabadságvesztését töltő nő is jogosult tb.-juttatásokra, családi pótlékra vagy egyéb támogatásra, abból levonás nem foganatosítható.

- Ugyanazon szabályok alapján jogosult terhessége megszakítására, mint bárki más, benyújthatja a terhesség-megszakítás iránti kérelmét. Az egyetlen eltérés az általános szabályokhoz képest az, hogy az elítélt nőnél a kívánt beavatkozást csak a Büntetés-végrehajtási Központi Kórházában végezhetik el.

- A munkakötelezettség minden elítéltre vonatkozik, azonban a nők nem végezhetnek olyan nehéz fizikai munkát, amelyre testi felépítésük miatt nem alkalmasak.

- Kizárt a magánelzárás fegyelmi büntetésként alkalmazása terhes és kisgyermekes nővel szemben. Kisgyermekes nőnek azt kell tekinteni, aki gyermekével együtt van a büntetés-végrehajtási intézetben.

- A várandós elítélt nő és az anya-gyermek részlegesen elhelyezett gyermek gyógyszerrel, tápszerral, gyógyászati segédeszközzel való térítésmentes ellátását-az orvos utasítása alapján- a büntetés-végrehajtási intézet biztosítja.

- A büntetés-végrehajtásjelentős feladata a zárt intézeti körülmények közötti szerepváltozás személyiségkárosító, a nők énképére, női mivoltukra kedvezőtlen következményeknek lehetőség szerinti tompítása.

Ezt célozzák a nőknek a férfiakénál nagyobb életteret előíró, a női elítéltek formaruhájának polgári jellegét kihangsúlyozó, valamint a nagyobb higiénés, esztétikai szükségletük (gyakoribb tisztálkodási, fokozottabb ruházat- és környezet tisztasági igények) kielégítésére irányuló szabályok.

Felkészülési kérdések:

- **Beszéljen a fiatalkorú fogvatartottak oktatásának, munkáltatásának, kapcsolattartásának szabályairól!**
- **Ismertesse a családi konzultációról és a családterápiás foglalkozásról tanultakat!**
- **Ismertesse az anya-gyermek részlegben elhelyezett fogvatartottak kezelésének sajátosságait!**

12.3 Az elítéltek kezelése a gyógyító-terápiás részlegben

A befogadott elítéltek 5-6 százalékának személyiségzavara, vagy kábító hatású anyagok (alkohol, kábítószer stb.) kóros élvezete miatti leépültsége, avagy fejlődési rendellenesség miatt szellemileg visszamaradott állapota teszi szükségessé külön csoportba helyezésüket. Ezek az elítéltek sokkal nehezebben tudnak beilleszkedni a zárt intézet életrendjébe, az általában alkalmazott reintegrációs, kezelési módszerek kevésbé érvényesíthetők hatékonyan. Számukra ezért 1979-től egyes büntetés-végrehajtási intézetekben külön részleget, az úgynevezett gyógyító-terápiás részleget hozták létre.

A gyógyító-terápiás részlegbe helyezés nem érinti az elítélt bíróság által meghatározott szabadságvesztési fokozatát, továbbá az elítéltekre általában vonatkozó, a büntetés-végrehajtási Törvényben rögzített jogokat és kötelezettségeket sem.

A hatályos szabályozás meghatározza az elítélteknek azt a személyi körét, amelyeknek e részlegbe helyezéséről gondoskodni kell.

Gyógyító-terápiás részlegben kell elhelyezni – az Igazságügyi Megfigyelő és Elmeógyógyító Intézetben végzett kivizsgálás után- azt az elítéltet,

- **akinek korlátozott beszámítási képességét állapították meg;**
- **akit a szabadságvesztés végrehajtása alatti időben kóros elmeállapota miatt az Igazságügyi Megfigyelő és Elmeógyógyító Intézetben kezeltek és elmeállapota olyan mértékben javult, hogy az a szabadságvesztés folytatását nem akadályozza;**
- **akinek a személyiségzavar jellege, vagy annak súlyossága miatt a gyógyító-terápiás részlegben való elhelyezése indokolt.**

A gyógyító-terápiás részlegbe helyezésről, illetve az onnan történő kihelyezésről a befogadási és Fogvatartási Bizottság határozattal dönt.

Az érintett elítélteket tehát általában gyógyító-terápiás részlegbe helyezésük előkészítéseként az Igazságügyi Megfigyelő és Elmeógyógyító Intézetnek erre a célra létesített szakosztályán kivizsgálják, és e vizsgálat alapján készül el az alkalmazandó terápia programja. Ezt az úgynevezett komplex terápiás programot valósítják meg a gyógyító-terápiás részlegben, amely nem más, mint a beutaltak egyéni gyógykezelésére, reintegrációra, oktatására és foglalkoztatására irányuló kezelési program.

A gyógyító-terápiás részleg szervezeti kérdései:

- A részleg munkáját szakképzett reintegrációs tiszt irányítja, rajta kívül a kezelésben orvos, pszichológus és szükség szerint más szakember is részt vesz. E részleg életének, tevékenységének sajátos feladatára tekintettel házirendje, napirendje is eltér az általánostól, ahol az elítéltek állapotának megfelelő idejű és jellegű foglalkoztatást, oktatást, valamint pszichoterápiás kezelést kell biztosítani.

- Az elítéltek reintegrációs tevékenységét **komplex terápiás program** keretében kell megvalósítani.

A csoportban alkalmazott komplex terápia többféle módszer együttes alkalmazásából tevődik össze. Ez állhat egyéni, csoport- és családi terápiából, terápiás jellegű munka, tanulás, esztétikai jellegű foglalkozásokból (például biblioterápia, filmterápia stb.). A terápiás kezelést az orvos által felügyelt gyógyszeres kezelés egészítheti ki.

A gyógyító-terápiás tevékenység

A gyógyító-terápiás részlegre utalt fogvatartott reintegrációs tevékenységét komplex terápiás program keretében kell megvalósítani, a következő három fázisban:

- a kezelés első fázisában főképpen a beutalt problémáinak feltárására, megértésére, a megfelelő személyes kapcsolat megteremtésére,
- egy második fázisban az alkalmazkodási, a magatartási zavarok redukálására,
- míg a harmadik fázisban a segítő szemléletmód kialakítására, a családi kapcsolatok megerősítésére, az utógondozás előkészítésére törekszik.

A csoportban alkalmazott komplex terápia többféle módszer együttes alkalmazásából tevődik össze. Ez állhat egyéni, csoport- és családi terápiából, terápiás jellegű munka, tanulás, esztétikai jellegű foglalkozásokból (például biblioterápia, filmterápia stb.).

A kezelésnek módszertani és tartalmi vonatkozásában messzemenően figyelembe kell venni a beutalt egyéni szükségleteit. A terápiás kezelést az orvos által felügyelt gyógyszeres kezelés egészítheti ki.

A fogvatartottak állapotát, a komplex terápiás programban foglaltak megvalósulását, a részlegen tartást vagy az onnan történő kihelyezés lehetőségét a TEAM - az első felülvizsgálat kivételével - félévente köteles megvizsgálni. Az első felülvizsgálatot a részlegre helyezéstől számítva 3 hónapon belül el kell végezni.

- A gyógyító-terápiás részlegre elhelyezett elítéltek részére az állapotuknak megfelelő jellegű és idejű terápiás foglalkoztatást, oktatást, valamint pszichológiai foglalkozást kell biztosítani.

- A gyógyító-terápiás részlegbe tartozó fogvatartott **fegyelmi** ügyének kivizsgálásával elsősorban a részleg reintegrációs tisztje bízható meg. Ha a fegyelmi eljárás során felmerül a kóros elmeállapot gyanúja, akkor a fegyelmi jogkör gyakorlója döntését kizárólag a pszichiáter szakorvos véleménye alapján hozhatja meg. Amennyiben a fogvatartott fegyelmi felelőssége megállapításra kerül, a gyógyító-terápiás részlegről kihelyezhető. /Erre akkor van lehetőség, ha ideiglenesen került behelyezésre, vagy ha kihelyezésének lehetősége a team hatáskörébe utalt./

Fegyelmi cselekményeket követően, lehetőség szerint szükséges a mediatív, konfliktusfeloldó eljárások alkalmazása, melyet a reintegrációs tiszt végez.

A fogva tartás rendjét és biztonságát a fogvatartottak önkéntes jogkövetésre való ösztönzésével, a jogszabályoknak megfelelő őrzéssel, felügyelettel és ellenőrzéssel, a

szükséges intézkedések megtételével, végső esetben kényszerítő eszköz alkalmazásával kell megvalósítani.

-A csoportot elkülönített körletrészen kell elhelyezni. Az elítélt csoporton belüli elhelyezésénél a Törvény nem teszi kötelezővé az elítéltek végrehajtási fokozatonkénti elkülönítését, viszont a terápiás programok sikeres megvalósítása érdekében célszerű a differenciált elhelyezési szabályok érvényesítése. A gyógyító-terápiás részlegre helyezett elítélt progresszív rezsimszabályai vonatkozásában a reintegrációs tevékenységeket komplex terápiás program keretében kell megvalósítani figyelembe véve, hogy az elítélt részére kimaradás és eltávozás nem engedélyezhető.

-A dohányzási szokásnak megfelelő elkülönítés a vonatkozó törvény értelmében továbbra is kötelező érvényű.

Az egy körletrészen elhelyezett elítéltek, ha az elítélt egyéni megítélése, fegyelmi helyzete, vagy a csoport szakmai tevékenységének a zavartalan működése azt megkívánja, a szükséges időtartamig a fegyház végrehajtási fokozatú elítélteknek megfelelően zárkájának az ajtaja zárva tartható. Az elkülönítési szabály érvényesítése mellett a fegyház fokozatú elítélt részére, az esetlegesen szükséges zárva tartás mellett az egyéni és a csoportos foglalkozásokon történő részvételt biztosítani kell.

Szakköri lehetőségek megléte esetén törekedni kell arra, hogy a gyógyító-terápiás részlegben elhelyezett elítélteket ösztönözzék a részvételre.

-A gyógyító-terápiás részlegbe elhelyezett, munkaképes fogvatartottak a gazdasági társasági, illetve költségvetési foglalkoztatás keretében dolgozhatnak. Azon fogvatartottak részére, akik testi vagy pszichés állapotuk miatt megváltozott munkaképességűek, meg kell szervezni a terápiás foglalkoztatást, alkalmazva erre a Rendeletben meghatározottakat.

- Ha az elítélt személyiségzavarban szenved, vagy mentális állapota miatt különleges gondozást igényel, de a gyógyító-terápiás részlegre helyezés feltételei nem állnak fenn, a Befogadási és Fogvatartási Bizottság pszicho-szociális részlegben helyezheti el. Az itt elhelyezett elítéltek reintegrációs tevékenységét komplex terápiás program keretében kell megvalósítani.

A gyógyító-terápiás részlegről kihelyezett gondozása a szabadságvesztés alatt, utógondozás:

A gyógyító-terápiás részlegről kihelyezett fogvatartottak sok esetben további gondozást, támogatást, nagyobb odafigyelést igényelnek, mint egészséges társaik. A gyógyító-terápiás részlegben elhelyezett elítéltek vonatkozásában különös figyelmet kell fordítani a szabadulás feltételeinek a biztosítására, a kapcsolattartás rendezésére. Minden elítélt esetében meg kell vizsgálni szabadulása előtt a pártfogó felügyelet alá helyezés szükségességét és az intézetből történő szabadításának a lehetőségét. Az esetleges szabadítására történő átszállításnak a lehetőségét, **3 hónappal** a szabadulást megelőzően javasolt megvizsgálni.

Ha a fogvatartott részéről gyógyintézetben, illetve szociális, vagy hajléktalan ellátó intézményben való ellátás vagy elhelyezés igénye merül fel, a büntetés-végrehajtási intézet ennek érdekében az igény felmerülésekor a pártfogó bevonásával haladéktalanul megteszi a szükséges intézkedéseket.

12.4 A letartóztatás végrehajtása

A letartóztatás negatív hatásokat okoz az egyén számára, azaz megjelennek a börtönártalmak./kiszolgáltatottság, degradáció, izoláció, stigmatizáció, hospitalizáció, letartóztatási sokk/. A börtönártalmak fő okozója a deprivációs hatás, mely a valami jótól való megfosztásra utal.

A fogva tartottak elsősorban a szabadságtól való megfosztottságot, de a személyes a javaktól, szolgáltatásoktól, az autonómiától, a biztonságtól való megfosztottságot, és nem utolsósorban a heteroszexuális kapcsolatok hiányát viselik el nehezen, s ezek hiánya okoz náluk problémát.

Mindezek együttesen a fogva tartottak magatartására, a személyi állománnyal való együttműködésére is hatással vannak, s meghatározzák a velük való speciális végrehajtást és bánásmódot egyaránt.

Az Alaptörvényben biztosított ártatlanság védelme alapelv követelményeként a letartóztatás nem rendelkezhet előrehozott büntetési karakterrel. ”Senki sem tekinthető bűnösnek mindaddig, amíg büntetőjogi felelősségét a bíróság jogerős határozata nem állapította meg.”

Ezen alapelv szabja meg a letartóztatottakkal kapcsolatos szabályozás valamennyi fontosabb rendelkezéseit.

A letartóztatás végrehajtásának speciális szabályai:

A letartóztatást - a rendelkezési jogkör gyakorlójának vagy jogszabály eltérő rendelkezésének hiányában - a rendelkezési jogkör gyakorlójának székhelye szerint illetékes megyei (fővárosi) bv. intézetben kell végrehajtani. Az országos parancsnok erre a célra - kivételesen - más bv. intézetet is kijelölhet. Ha a bíróság úgy rendelkezik, a fiatalkorú letartóztatását javítóintézetben kell végrehajtani. A végrehajtásért felelős szerv a letartóztatottat a bíróság végzése szerint kiállított értesítőlap alapján fogadja be.

Ha a letartóztatott pszichiátriai kezelése szükséges, de előzetes kényszergyógykezelésének elrendelésére nincs alap, a letartóztatást - a bíróság rendelkezése alapján - az IMEI-ben kell végrehajtani. A letartóztatás IMEI-ben történő végrehajtását a bíróság haladéktalanul megszünteti, ha az az IMEI szakorvosának véleménye vagy igazságügyi pszichiátriai szakértői vizsgálat alapján már nem indokolt.

A letartóztatottat zárkában kell elhelyezni, arra az időre, amikor a letartóztatott nem tartózkodik a zárkában, az ajtókat zárva kell tartani.

A zárkaajtók nyitva vagy zárva tartásáról a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka a fogva tartás biztonsága és a rezsimszabályok figyelembevételével dönt.

A letartóztatott jogosult

a) büntetőeljárási jogainak korlátozás nélküli gyakorlására, ennek során védőjével - és ha nem magyar állampolgár, államának konzuli tisztviselőjével - szóban, írásban, telefonon ellenőrzés nélkül érintkezhet;

b) a rendelkezési jogkör gyakorlójának korlátozó vagy tiltó rendelkezése hiányában a hozzátartozójával, más személlyel a rendelkezési jogkör gyakorlójának engedélyével kapcsolattartásra, ennek keretében

- levelezésre, a levelezés gyakorisága és terjedelme - ha a rendelkezési jogkör gyakorlója másként nem rendelkezik - nem korlátozott,
  - legalább havonta két alkalommal látogató fogadására,
  - kapcsolattartójával naponta, alkalmanként legalább tíz perc időtartamban telefonbeszélgetés kezdeményezésére,
  - legalább havonta csomag fogadására, kéthetente a jogszabályban meghatározott összegért a letéti pénzből való vásárlásra,
- c) kérelmére - a fogva tartó intézet lehetőségei szerint - munkavégzésre, a munka minőségével és mennyiségével arányos díjazásra, az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkakörülményekre,
- d) kérelmére - a fogva tartó intézet lehetőségei szerint - általános iskolai, illetve középfokú iskolai oktatásban vagy szakképzésben való részvételre,
- e) választójoga gyakorlására a fogva tartó intézetben; ennek során a letartóztatott személyazonossága a fogva tartó intézet nyilvántartása alapján állapítható meg.

Ha a letartóztatott ellen a nemi élet szabadsága elleni bűncselekmény elkövetése miatt indult meg a büntetőeljárás, részére - önkéntes részvételi alapon - fel kell ajánlani megfelelő a visszaesés valószínűségét csökkentő pszichoterápián vagy más foglalkozáson való részvételt.

Ha a letartóztatottal szemben kábítószer birtoklása miatt megindult más büntetőügyben feltételes ügyészi felfüggesztést rendeltek el, a fogvatartást foganatosító szerv biztosítja, hogy a letartóztatott kábítószer-függőséget gyógyító kezelésen vegyen részt, vagy kábítószer-használatot kezelő más ellátásban vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatásban részesüljön.

A letartóztatott - a rendelkezési jogkör gyakorlójának engedélyével - őrzéssel meglátogathatja orvos által igazoltan súlyos beteg közeli hozzátartozóját, és részt vehet a közeli hozzátartozója temetésén. Az erre irányuló kérelemről a fogva tartó intézet - véleményének csatolásával - a rendelkezési jogkör gyakorlóját haladéktalanul, indokolt esetben rövid úton értesíti, az előállítás költségeit a letartóztatott viseli.

A letartóztatott csak a fogva tartó intézetben köthet házasságot vagy létesíthet bejegyzett élettársi kapcsolatot. A házasságkötés vagy a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése megszervezésének és lebonyolításának során a rendelkezési jogkör gyakorlójának a kapcsolattartásra vonatkozó rendelkezéseit érvényesíteni kell.

A házasságkötés vagy a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése után a parancsnok - a rendelkezési jogkör gyakorlójának előzetes jóváhagyásával - a házastársak vagy a bejegyzett élettársak részére a tanúkkal és a hozzátartozókkal beszélgetést engedélyezhet.

Ha a fogva tartó intézetben szervezett általános iskolai, illetve középfokú iskolai oktatás vagy szakképzés folyik, továbbá a reintegrációs programok és foglalkozások valamelyikét biztosítják, a parancsnok a letartóztatott részére engedélyezheti, hogy oktatásban, szakképzésben, programban vagy foglalkozáson részt vehessen, ha ezzel nem veszélyezteti a fogvatartás biztonságát, és az nem ütközik a rendelkezési jogkör gyakorlójának előírásaiba.

Az ugyanazon büntetőeljárásban letartóztatottak elkülönítésére vonatkozó szabályokat a munkavégzés, az oktatás és szakképzés, vagy a reintegrációs programok és foglalkozások során, valamint a művelődési és a sportolási lehetőségek igénybevételekor is be kell tartani.

A fogva tartó intézetben megtartott vallásos szertartásokon és más rendezvényeken az ugyanazon büntetőeljárásban letartóztatottak is részt vehetnek, de a fogva tartó intézetnek biztosítani kell, hogy az érintettek ez alatt egymással ne érintkezhessenek.

A letartóztatott kötelei

- a) a fogva tartó intézet rendjét betartani,
- b) a letartóztatást a bíróság vagy az ügyészség döntése alapján a fogva tartó intézetben tölteni,
- c) az önként vállalt és kérelmére kijelölt munkát ismereteinek és képességeinek megfelelően, fegyelmezetten, a munkahelyi és munkaköri szabályoknak megfelelően elvégezni, a munkavégzéssel kapcsolatos előírásokat megtartani,
- d) ha munkát végez, jogszabályban meghatározottak szerint forma-, illetve munkaruhát viselni,
- e) munkadíjából, illetve a letéti pénzből a tartására fordított költségekhez hozzájárulni,
- f) az intézet ellátásában, tisztán tartásában díjazás nélkül részt venni.

A letartóztatott a következő jutalmakban részesíthető:

- dicséret,
- kondicionáló terem használatának díjmentes biztosítása,
- látogató fogadása soron kívül, a látogatási idő meghosszabbítása,
- a személyes szükségletekre fordítható összeg növelése,
- tárgyjutalom,
- pénzjutalom,
- végrehajtott fenyítés nyilvántartásból törlése

A letartóztatottal szemben alkalmazható fenyítések:

- a) feddés,
- b) a személyes szükségletekre fordítható összeg csökkentése legfeljebb három hónapig terjedő időre, legfeljebb havi ötven százalékkal,
- c) a fogva tartó intézet által szervezett rendezvényektől, szabadidős és sportprogramokon való részvételtől eltiltás, amely meghatározott alkalmakra vagy legfeljebb három hónapra vonatkozhat,
- d) tizenöt napig terjedő magánelzárás.

Ha a letartóztatott dolgozik, a magánelzárás tíz napig terjedhet.

A fenyítés végrehajtása nem akadályozhatja a letartóztatottat a büntetőeljárás jogainak gyakorlásában és kötelezettségeinek teljesítésében.

A letartóztatás végrehajtása során **el kell különíteni**:

- a letartóztatottakat a többi egyéb jogcímen fogvatartottól,
- a férfiakat a nőktől,
- a rendelkezési jogkör gyakorlójának rendelkezésétől függően – az ugyanabban az eljárásban letartóztatottakat egymástól,
- a dohányzókat a nem dohányzóktól,
- a fertőző betegeket a nem fertőző betegektől.
- A letartóztatott fiatalkorúakat a felnőttektől el kell különíteni.
- A letartóztatott katonát a többi letartóztatottól el kell különíteni.

Ha a letartóztatott elítéltekkel együtt végez munkát, a kijelölt körletrészen lévő zárkákban vagy lakóhelyiségekben közösen helyezhető el.

A letartóztatott az általános iskolai, illetve középfokú iskolai oktatásban, szakképzésben, valamint a reintegrációs programokon az elítéltekkel együtt vehet részt.

Kapcsolattartás közös szabályai:

Az intézet a fogva tartás biztonsága és az intézet rendje védelme érdekében - a rendelkezési jogkör gyakorlója által hozott előírások végrehajtása mellett - ellenőrzi a letartóztatott levelezését, csomagküldeményét és látogatását. Az ellenőrzés lehetőségéről a letartóztatottat, vagy a letartóztatott útján a kapcsolattartót tájékoztatni kell.

Ha az ellenőrzés során a büntetőeljárást érintő tény vagy körülmény derül ki, erről az intézet a rendelkezési jogkör gyakorlóját haladéktalanul értesíti.

A letartóztatott a védőjével – és ha nem magyar állampolgár, államának konzuli tisztségviselőjével – szóban, írásban és telefonon – a befogadás időpontjától –, ellenőrzés nélkül érintkezhet.

A látogatás csak abban az esetben engedélyezhető, ha a kapcsolattartó a büntetés-végrehajtási intézetbe történő beléptetése előtt kitölti a kapcsolattartói nyilatkozatot.

Levelezés

A letartóztatott korlátlanul küldhet és fogadhat leveleket, ha a rendelkezési jogkör gyakorlója másként nem rendelkezik.

A levelezés költségeit a letartóztatott viseli. Ha vagyoni helyzete miatt szükséges, a büntetőeljárással kapcsolatos levelezés költségeit az intézet megelőlegezi.

A letartóztatott levelezése az általános szabályok szerint ellenőrizhető vagy korlátozható. Nem ellenőrizhető a hatóságokkal, nemzetközi egyezmény alapján létrehozott nemzetközi szervezetekkel és a védővel, vagy nem magyar állampolgár letartóztatott esetén államának konzuli képviselőjével való levelezés.

Látogatás

A letartóztatott - legalább havonta két alkalommal - felügyelet mellett látogatót fogadhat. A látogatás időtartama alkalmanként egy óra.

A letartóztatottnak - a rendelkezési jogkör gyakorlójának a rendelkezéseire figyelemmel lehetővé kell tenni, hogy a letartóztatás elrendelésétől számított hetvenkét órán belül látogatót fogadjon, és tőle csomagot vehessen át.

Telefonbeszélgetés

A letartóztatott telefonbeszélgetést kezdeményezhet. A telefonbeszélgetés kezdeményezése korlátozható vagy ellenőrizhető, az időtartamba a védővel történő telefonbeszélgetés tartama nem számítható be.

12.5 A drogprevenziós részlegén elhelyezett elítéltek speciális kezelése

A büntetés-végrehajtási szervezet az 1990-es évek közepén úgy döntött, hogy nem várja meg, amíg a drogprobléma akuttá válik az intézményeiben, hanem megteszi a szükséges megelőző intézkedéseket, és a Nemzeti Kábítószer-ellenes Stratégia mentén kialakítja a büntetés-végrehajtás kábítószer-ellenes stratégiáját. Ez a stratégia célul tűzte ki a keresletcsökkentési programot a büntetés-végrehajtásban. Ennek a programnak egy része a kábítószer-prevenziós részlegék működtetése. A drogmentes részleg gondolatának lényege, hogy a fogva tartott önként vállalja a mentességet, és ezért az általánoshoz képest az intézet enyhébb feltételeket biztosít számára. Egyes intézetekben már a szabályozás előtt is működtek drog rehabilitációs csoportok, melyek a helyben tevékenykedő drog ambulanciák felügyeletével működtek és a szabadulás utáni rehabilitációt is lehetővé tették.

A drog prevenziós részlegén való elhelyezés elsődleges célja a kábítószer-mentes életmód kialakításának esélynövelése a fogva tartás ideje alatt és a szabadulást követően.

Másodlagos cél a visszaesés esélyének csökkentése.

A harmadlagos cél a büntetés-végrehajtáson belüli kábítószer-fogyasztás terjedésének és az azzal járó biztonsági és egyéb veszélyeknek a csökkentése.

A prevenziós részlegén történő elhelyezésre elsősorban azon önként jelentkező elítélt kérelmét kell engedélyezni, aki írásban nyilatkozik arról, hogy:

- tudomásul veszi a részleg speciális szabályait,
- letartóztatott esetén a formaruha viselését és az elítéltekkel való elhelyezést,
- valamint, hogy a kábítószer-mentesség ellenőrzése érdekében aláveti magát rendszeres vizsgálatoknak, és azokhoz vizsgálati anyagot (testvéladékok) szolgáltat.

A reintegrációs tiszt a meghallgatás alapján véleményezi a kérelmet, melyet továbbít a szakterületi véleményezésre az intézetben foglalkoztatott pszichológus – optimális esetben klinikai szakpszichológus – részére. A szakterületi véleményezést követően a Befogadási és Fogvatartási Bizottság a rendelkezésére álló adatok és vélemények alapján dönt a fogvatartott Részlegben történő elhelyezése tárgyában. A Befogadási és Fogvatartási Bizottság döntését minden esetben azonnal a fogvatartott tudomására kell hozni.

A Részlegben történő elhelyezésre elsősorban azon fogvatartottak kérelmét lehet engedélyezni,

- akiket kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmény miatt ítélték el;
- akikről a befogadás során vagy a felkészítő részlegben a bevonulást megelőzően drogfogyasztásra utaló adatok merültek fel;
- akiket a büntetés-végrehajtási intézetben drogfogyasztás miatt felelősségre kellett vonni;
- akik még nem kerültek kapcsolatba a kábítószerrel, de beszámolójuk szerint folyamatos veszélyeztetésnek vannak kitéve.

A prevenciós részleget lehetőség szerint külön körletrészen vagy körleten kell kialakítani. Részlegben elhelyezett fogvatartottak reintegrációs tevékenységét komplex terápiás program keretében kell megvalósítani. Részükre a reintegrációs tiszt heti foglalkoztatási programot készít, amely tartalmazza a prevenciós programokat is. A Részlegben elhelyezett fogvatartottak magatartását, aktivitását, érdeklődését, együttműködési készségét, kapcsolattartását és egyéb lényeges eseményeket a reintegrációs tiszt legalább hathavonta értékeli.

A foglalkozásoknak külön tematikát kell készíteni.

A Részlegben elhelyezett fogvatartottak kezelési programja tartalmazza a droghasználattal összefüggő következményekről szóló felvilágosítást. A foglalkozások során törekedni kell a résztvevők problémaérzékenységének fokozására, a visszaesés szempontjából magas kockázatú helyzetek, valamint a visszaesést bevezető jelek és tünetek azonosítására. A kezelési program tartalmazza olyan gyakorlatokat, amelyek hozzájárulnak a hatékony megküzdési stratégiák kialakításához, valamint segítségül szolgálhatnak a negatív automatikus gondolatok, téves hiedelmek felszínre hozásában.

A Részlegben elhelyezett fogvatartottak rendszeres, szervezett munkáltatásban foglalkoztathatók, de a Részleg programjain való részvételt ez esetben is biztosítani kell.

A szabadulás előkészítés folyamatában törekedni kell a fogvatartott lakóhelyéhez közeli segítő szervezetekkel (civil szervezetek, drogambulanciák, rehabilitációs intézetek) való kapcsolatfelvételre, a szabadulást követő segítségnyújtás érdekében.

A prevenciós részlegben elhelyezett fogvatartottak kapcsolattartásának fokozott figyelemmel kísérését határozza meg a Törvény és a szakutasítás egyaránt. A drog-prevenciós részlegben elhelyezett elítéltek számára a kapcsolattartás gyakorisága növelhető.

Kiemelten kell alkalmazni a családlátogató-fogadásokat, a személyes kontaktus biztosítását, Lehetőség szerint be kell vonni a családtagokat a terápiás munkába.

Hatékony eszköz a reintegrációs tiszt kezében a közös megbeszélés, a fiatalok elítéltek esetében a szülői értekezlet. A prevenciós részlegben való elhelyezést a Befogadási és Fogvatartási Bizottság megszünteti, ha azt az elítélt írásban kéri.

A reintegrációs tiszt abban az esetben kezdeményezi az elítélt prevenciós részlegben való elhelyezésének a megszüntetését a Befogadási és Fogvatartási Bizottságnál, ha:

- amennyiben az elítélt megtagadja a mintavételt, vagy a megismételt teszt eredménye pozitív,

- ha a fogvatartott az intézetben vagy azon kívül más súlyos fegyelemsértést, kiemelten pszichoaktív szer használatát, tartását, vagy bűncselekményt követ el,
- illetve ha a programokon tanúsított együttműködése alacsony, motiválatlan.

Drogtesztet kell elvégezni a prevenció részlegbe helyezés előtt, valamint haladéktalanul akkor is, ha kábítószer fogyasztásra utaló gyanú merül fel. Ugyancsak személyenként legalább havonta, véletlenszerűen kell kábítószer-mentesség ellenőrzése érdekében, az elítélt által nem ismert időpontban szűrővizsgálatot végezni, ehhez drogtestet kell alkalmazni. A drog-prevenció részlegén elhelyezett elítélt progresszív rezsimszabályainál a börtön végrehajtási fokozaton belüli általános rezsimszabályok az irányadóak /a komplex terápiás program és a kapcsolattartás gyakoriságának növelési lehetősége figyelembe vételével/ azzal, hogy az elítélt:

- látogatót havonta két alkalommal, alkalmanként kilencven perc időtartamban fogadhat,
- kapcsolattartójával hetente öt alkalommal, alkalmanként tíz perc időtartamban telefonálhat,
- számára kimaradás tizenkét órában engedélyezhető,
- eltávozásra nem engedhető.

Felkészülési kérdések:

- **Ismertesse a letartóztatottak kapcsolattartására, valamint a jutalmazására és fegyelmi felelőségre vonásának szabályait!**
- **Ismertesse, a drog prevenció részleg célját, valamint az elhelyezés feltételeit!**

12.6 Sajátos kezelési igényű elítéltek számára kialakított részlegek

A speciális részlegekre vonatkozó szabályok megalkotásával a szabadságvesztés végrehajtását tovább lehet differenciálni, jobban lehet érvényesíteni az egyéniesítés elvét. A differenciálás eddig rendeleti szintű szabályozása törvényi szintre került, és kiegészült **újabb** differenciálási szabályokkal (hosszú időre ítélték részlege, illetve az alacsony biztonsági kockázatú részleg). Az elmúlt időszakban végbemenő büntetőjogi, ítélkezési, valamint végrehajtási jogi változások megteremtették annak a szükségességét, hogy megjelenjen egy olyan speciális fogvatartotti csoport, ahol a hosszú ítélettel rendelkező fogvatartottnak megfelelő bánásmódot, kezelést alkalmaznak, így segítve elő a reintegráció megvalósulását.

12.6.1. Hosszúidős speciális részleg (HSR)

Ebben a speciális részlegben helyezhető az életfogytig tartó-, vagy legalább tizenöt évi szabadságvesztés büntetését töltő elítélt, akinek magatartása, a szabadságvesztés végrehajtása során tanúsított együttműködési készsége, az intézet rendjéhez és biztonságához való viszonya, illetve egyéni biztonsági kockázatelemzése alapján különleges kezelése és elhelyezése indokolt abból a célból, hogy a közösségbe helyezésre felkészítést, illetve a közösségbe visszahelyezést nyerjen.

A Hosszúidős speciális részleg alkalmazására és megszüntetésére a **Befogadási és Fogvatartási Bizottság döntése** alapján kerülhet sor, melyet **háromhavonta felül kell vizsgálni**, illetve haladéktalanul meg kell szüntetni, ha feltételei már nem állnak fenn.

A döntés, illetve az elhelyezés felülvizsgálata során az elítéltet meg kell hallgatni, és a döntésről az elítéltet **írásban** kell tájékoztatni.

Esetükben a reintegrációs tiszti tevékenység célja a bv. intézeten belüli értelmes élet kialakítása, a reménytelenség miatti depresszív állapot kezelése, az egyéni törekvések kibontakoztatása, támogatása.

A szabadságvesztés végrehajtási fokozatára vonatkozó általános szabályok a Hosszúidős speciális részleg alkalmazása esetén annak végrehajtási rendjéhez igazodnak.

A hosszúidős speciális részleg alkalmazása esetén az elítélt:

- állandó őrzés és felügyelet alatt áll,
- a büntetés-végrehajtás. intézet területén engedéllyel és felügyelettel mozoghat, zárkáját zárva kell tartani,
- zárkájában indokolt esetben belső biztonsági rács alkalmazható,
- munkát a hosszúidős speciális részlegen belül, vagy a parancsnok által kijelölt helyen végezhet,
- önképzést folytathat, az intézet csoportos művelődési, sportolási és szabadidő eltöltésének lehetőségeit csak a hosszúidős speciális részlegen belül, vagy a parancsnok külön engedélyével veheti igénybe,
- lelkeszi gondozásban egyénileg, közösségi lelki gondozásban a parancsnok engedélye szerint részesülhet,
- magánál tartható tárgyainak köre és mennyisége korlátozható,
- számára a kapcsolattartási formák közül a telefonbeszélgetés, a csomag küldése és fogadása, valamint a látogató fogadása alkalmazásának gyakorisága növelhető.

Mindezek figyelembe vételével a hosszúidős speciális részlegre helyezett elítéltet szigorúbb rezsimbe kell sorolni.

12.6.2 Az alacsony biztonsági kockázatú részleg

Az alacsony biztonsági kockázatú részleg törvényi szinten történő szabályozásával közelítünk az európai büntetés-végrehajtási gyakorlatban elfogadott **nyitott intézmények** koncepciójához, illetve jelentősen csökkenthető a szabadságvesztés végrehajtásának **költsége**. Az egyéniesítés megteremtésével az alacsony biztonsági kockázatot jelentő elítéltek esetében a biztonsági rendszer elemei is igazodnak az elítéltek kockázatához.

Azok a bűnelkövetők, akik **rövidebb tartamú szabadságvesztést töltenek vagy gondatlan bűncselekmény** miatt kerültek elítélésre, jellemzően nem a „tipikus” szubkulturális bűnözők. Esetükben a reintegráció legfontosabb célja, hogy a rövid ítéleti időre tekintettel az elítélt ne szakadjon ki abból a családi, szociális és munkahelyi környezetből, melyben elítélését megelőzően élt.

Ezen a részlegben az az elítélt helyezhető el, akinek biztonsági kockázati besorolása alapján a fogvatartása nem igényli magas szintű biztonsági védelmi eszközök alkalmazását.

A részleg **csökkenthető az életrend meghatározottsága**, az elítélt a reintegrációs programokon kívüli szabad idejét belátása szerint használhatja fel és a büntetés-végrehajtási intézet kijelölt területén szabadon mozoghat.

Az alacsony biztonsági kockázatú részlegre helyezés **megszüntethető**, ha az elítélt a büntetés-végrehajtás rendjét **súlyosan** megsérti.

Az alacsony biztonsági kockázatú részleg elhelyezett elítéltet a végrehajtási fokozata szerint enyhébb rezsimbe kell sorolni azzal:

- hogy az alacsony biztonsági kockázatú részleg **csökkenthető az életrend meghatározottsága**,
- az elítélt a reintegrációs programokon kívüli szabad idejét belátása szerint használhatja fel-
- és a büntetés-végrehajtási intézet kijelölt területén szabadon mozoghat,
- valamint, hogy részt vehet olyan reintegrációs programokban és azok megvalósításában, mely segíti a családi kapcsolatok helyreállítását.

Az alacsony biztonsági kockázatú részleg elhelyezett, **gondatlan bűncselekmény** miatt kiszabott, egyévi vagy annál rövidebb tartamú szabadságvesztését töltő elítélt esetén a pártfogó felügyelő legkésőbb a büntetés-végrehajtási intézetből való szabadulás várható időpontja előtt **két hónappal**, az elítélt társadalmi kapcsolatainak megerősítése érdekében megkezdi a gondozását.

A gondozás körében a büntetés-végrehajtási intézet székhelye szerint illetékes **pártfogó felügyelő** a büntetés-végrehajtási intézetben felkeresheti az elítélteket és egyéni vagy csoportos tájékoztatást ad a társadalomba való beilleszkedés elősegítése érdekében, szükség esetén segíti a családi kapcsolatok helyreállítását, az elítélt társadalmi kapcsolatainak megerősítése érdekében a helyi önkormányzatokkal, a munkáltatókkal, az egyházi jogi személyekkel, a civil szervezetekkel és egyéb karitatív szervezetekkel, illetve egyéb önkéntes közreműködőkkel együttműködik.

Felkészülési kérdések:

- **Beszéljen a hosszúidős speciális részleg alkalmazása esetén az elítéltre vonatkozó szabályokról!**
- **Ismertesse az alacsony biztonsági kockázatú részleg működésének szabályait!**

13. SZABADULÁSRA VALÓ FELKÉSZÍTÉS

Visszailleszkedést segítő programok

Társadalmi kötődési program

Utógondozás

Pártfogó Felügyelői tevékenység

A szabadságvesztésből szabadult számára a társadalomba való beilleszkedés rendszerint jelentős nehézségekkel jár. Ennek okait a szakirodalom részben szubjektív eredetűnek tekinti, mint a szabadságvesztés negatív következményeként, az önálló életviteli képesség csökkentését, a társadalmi életszemlélet megerősödését, amelyek az elítélt beilleszkedési készségének fogyatékosságait jelzi.

Az okok nyomósabb része azonban objektív eredetű, és az elítélt beilleszkedési szándékától függetlenül érvényesül. Ilyen lehet a megfelelő lakhely, munkahely hiánya, vagy a szabadult elítélt megbélyegezettségéből, a vele szemben érvényesülő ellenérzésből fakadó beilleszkedési nehézség.

A büntetés-végrehajtási intézetnek a lehetőségein belül mindent meg kell tennie a szabaduló visszavezetésének segítése érdekében /nem helyette/. A végrehajtás korszerű felfogása szerint a **szabadulásra való felkészítésnek** a lehető leghamarabb, **már az elítélt intézetbe történő felvételét követően el kell kezdődnie**. Az intézetnek az elítélt együttműködésével már akkor erőfeszítéseket kell tennie, hogy az elítélt ne veszítse el azokat a kapcsolatait, amely révén leendő lakóhelyét, állását biztosítani tudja.

A szabadításra való felkészítés további fontos alapelve, hogy azt a reintegrációs program szerves részévé kell tenni, különösen **a fogva tartás utolsó hónapjaiban**, amikor a külvilági életformába beilleszkedés érdekében **célszerű gyakorlatias, felkészítő programokat beiktatni**.

13.1 Visszailleszkedést segítő programok

Mind az elítéltek, mind a társadalomnak érdekében áll, hogy az elítéltek olyan kezelési programokba kapcsolódhassanak be, amely a börtönön kívüli életbe történő eredményes beilleszkedésüket tűzi ki célul. Az elítélteknek eltérő igényeik és gondjaik lehetnek személyes körülményüktől függően.

Számos elítélt szembesül olyan problémákkal, mint:

- hajléktalanság,
- munkanélküliség,
- társadalmi elszigeteltség,
- deviáns szociális kapcsolatok,
- aluliskolázottság,
- piacképes végzettség hiánya,
- egészségi panaszok,
- kábítószer- vagy alkoholfüggőség.

Ők mind segítségre, tanácsra, képzésre szorulnak. Az elítéltek elsősorban közvetlen gyakorlati választ igényelnek konkrét problémáikra, még hozzá a lehető leggyorsabban. Az elítéltek egyéni gondjaiknak kezelésén túl általános oktatási és képzési programokra van szükség. **Ezek a programok három fő cél köré rendeződnek.**

1. Munkára történő reintegráció:

Ideértendő a piacképes területeken történő szakképzés, mint pozitív kezelési eszköz, melynek célja az elítélt rehabilitációja, a személyiségkárosodás megakadályozása és az elítélt felkészítése arra, hogy szabadulása után felelős módon legyen képes megélhetését biztosítani.

2. Megfelelő szociális készségek elsajátítása:

A reintegráció és képzése keretében, az elítélt külvilági életformába történő visszaállítás és a társadalmi kapcsolatainak megőrzése.

3. Konkrét segítség és szaktanácsadás:

Az elítéltek egyéni szükségleteinek biztosítása és személyi problémáinak megoldása érdekében nyújtott támogatás, tanácsadás.

A szabadulásra való felkészítés során az alábbira kell tekintettel lenni:

- Az elítéltek valamennyi kategóriájának és típusának biztosítani kell a szabadulásra való felkészítés lehetőségét.
- A felkészítésnek a lehető leghamarabb el kell kezdődnie,
- A szabadulás előkészítését a kezelési program szerves részévé kell tenni (a szabadságvesztés időbeosztásának megtervezése)
- A szabadlábba helyezés előkészítésnek a szabadságvesztés teljes időszakát át kell fognia,
- A fogva tartás utolsó hónapjaiban különleges figyelmet kell fordítani a külvilági életformára való felkészítésre.
- A lehető legszélesebb körbe kerüljenek bevonásra a különböző szervezetek, szakértők,
- A felkészítő programokat rendszeresen és módszeresen ellenőrizni, értékelni kell, s ha szükséges azokat pontosítani és javítani kell.

13.2 Társadalmi kötődés program

A program alapvető feladata a szabad élethez közelítő fogvatartás megteremtése, a szabadulást követő befogadó környezet erősítése, szükség esetén biztosítása, a korábbi munkahelyre történő visszahelyezés elősegítése, amennyiben ez nem lehetséges, úgy új munkahely felkutatása, esetlegesen közfoglalkoztatás megteremtése.

A program kiemelt feladata a társadalmi kapcsolatok erősítése, valamint a szabadulás utáni lakhatás megteremtése. Mindezen feladatok végrehajtása céljából nélkülözhetetlen a reintegrációs tiszt és a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő szoros együttműködése. A programelemek megvalósításának eredményességét a reintegrációs tiszt és a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő időszakosan ellenőrzi, értékeli, és indokolt esetben módosítja.

A Bv. tv. módosítása értelmében azt az elítéltet, akit első alkalommal ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre és a vétség miatt kiszabott szabadságvesztés tartama az egy évet nem haladja meg, kérelmére társadalmi kötődési programba kell bevonni.

A bv. intézet ennek lehetőségéről a befogadástól számított tizenöt napon belül írásban tájékoztatja az elítéltet, és egyidejűleg az elítéltet írásban nyilatkoztatja arról, hogy kérelmezi-e a bevonását. A kérelem alapján az elítélt társadalmi kötődés programba történő bevonásáról külön döntést hozni nem kell, a kérelem elutasításáról a bv. intézet parancsnoka határozattal dönt.

Azt az elítéltet, akit első alkalommal ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre, és annak tartama a két évet nem haladja meg, a bv. intézet bevonhatja a társadalmi kötődés programba. A társadalmi kötődés programba helyezést az elítélt és a védője is kérelmezheti. Ez esetben a döntés megalapozása érdekében a bv. intézet megkeresésére az elítélt által megjelölt letelepedés helye szerint illetékes büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőt, aki környezettanulmányt készít.

Nem vonható be a társadalmi kötődés programba az az elítélt, akivel szemben

- újabb szabadságvesztés végrehajtására érkezik értesítés, vagy
- újabb büntetőeljárás indult.

A társadalmi kötődés program feladata:

- a befogadó környezet erősítése, illetve szükség esetén segítség a családi kapcsolatok helyreállításához,
- a korábbi munkahelyre történő visszahelyezés elősegítése, ha ez nem lehetséges új munkahely keresése, ezek hiányában a közfoglalkoztatás megteremtése,
- további társadalmi kapcsolatok lehetőségének a feltárása,
- a lakhatás megteremtésének elősegítése.

A társadalmi kötődés programba bevont elítélt részére a bv. intézet **egyéni reintegrációs programot** készít, amely alapján végrehajtja az elítélt gondozását. A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő az egyéni reintegrációs program kidolgozásában és megvalósításában közreműködik. A programelemek megvalósításának eredményességét a bv. intézet a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő bevonásával értékeli, és szükség szerint módosíthatja azokat. Az értékelés keretében a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő háromhavonta jelentést készít a befogadó környezettel történő együttműködés eredményeiről.

A társadalmi kötődés megtartása érdekében az elítélt jogosult:

- havonta legalább öt, de legfeljebb tíz nap eltávozásra azokon a napokon, amelyeken nem végez munkát,
- felügyelet nélkül külső munkahelyen dolgozni,
- tanulmányok és képzések bv. intézeten kívüli folytatására.

A társadalmi kötődés programba bevont elítélt köteles:

- a reintegrációs programban számára meghatározott szabályokat megtartani, és
- a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelővel együttműködni.

Az elítélt társadalmi kötődés programba történő bevonását meg kell szüntetni, ha

- a bv. intézet elhagyásával, a bv. intézeten kívüli munkáltatással vagy tanulmányok folytatásával kapcsolatos magatartási szabályokat megszegi,
- súlyos vagy ismételt fegyelmi vétséget követ el, vagy
- kizáró ok következik be.

A társadalmi kötődés programba történő bevonás megszüntetéséről a BFB az általános szabályok szerint hozza meg a döntést.

13.3 Utógondozás

A Bv. tv.-ben a szabadulásra való felkészítés vonatkozásában bevezetett új típusú jogintézmények az elítélt eredményes reintegrációja hatékonyságának növelését célozzák, elősegítve az utógondozás keretében biztosított után követés lehetőségét is, amely által a szabadult személy részére további támogatási lehetőségek biztosíthatók. A szabadult elítélt életvitelének nyomon követése, az indokolt támogató jellegű beavatkozások megtétele hozzájárulnak a visszaesési kockázatok csökkentéséhez.

Az utógondozás nem büntetőjogi intézkedés. Jellege szerint a bv. pártfogó felügyelő által nyújtott segítő tevékenység, amelynek megkezdését az utógondozott önkéntes kérelme alapozza meg, és az, a részéről bármikor megszakítható.

Az utógondozás célja az, hogy a szabadságvesztésből szabadulónak, a segítséget nyújtson a reintegrációhoz, a társadalomba történő beilleszkedéshez és az ehhez szükséges szociális feltételek megteremtéséhez.

Főbb jellemzői:

- kizárólagos tartalmi eleme a segítségnyújtás, amelynek végrehajtásához hátrányos jogkövetkezmény nem kapcsolódik, annak során magatartási szabály nem érvényesíthető;
- az utógondozott által hozott, és a pártfogó felügyelővel közösen megfogalmazott probléma kezelésére, megoldására irányul;
- a segítő folyamat célja az egészségügyi, mentális, szociális, és életvezetési nehézségek megoldásában való közreműködés, segítségnyújtás;
- a segítő folyamatban a pártfogó felügyelő által meghatározott feladatok vállalásához és teljesítéséhez az utógondozott együttműködése szükséges;
- a segítő folyamat módszerei között meghatározó az egyéni tanácsadás keretében nyújtott tájékoztatás, az egyéni esetkezelés, az ügyintézés, a csoportos foglalkozás, és a Családi Döntéshozó Csoportkonferencia módszerének alkalmazása;
- a támogatás teljes időtartama jogszabályban rendeleti szinten meghatározott, ugyanakkor azon belül kezdő- és záró időpontja jellemzően az elítélt vagy szabadult elítélt szükségleteihez igazodik.

Alkalmazhatóságának feltételei

Az utógondozás keretében bv. pártfogó felügyelői segítséget kérhet:

- a szabadságvesztésből feltételes szabadságra bocsátott elítélt, ha a pártfogó felügyeletét a bv. bíró nem rendelte el;
- a szabadságvesztés tartamának kitöltésével szabadult személy;
- a külföldi székhelyű bv. szervtől feltételes szabadságra bocsátott vagy kitöltve szabadult magyar állampolgár, amennyiben magyarországi lakó- vagy tartózkodási hellyel rendelkezik;
- a magyarországi lakó-vagy tartózkodási hellyel rendelkező külföldi állampolgár, ha szabadságvesztésből feltételes szabadságra bocsátotta a bíróság, és nem rendelte el a pártfogó felügyeletét, vagy a szabadságvesztésből kitöltve szabadult.

Az utógondozás keretében bv. pártfogó felügyelői segítségre nem jogosult:

- a közérdekű munka helyébe lépő szabadságvesztésből szabadult elítélt;
- az elzárásból szabadult elítélt, elkövető;
- az a feltételes szabadságra bocsátott vagy kitöltve szabadult külföldi állampolgár, aki magyarországi lakó- vagy tartózkodási hellyel nem rendelkezik, vagy a bíróság mellékbüntetésként a kiutasításáról határozott.

Az utógondozás tartama

Az utógondozás keretében a bv. pártfogó felügyelő társadalmi beilleszkedését segítő támogatást nyújt az elítéltnak, ha azt a szabadulása után egy éven belül kéri. Utóbbi esetben, tehát a támogatás időtartama legfeljebb a tényleges szabadulás után megkezdett utógondozásnak kezdő napjától számított egy évig tarthat.

Az utógondozás végrehajtásának befejezése

Az utógondozás keretében nyújtott szolgáltatásoktól az utógondozott bármikor elállhat, az együttműködést megszakíthatja. A bv. pártfogó felügyelőnek törekednie kell arra, hogy a megkezdett reintegrációs folyamatot fenntartsa, az elítélt motivációját erősítse és fejlessze.

Befejezettnek kell tekinteni az utógondozási ügy iratát, amennyiben az utógondozott:

- az utógondozás keretében nyújtott támogatásokat a továbbiakban nem kéri és erről szóban vagy írásban nyilatkozik;
- az utolsó személyes meghallgatása óta három hónap eltelt és együttműködést nem tanúsít;
- az utógondozás megkezdésétől számított egy év eltelt;
- elhunyt.

13.4 Pártfogó Felügyelői tevékenység

Pártfogó Felügyelői tevékenység

Pártfogó Felügyelői Szolgálat célja,

- **hogy a pártfogó felügyelő a büntetőeljárás és a végrehajtás folyamatában kellő súllyal legyen jelen,**
- **közvetítő szerepet lásson el az elkövető, valamint az áldozat és a társadalom között, ezáltal csökkentve a bűnisméltés veszélyét és fokozva az elkövető társadalmi reintegrációjának esélyét,**
- **és segítséget nyújtson a társadalomba való beilleszkedéshez, az ahhoz szükséges szociális feltételek megteremtéséhez.**

2011.január 1. óta a Pártfogó felügyelői Szolgálat szakmai felügyeletét országos hatáskörben a Közigazgatási és Igazságügyi minisztérium Igazságügyi Szolgálatok Igazgatósága látja el, a pártfogó felügyelői feladatokat pedig a megyei kormányhivatalokba integrált Igazságügyi Szolgálatok végzik, a pártfogó felügyelők tevékenységén keresztül.

Az országgyűlés elfogadta a 2014.évi XXX. törvényt, mely eredményeként a megyei (fővárosi) Kormányhivatalok Igazságügyi Szolgálatok Pártfogó Felügyelői Szolgálatok által ellátott egyes, a büntetés-végrehajtással összefüggő pártfogó felügyelői tevékenységek a Belügyminisztérium irányításába kerültek.

A 2014.évi XXX. törvény, valamint a 2013.évi CCXL. törvény, és a Pártfogó felügyelő Szolgálat tevékenységéről szóló 8/2013.(VI.29.) KIM. rendelet együttesen meghatározzák a büntetés-végrehajtással összefüggő **büntetés-végrehajtási pártfogók pártfogó tevékenységei köreit, melyek a következők:**

1. a feltételes szabadságra bocsátással összefüggésben elrendelt pártfogó felügyelői vélemény készítése;

2. környezettanulmányok készítése:

- a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt kötelező kegyelmi eljárása elbírálásához;
- a szabadságvesztés félbeszakítására irányuló kérelem indokoltságának ellenőrzése céljából;
- a reintegrációs őrizetbe helyezést megelőzően;
- a fiatalkorú befogadó részlegbe helyezését megelőzően.

3. a gondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység;

4. az utógondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység;

5. a feltételes szabadság tartamára törvény alapján fennálló vagy elrendelt pártfogó felügyelet végrehajtása.

A feltételes szabadságra bocsátással összefüggésben elrendelt pártfogó felügyelői vélemény készítése:

A feltételes szabadságra bocsátás tárgyában indult eljárás során a határozat meghozatala előtt a büntetés-végrehajtási bíró– feltéve, hogy a feltételes szabadságra bocsátás lehetséges időpontjáig rendelkezésre álló idő **legalább kettő hónap** – elrendelheti a vélemény beszerzését.

A véleményt a büntetés-végrehajtási szerv vezetője által kijelölt büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő készíti el.

A vélemény kiterjed az elítélt családi állapotára, iskolai végzettségére, szakképzettségére, foglalkozására, munkahelyére vagy tanulói jogviszonyának adataira, egészségügyi adataira, esetleges káros szenvedélyeire, szociális helyzetére, így különösen családi-, lakás-, valamint jövedelmi és vagyoni körülményeire.

Környezettanulmányok készítése:

- a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt kötelező kegyelmi eljárása elbírálásához;
- a szabadságvesztés félbeszakítására irányuló kérelem indokoltságának ellenőrzése céljából.
- a reintegrációs őrizetbe helyezést megelőzően
- a fiatalkorú befogadó részlegbe helyezését megelőzően.

A környezettanulmány elkészítésére **legalább 8, legfeljebb 30 nap** áll rendelkezésre.

A gondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység:

A reintegrációs gondozást az elítéltet fogva tartó büntetés-végrehajtási szerv büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelője hajtja végre, a reintegrációs tiszttel való szoros együttműködésben.

A reintegrációs gondozás büntetés-végrehajtási jogi intézmény, és – szemben a feltételes szabadság tartamára törvény alapján fennálló vagy elrendelt pártfogó felügyelet végrehajtásával – nem büntetőjogi intézkedés. Jellege szerint a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő által nyújtott segítő tevékenység.

A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő a gondozási tevékenységét legkésőbb a bv. intézetből való szabadulás - ideértve a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét is - várható időpontja előtt

- két hónappal,
- az átmeneti részlegre helyezett vagy hosszabb tartamú szabadságvesztést töltő elítélt esetén hat hónappal, vagy
- a társadalmi kötődés programba bevont elítélt esetén a behelyezést követő nyolc napon belül kezdi meg.

A reintegrációs gondozás kiterjed:

A büntetés-végrehajtási szervnél szabadságvesztés büntetését töltő magyar és külföldi állampolgárságú elítéltre.

A reintegrációs gondozás nem alkalmazható:

- a büntetés-végrehajtási szervnél letartóztatott fogvatartottra;
- a közérdekű munka helyébe lépő szabadságvesztést töltő elítéltre;
- az elzárást, a szabálysértési elzárást és a pénzbírság, illetve a közérdekű munka helyébe lépő szabálysértési elzárást (a továbbiakban: elzárás) töltő elítéltre, elkövetőre.

A bv. pártfogó felügyelőnek törekednie kell arra, hogy a megkezdett reintegrációs folyamatot fenntartsa, az elítélt motivációját erősítse és fejlessze. Fentiekén túlmenően, a bv. pártfogó felügyelőnek kötelessége a reintegrációs gondozásban résztvevő elítélt ösztönzése abban, hogy a szabadulását követő, önkéntes utógondozásra is jelentkezzen, a társadalomba való visszailleszkedése további támogatása, figyelemmel kísérése és ezáltal, a visszaesési kockázata csökkentése érdekében.

Az utógondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység:

A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő jellemzően azokat a módszereket és technikákat alkalmazza az utógondozás végrehajtása során, amelyeket a reintegrációs gondozás keretében biztosít az elítélt részére.

A feltételes szabadság tartamára törvény alapján fennálló vagy elrendelt pártfogó felügyelet végrehajtása:

A feltételes szabadság tartamára törvény alapján fennálló vagy elrendelt pártfogó felügyelet végrehajtásának célja, hogy a pártfogolt ismételten bűncselekményt kövessen el, továbbá segítséget nyújt a társadalmi beilleszkedéséhez, az ehhez szükséges szociális készségek kialakításához és feltételek megteremtéséhez, közreműködik a sértettek érdekeinek érvényesülésében.

A pártfogó felügyelet alkalmazása nem mellőzhető:

- életfogytig tartó szabadságvesztésből szabaduló, feltételes szabadságra bocsátott elítélt esetében;
- visszaeső terhelt esetében;
- fiatalkorú terhelt esetében.

A pártfogó felügyelet a szabadságvesztésből történő tényleges elbocsátás napjával kezdődik. A feltételes szabadság tartama azonos a szabadságvesztés hátralevő részével, de legalább egy év, életfogytig tartó szabadságvesztés esetén pedig legalább tizenöt év.

Felkészülési kérdések:

- **Ismertesse a szabadulás felkészítés keretében történő gondozás fogalmát, célját, valamint a szabadulás előtti gondozás megkezdésének időpontjait!**
- **Ismertesse az utógondozásról tanultakat!**
- **Ismertesse a társadalmi kötődési programról tanultakat!**

14. Felkészülési kérdések

1. Határozza meg a szabadságvesztés célját és feladatát!
2. Ismertesse a bánásmód fogalmát, célját, objektív és szubjektív elemeit!
3. Határozza meg a reintegrációs tevékenység és a büntetés-végrehajtási reintegrációs program fogalmát!
4. Ismertesse a Kockázatkezelés és a Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer fogalmát, elemeit, működését!
5. Beszéljen a Befogadási és Fogvatartási Bizottság feladatairól!
6. Beszéljen a differenciálás lehetőségeiről, valamint a kötelező elkülönítés szabályairól!
7. Ismertesse a rezsím fogalmát, valamint a progresszív rezsimszabályokat!
8. A szabadságvesztés végrehajtásának alapelvei:
  - Normalizáció elve
  - Nyitottság elve
  - Felelősség elve
9. A szabadságvesztés alapelvei:
  - Egyéniesítés elve
  - Együtműködés elve
  - Fokozatosság elve
  - Reintegráció elve
10. Ismertesse a reintegrációs program fogalmát, valamint az elemeit!
11. Beszéljen a családi-, társadalmi kapcsolatok fontosságáról, valamint ismertesse az intézetben belüli kapcsolattartás formáit!
12. Az ösztönző rendszer:
13. Mi a jutalmazás szerepe az elítéltek reintegrálásában?
14. Ismertesse a jutalmazás rendjét, valamint az adható jutalmak fajtáit!
15. Ismertesse a fegyelmi felelősségre vonás szerepét az elítéltek reintegrálásában, valamint a felelősségre vonás rendjét és az alkalmazható fenytéseket!
16. Az ösztönző rendszer:
  - Ismertesse az enyhébb végrehajtási szabályok reintegrációs sajátosságait, valamint a végrehajtás szabályait!
17. Az ösztönző rendszer:
  - Ismertesse az átmeneti részleg, valamint a drog prevenciók részleg sajátosságait, és a végrehajtás szabályait!
18. Az ösztönző rendszer:
  - Beszéljen a végrehajtási fokozat megváltoztatásának és a feltételes szabadságra bocsátás pedagógiai előnyeiről és a végrehajtás szabályairól!
19. Speciális büntetés-végrehajtási feladatok:
  - Beszéljen a fiatalok speciális kezeléséről, gondozásáról!
20. Speciális büntetés-végrehajtási feladatok:
  - Ismertesse a női elítéltek büntetés-végrehajtásának sajátos vonásait!
21. Speciális büntetés-végrehajtási feladatok:
  - Beszéljen a letartóztatás végrehajtásáról, annak speciális feladatairól!
22. Speciális büntetés-végrehajtási feladatok:
  - Beszéljen az elítéltek kezelésének sajátosságairól a gyógyító-terápiás részlegen, a hosszúidős speciális részlegen, valamint az alacsony biztonsági kockázatú részlegen!
23. Szabadulásra való felkészítés:

Beszéljen a visszailleszkedést segítő programokról, valamint a társadalmi kötődési programról, azok szükségességéről és pedagógiai jelentőségéről!

Beszéljen a Pártfogó Felügyelői Szolgálat feladatairól, reintegrációs tevékenységéről, valamint az utógondozásról!

15. Irodalomjegyzék

1. Boros János – Csetneky László (2000): Börtönpszichológia. Bp. Rejtjel Kiadó. 2000.
2. Fejes Imre (1994): Foglalkoztatás, Budapest, Büntetés-végrehajtás Op. Börtönügyi szemle 1994/4.
3. Fejes Imre-Garami Lajos (1993): Rabok szabadon, Budapest, Büntetés-végrehajtás Op. Börtönügyi szemle 1993/4.
4. Forgács Judit (2000): Segítő vagy végrehajtó? A börtönnevelő szerepkonfliktusai PTE. Szakdolgozat 2000.
5. Huszár László (1995): Alkalmazkodás. Hosszúidős elítéltek börtönadaptációja. Börtönügyi Szemle 1995/2.
6. Huszár László/b. (1997): A treatment/reintegráció, mint büntetés-végrehajtási funkció. (történeti áttekintés). Bp. Büntetés-végrehajtás OP. Börtönügyi szemle. 1999/4. szám.
7. Kabódi Csaba-Lőrincz József-Mezey Barna (2005): Büntetéstan alapfogalmak. Bp. Rejtjel Kiadó. 2005.
8. Kántor Gáspár (1999): Reintegrációs ismeretek (a bánásmód alapjai) Oktatási segédanyag a Büntetés-végrehajtás. Szervezet Oktatási Központjának hallgatói számára. 1999.
9. Lőrincz József (1998): A fiatalok büntetés-végrehajtása. Vác. CITOYEN. 1998.
10. Lőrincz József- Nagy F. (1997): Börtönügy Magyarországon. Bp. Büntetés-végrehajtás OP. 1997.
11. Bíró Mónika: A szolgálati viselkedés lélektana. Oktatási segédanyag a Büntetés-végrehajtás. Szervezet Oktatási Központjának hallgatói számára. 2016.
12. Módos Tamás (1998): Büntetés-végrehajtási nevelés Bp. Rejtjel Kiadó. 1998.
13. Módos Tamás (2003): A reszocializáció módszertana. Nevelés – módszertani tansegédlet. Büntetés-végrehajtási Szakkönyvtár. 2003/3.sz.
14. Ruzsonyi Péter (1999): Javíthatatlanok? (A büntetés-végrehajtási korrekciós nevelés fejlődési trendje). Bp. Büntetés-végrehajtás OP. Börtönügyi szemle. 1999/4. szám.
15. A 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról
16. 16/2014. (XII. 19.) IM Rendelet - a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól
17. Hatályos törvények, jogszabályok és Országos Parancsnoki szakutasítások, utasítások
18. WWW. mrszki.hu/imagel/docs/kerettanterv,
19. Kántor Gáspár- Forgács Judit büntetés-végrehajtási nevelés jegyzet 2006.
20. Büntetés-végrehajtási igazgatás jegyzet 2012
21. Dr. Csordás Sándor- Dr. habil. Vókó György : A fogvatartottakkal való bánásmód elvei és gyakorlata Börtönügyi Szemle 2004/4. szám.
22. 2013. évi CCXL. törvény magyarázata HBG-ORAC 2014 BP.